

UCHWAŁA NR 16.119.2017
RADY GMINY DUBICZE CERKIEWNE

z dnia 26 stycznia 2017 r.

w sprawie uchwalenia Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Dubicze Cerkiewne na lata 2017-2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016r. poz. 446, 1579 i 1948) uchwała się co następuje:

§ 1. Uchwala się Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dubicze Cerkiewne na lata 2017 – 2027 stanowiący Załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały zleca się Wójtowi Gminy Dubicze Cerkiewne

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

mgr Jerzy Karpiuk

**PLAN ROZWOJU LOKALNEGO
GMINY
DUBICZE CERKIEWNE
NA LATA 2017 – 2027**

Dubicze Cerkiewne 2017 r.

Spis treści

I.	WSTĘP	6
II.	OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	9
III.	AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	11
3.1	Rys historyczny	11
3.2	Położenie, powierzchnia, ludność	16
3.3	Użytkowanie gruntów	19
3.4	System komunikacyjny i infrastruktura	19
3.5	Sfera gospodarcza	21
3.6	Rynek pracy.....	24
3.7	Współpraca z zagranicą	24
3.8	Finanse	28
IV.	TURYSTYKA I KRAJOBRAZ KULTUROWY	29
4.1	Identyfikacja problemów	29
4.2	Turystyka i krajobraz kulturowy.....	29
4.3	Walory turystyczne.....	30
4.4	Infrastruktura turystyczna	34
V.	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	42

5.1	Krajobraz i rzeźba terenu	42
5.2	Zasoby wodne	45
5.3	Zasoby leśne.....	46
5.4	Zasoby surowcowe	47
5.5	Obszary chronione gminy	47
5.6	Zagrożenia środowiska przyrodniczego gminy	58
VI.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA GMINY	61
6.1	Ujęcia, wodociągi i stacje uzdatniania wody	61
6.2	Oczyszczalnie ścieków komunalnych.....	64
6.3	Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów	68
VII.	WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW POAKCESYJNYCH NA INWESTYCJE W GMINIE DUBICZE CERKIEWNE W LATACH 2004-2015.....	69
7.1	Inwestycje zrealizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich	70
7.2	Inwestycje zrealizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego	87
7.3	Inwestycje zrealizowane w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007- 2013	90
7.4	Inwestycje zrealizowane ze środków budżetu gminy oraz innych programów, funduszy i innych źródeł pozabudżetowych.	91

7.5	Inwestycje zrealizowane na terenie gminy Dubicze Cerkiewne przez jednostki budżetowe Województwa Podlaskiego z udziałem środków UE.	98
7.6	Zrealizowane projekty "miękkie" na terenie gminy Dubicze Cerkiewne.....	100
7.7	Analiza i ocena wykorzystania środków UE w gminie Dubicze Cerkiewne.....	119
VIII.	OGRANICZENIA I PROBLEMY ROZWOJU GMINY DUBICZE CERKIEWNE.....	136
IX.	WIZJA ROZWOJU GMINY DUBICZE CERKIEWNE	146
X.	MISJA	146
XI.	KIERUNKI ROZWOJU	146
11.1	PROBLEM GŁÓWNY	146
11.2	PROBLEMY W POSZCZEGÓLNYCH SFERACH DZIAŁALNOŚCI GMINY.....	146
11.3	CELE ROZWOJU GMINY	148
XII.	HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ W LATACH 2017-2027.....	152
XIII.	OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	183
XIV.	PLAN FINANSOWY NA LATA 2017-2027	187
XV.	SYSTEM WDRAŻANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	188

XVI. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	190
16.1 Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego	191
16.2 Metody oceny realizacji Planu Rozwoju Lokalnego:	191
16.3 Public relations Planu Rozwoju Lokalnego	192

I. Wstęp

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej instrumentami zarządzania rozwojem stają się Fundusze Strukturalne. Środki pozyskane przy pomocy tego instrumentu wpływają bezpośrednio na życie społeczne i gospodarcze jednostek terytorialnych i całego kraju.

Wykorzystanie funduszy strukturalnych wymaga odpowiedniego przygotowania i nakłada na jednostki samorządu lokalnego obowiązek programowania rozwoju, przygotowania projektów oraz zarządzania ich realizacją.

Wymóg przygotowania Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Dubicze Cerkiewne wynika z zapisów rządowego dokumentu „Uzupełnienie do Zintegrowanego Programu operacyjnego Rozwoju Lokalnego (ZPORR)”. Posiadanie lokalnego programu rozwoju jest niezbędne z uwagi na procedurę składania wniosków aplikacyjnych do Urzędu Marszałkowskiego w sprawie uzyskania dofinansowania z funduszy europejskich.

Celem głównym Programu Rozwoju Lokalnego Gminy na lata 2017-2027 jest poprawa poziomu życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój. Konkretyzacją celu głównego są przyjęte priorytety i zadania prowadzące do realizacji. Niniejszy dokument zawiera informacje o planowanych projektach i zadaniach inwestycyjnych na w/w lata wraz ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Plan Rozwoju Lokalnego jest scenariuszem rozwoju gminy na lata 2017-2027, określającym m. in.:

- docelową wizję rozwoju,
- strategiczne i operacyjne cele rozwoju,
- zadania strategiczne oraz sposób ich realizacji.

Podmiotem rozwoju lokalnego jest lokalna społeczność, która uczestniczy w realizacji zadań strategicznych poprzez swoją aktywność gospodarczą i społeczną. Społeczność ta jest również odbiorcą powstających w efekcie rozwoju gminy nowych, lepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej oraz wyższych walorów użytkowych gminy, które decydują o jakości życia.

Przedmiotem Planu Rozwoju Lokalnego jest gminna rzeczywistość określona w wymiarach: gospodarczym, społecznym i ekologicznym.

Charakterystyczna dla planowania terytorialnego funkcją Planu Rozwoju Lokalnego jest określenie perspektywicznego wymiaru lokalnej polityki gospodarczej. Potrzeba Planu wynika także z faktu, że plan ten, identyfikując hierarchiczną strukturę celów i zadań strategicznych oraz katalog instrumentów i metod ich realizacji, określa jednocześnie zasady zachowań władzy i administracji samorządowej w dłuższej perspektywie.

Do prac nad Planem włączono przedstawicieli społeczności lokalnej, reprezentujących różne środowiska i grupy interesów. Wszystkie problemy, nurtujące na co dzień Gminę i jej mieszkańców oraz sposoby ich rozwiązywania były szczegółowo omawiane i dyskutowane na sesjach Rady Gminy Dubicze Cerkiewne oraz na zebraniach wiejskich organizowanych we wszystkich Sołectwach Gminy.

Planowanie rozwoju gminy na szczeblu lokalnym umożliwia:

1. zapewnienie mieszkańcom, a także podmiotom gospodarczym poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji;
2. eliminację lub złagodzenie konfliktów w rozwoju gminy;
3. podniesienie walorów gminy w sensie kulturowym, turystycznym, gospodarczym;
4. zwiększenie zaufania mieszkańców do władz lokalnych;
5. zapewnienie racjonalnego budżetu w stosunku do potrzeb i możliwości gminy;
6. możliwość pozyskiwania środków pozabudżetowych na finansowanie przedsięwzięć służących rozwojowi gminy;
7. zapewnienie działania samorządu gminy z:
 - a. samorządem powiatu,
 - b. samorządem wojewódzkim,
 - c. związkami i organizacjami publicznymi i prywatnymi.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy powstał w głównym stopniu przy szerokim zaangażowaniu społeczności lokalnej. Obejmuje swoją tematyką szeroko rozumianą sytuację społeczno-gospodarczą gminy, definiując problemy, cele i harmonogram działań niezbędnych do ich zrealizowania.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy na lata 2016- 2027 został opracowany na podstawie

dokumentów przyjętych na poziomie krajowym, w szczególności z Strategią Rozwoju Kraju 2020 dokument przyjęty Uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012 r. i Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 grudnia 2008 r. uchwała nr 278/08. Jest spójny z nadrzędnymi celami rozwoju gminy wiejskiej, pozostający w otoczeniu problematyki społecznej, gospodarczej i kulturalnej jego mieszkańców.

Dokument ten będzie modyfikowany i wzbogacany w przyszłości w miarę zaistniałych potrzeb poprzez aneksy zatwierdzone przez Radę Gminy

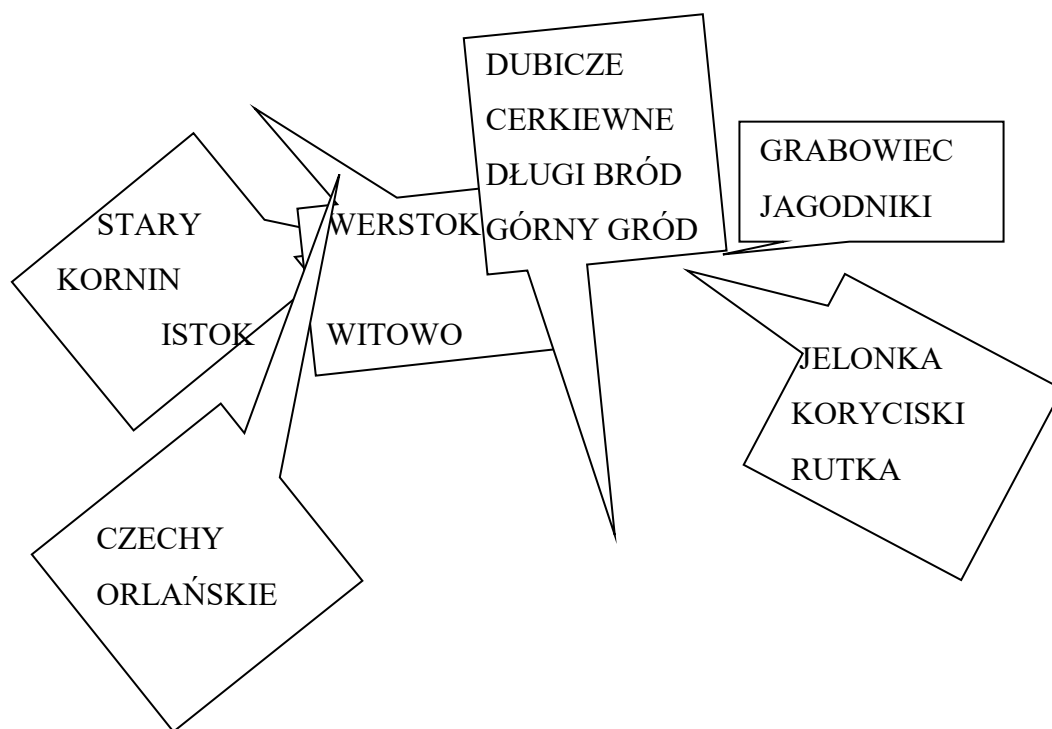
II. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

Plan Rozwoju Lokalnego powstał w celu efektywnego korzystania ze środków z funduszy strukturalnych w ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego. Fundusze strukturalne są programowane w oparciu o Narodowy Plan Rozwoju, który podzielony jest na programy operacyjne.

Plan Rozwoju Lokalnego gminy Dubicze Cerkiewne został opracowany zgodnie z założeniami, priorytetami i celami następujących dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego, tj.:

- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, OJ L 347, 20.12.2013, s. 320. (zwane Rozporządzeniem dla funduszy Wspólnych Ram Strategicznych 2014 – 2020),
- Uchwała Rady Ministrów Nr 157 z dnia z dnia 25 września 2012 r., w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, Monitor Prawniczy, 22.11.2012 r., poz. 882
- Uchwała Sejmiku Województwa Nr XXXI/374/13 Podlaskiego z dnia 9 września 2013r. w sprawie przyjęcia zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Hajnowskiego na lata 2015 – 2020
- Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez społeczność Lokalnej Grupy Działania „Puszcza Białowieska” na lata 2014-2020
- Program zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej 2014-2020
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego 2014-2020

Plan Rozwoju Lokalnego obejmuje teren gminy Dubicze Cerkiewne tj. 17 sołectw

Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2017 - 2027 będzie dokumentem służącym jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych z zasobów środków własnych Gminy Dubicze Cerkiewne jak również pozwoli określać wysokość interwencji z funduszy unijnych.

III. Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem Planu Rozwoju Lokalnego

Województwo podlaskie zajmuje obszar 20 187 km² (6,5% powierzchni kraju – 6 miejsce) i jest zamieszkane przez 1 187 587 tys. mieszkańców. W latach 2002-2016 liczba mieszkańców zmalała o 1,7%. Ludność województwa stanowi 3,1% ludności Polski, co daje 14 miejsce w kraju.

Podlaskie sąsiaduje z trzema województwami: warmińsko-mazurskim, mazowieckim i lubelskim, a od wschodu graniczy z Białorusią i Litwą.

Województwo podlaskie podzielone jest na 14 powiatów, 3 miasta na prawach powiatu, 118 gmin oraz 3275 sołectw. Sieć osadniczą stanowi 37 miast i 3950 wsi. Stolicą województwa i największym miastem jest Białystok (296 310 tys. mieszkańców).

Powiat hajnowski położony jest w dorzeczu rzeki Bug i Narew, w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego.

Siedzibą władz powiatowych jest miasto Hajnówka położone w odległości 63 km od Białegostoku. Z powiatem hajnowskim graniczą powiaty: od północy-białostocki, od zachodu-bielski, od południa-siemiątycki. Wschodnia granica Polski oddziela powiat hajnowski od Białorusi.

Obszar ten jest ukierunkowany na rozwój nowoczesnego rolnictwa oraz przemysłu przetwórczego. Najważniejszym ośrodkiem w tym obszarze jest Białystok: z rozwijającym się szkolnictwem wyższym, placówkami kultury oraz infrastrukturą gospodarczą i handlową sprzyjającą dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu i społecznemu.

Główną funkcją regionu białostockiego jest rolnictwo. Funkcję uzupełniającą stanowi przemysł z dominacją przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysł drzewny, meblarski i materiałów budowlanych.

3.1 Rys historyczny

Współczesna nazwa naszego regionu liczy sobie około 500 lat i po raz pierwszy została wymieniona w dokumentach, w języku ruskim - w brzmieniu Podlasze.

Ziemie należące dziś do gminy Dubicze Cerkiewne przechodziły różne koleje losu. Liczne kurhany i ślady osad stwierdzone na południe od rzeki Narew dowodzą wczesnośredniowiecznego osadnictwa nadbużańskiego związanego z Rusią.

Podlasie w XIII i XIV w. było obszarem częstych sporów i walk między Litwą, Rusią i Mazowszem. Dopiero w XV w. ustalona została ostatecznie granica między Litwą i Mazowszem. Na terenie Litwy w 1520 r. utworzono województwo podlaskie z trzema ziemiami: bielską, drohicką i mielnicką.

W 1549 r. królowa Bona przeprowadziła w swoich dobrach, znajdujących się głównie w powiecie bielskim tzw. „trójpolówkę”. W wyniku czego do dzierżawy Kleszczelowskiej należały m. in. wsie: Dubicze Cerkiewne, Obychodnik (prawdopodobnie nazwa dzisiejszego Grabowca), Suchowola, Jelonka, Czochoy (nazwa dzisiejszych Czech Orłańskich), Ruda (nazwa dzisiejszej Rutki).

W 1570 r. dworzanin królewski Ostafij Chalecki założył kilka wsi na południe od rzeki Narew: Witułtowo (Witowo), Stok (Istok), Koryciska, Kornin (Stary Kornin) oraz Mochnate, Morze, Berezowo (Stare Berezowo), Zbucz, Kuraszewo, Kamień i młyn Wieżankę i wsie położone na terenie gmin sąsiednich: Hajnówka, Czyże, Narew. W latach 1566-1569 leśniczy bielski Hrehory Wołowicz osadził wsie Jahodnik (Jagodniki), Łoknica i Szostakowo.

Unia Lubelska przyniosła w 1569 r. włączenie woj. podlaskiego do Korony Polskiej. Taki podział Podlasia przetrwał do czasów zaborów.

Wydarzenia związane z najazdem szwedzkim (1655 – 57) i Siedmiogrodzian (1656 – 57), z inkursją moskiewską (1658 – 60) i przemarszem wojsk litewskich i koronnych (do 1662) spowodowały ogromne spustoszenia. W królewskich ziemach ludność zmniejszyła się o ok. 68%, a w dobrach szlacheckich o ok. 17%. Kleszczele były doszczętnie spalone.

Ponownie zasiedlono zniszczone wsie szczególnie w starostwie i leśnictwie bielskim oraz ekonomii brzeskiej i leśnictwie białowieskim. W drugiej połowie XVII w. powstały na terenie tej puszczy m. in. osady, które dziś tworzą wsie Pasieczniki Duże i Pasieczniki – Siemiwołoki.

Do pilnowania puszczy osadzano strażników i strzelców w małych osadach ciągnących się brzegiem puszczy. W tym czasie powstały m.in. Starzyna, Wiluki, Długi Bród. Proces zasiedlania ziem woj. białostockiego zakończył się w XVIII w.

W wyniku III rozbioru Polski (1795 r.) część zachodnia obecnej gminy (prawdopodobnie do granic wsi Dubicze Cerkiewne od strony Starego Kornina, Korycisk i Jagodnik) znalazła się w zaborze pruskim, a część wschodnia w zaborze rosyjskim.

W roku 1807 Napoleon w traktacie tylżyckim podarował carowi rosyjskiemu część obszaru dzisiejszego województwa podlaskiego (byłe białostockie), który pod nazwą „obwodu białostockiego” został wcielony do Rosji i do 1842 roku stanowił odrębną jednostkę administracyjną.

Położenie naszych terenów na mapie Europy oraz ciągłe tasowania terytorialne nie przyniosły wielkiego rozwoju gospodarczego, co przyczyniło się do powolnego rozwoju miast i wsi.

Po III rozbiorze Polski Puszcza Białowieska znalazła się pod zaborem rosyjskim. W 1888 roku Puszcza weszła w skład apanaży carskich i do I wojny światowej, została podporządkowana sprawom łowiectwa carów rosyjskich. W roku 1905 – 1906 wybudowano linię kolejową Hajnówka – Siedlce- Lida – Wołkowysk, przecinającą teren obecnej gminy.

W latach 1915 – 1918 Puszcza Białowieska i okolice znalazły się pod niemieckim zarządem wojskowym. Władze niemieckie zezwalają na organizację szkół w języku ojczystym. Jedną z nich powstaje we wsi Grabowiec (1917 – 1919).

W wyniku Traktatu Wersalskiego (1919r.) powiat białostocki, bielski i sokólski weszły w skład polskiego obszaru etnicznego. Władza polska nie wydała zezwolenia na rozwój oświaty w języku białoruskim.

W 1924 roku we wsi Dubicze Cerkiewne powstaje organizacja komunistyczna, a rok później w innych wsiach obecnej gminy. Wielu członków Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi (KPZB) przeplaciło życiem swoje aktywne uczestnictwo w jej działalności.

Okres dwudziestolecia międzywojennego nie wniósł żadnych zmian na nasze tereny. Należeliśmy do tzw. Polski B, której sytuacja gospodarcza była niezadowolająca. Rozwijał się tylko przemysł drzewny (Hajnówka).

W okresie akcji wrześniowej 1939 r. na nasze tereny na krótko wkroczyły wojska niemieckie, następnie władzę przejął rząd radziecki. Jesienią 1939 r. w Grabowcu utworzono szkołę podstawową z białoruskim językiem nauczania.

W roku 1941 na linii Grabowiec – Dubicze Cerkiewne rozgorzała się bitwa wojsk sowieckich i niemieckich, w wyniku której częściowo spłonęły obie wsie. Wojska sowieckie ustąpiły. Rozpoczęto pacyfikacje poszczególnych wsi i masowe rozstrzeliwania. Dekretem Fühlera z lipca 1941 r. utworzono specjalny okręg białostocki tzw. Bezirk Bialystok. Jednostką administracyjną okręgu były tzw. gminy zbiorcze (amtskommissariaty).

Poszczególne sołectwa naszej gminy należały do Amtskommissariatu Białowieża, Orla, Kleszczele i Wierzchowice. Odwetem na niemiecką czystkę były akcje oddziałów partyzanckich (m. in. wysadzenie transportu wojskowego między Witowem a Orzeszkowem).

Po roku 1945 teren gminy należał do powiatu bielskiego, a od 1954 roku do powiatu hajnowskiego.

Lata powojenne zaznaczyły się dużym skokiem rozwoju gospodarczego, kulturalnego, oświatowego i urbanistycznego terenów naszej gminy.

A oto niektóre dane:

1945 r.- powstaje 4 klasowa szkoła w Dubiczach Cerkiewnych, zlewnia mleka w Dubiczach Cerkiewnych i Tofiłowcach,

1947 r.- powstaje sklep spożywczy we wsi Dubicze Cerkiewne,

1948 r.- dokończenie budowy cerkwi prawosławnej w Dubiczach Cerkiewnych,

1.07.1952 r.- powołanie Gminnej Rady Narodowej z siedzibą w Dubiczach Cerkiewnych,

wrzesień 1952 r. powstaje Spółdzielnia Produkcyjna w Dubiczach Cerkiewnych,

1954 r.- ustalenie granic Gminy Dubicze Cerkiewne i powołanie do życia instytucji – gmina,

1.01.1955r. utworzenie Gromady z siedzibą w Dubiczach Cerkiewnych, obejmująca wsie Dubicze Cerkiewne, Tofiłowce, Grabowiec, Rutka, Czechy Orłańskie,

1956 r.- pierwszy autobus na trasie Hajnówka – Kleszczele, elektryfikacja wsi, komasacja gruntów,

1957 r.- dołączenie do Gromady następujących wsi Toporki i Jelonka,

1956 r.- powstaje Gromadzka Biblioteka Publiczna,

1964 r.- powstaje remizo-świetlica w Dubiczach Cerkiewnych, Kółko Rolnicze w Tofiłowcach, Grabowcu i Dubiczach Cerkiewnych,

1.01.1973 r. - powstają Gminne Rady Narodowe, które działają do dnia 9.XII.1977 r.,

1973 r.- powstaje Filia Spółdzielni ‘Samopomoc Chłopska’, która dysponowała punktem skupu żywca, magazynem nawozowym, sezonowym punktem skupu ziemniaków. Istnieje Filia Banku Spółdzielczego, posterunek policji. Na terenie gminy działa 6 szkół podstawowych (8 – klasowych),

1974 r.- powstaje placówka Urzędu Pocztowo – Telekomunikacyjnego,

1977 r.- oddano do użytku budynek Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia, założono sieć pierwszych połączeń telefonicznych, powstają Koła Gospodyń Wiejskich,

1981 r.- zmiany personalne na stanowisku Naczelnika Gminy, miejsce Pana Mikołaja Czykwina zajmuje Pan Anatol Pawłowski – obecny Wójt Gminy,

1983 r.- oddanie do użytku świetlicy wiejskiej i remizy strażackiej w Werstoku,

1984 r.- oddanie do użytku świetlicy wiejskiej w Jelonce,

1986 r.- oddanie do użytku budynku lecznicy zwierząt i bloku mieszkalnego, zbiornika małej retencji na rzece Orlanka, kiosku spożywczego, budynku nowej szkoły w Grabowcu,

1987 r.- oddanie do użytku budynku Gminnego Ośrodka Kultury i remizy OSP oraz zmodernizowano i rozbudowano budynek Urzędu Gminy,

lata 1988 – 2005 przyniosły kolejne zmiany w strukturze urbanistycznej gminy.

M. in. podłączono do gminnego wodociągu wszystkie wsie; zlikwidowano centrale ręczne a wprowadzono automatyczne połączenia strefowe (świetłowody); zmodernizowano wszystkie kotłownie węglowe na olejowe; rozbudowano Ośrodek Wypoczynkowy „Bachmaty” poprzez oddanie do użytku 4 domków wypoczynkowych: „Bachmatówka”, „Dworek”, „Maciejówka”, „Chatka”, wyposażono 37 miejsc noclegowych, uruchomiono wypożyczalnię kajaków, żaglówek, rowerów itp.; wydzielono 71 działek budownictwa mieszkaniowego na „osiedlu mieszkaniowym” z pełną infrastrukturą techniczną; nad zalewem „Bachmaty” udostępniono na budowę domków letniskowych teren około 3 ha, wydzielając geodezyjnie 60 działek budownictwa letniskowego; położono wiele kilometrów dróg utwardzonych (asfaltowe) do miejscowości: Witowo, Koryciska, Czechy Orlańskie, Grabowiec, Istok, Jagodniki; wybudowano nowy budynek Szkoły Podstawowej i Gimnazjum z zapleczem sportowym (sala gimnastyczna) i kuchennym. Otwarcia gimnazjum dokonano dnia 1 września 2001 r.; rozpoczęto kanalizację wsi Dubicze Cerkiewne i budowę Strażnicy Straży Granicznej.

3.2 Położenie, powierzchnia, ludność

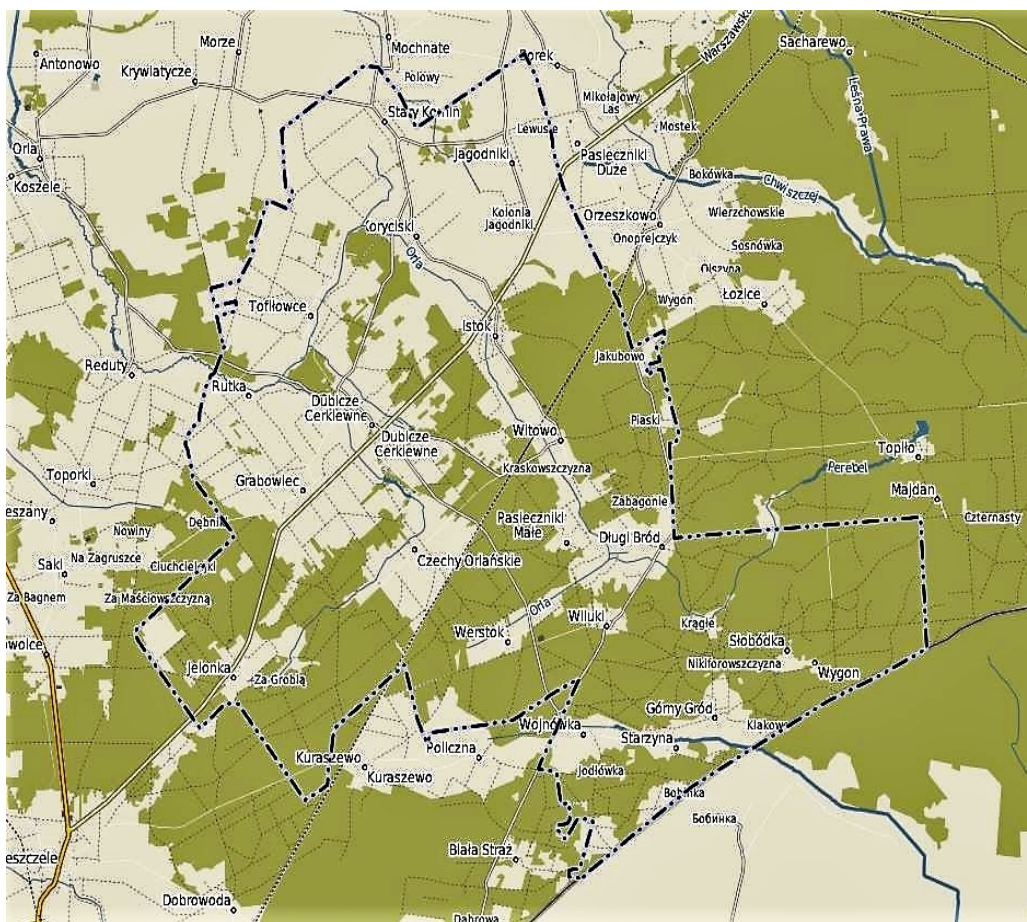
Gmina Dubicze Cerkiewne leży w powiecie hajnowskim w sąsiedztwie Puszczy Białowieskiej w obszarze chronionego krajobrazu o wysokich walorach turystycznych i krajobrazowych obejmującym tereny ekologicznie czyste, jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Puszczy Białowieskiej, które od 2003 r. zmieniło nazwę na Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska.

Gmina pod względem podziału administracyjnego leży w województwie podlaskim w południowo – wschodniej jego części i graniczy z gminami od północy, północnego – wschodu i wschodu z gminą Hajnówka, od południa i południowego – zachodu z gminą Kleszczele, od zachodu z gminą Orla (powiat bielski), od północnego – zachodu z gminą Czyże, natomiast południowo – wschodnia granica gminy stanowi granicę państwa na odcinku ok.8 km.

Miejscowość Dubicze Cerkiewne jest siedzibą Urzędu Gminy. Gmina liczy 1597 mieszkańców (dane z 30 XII.2016r.)

Obszar jej wynosi 151,45 km². Sieć osadnicza gminy liczy 29 miejscowości wiejskich wchodzących w skład 17 sołectw.

Położenie na obszarze Powiatu Hajnowskiego

źródło: dubicze-cerkiewne.e-mapa.net

Sytuacja demograficzna

Podstawowymi czynnikami wpływającymi na rozwój demograficzny są: tendencje w ruchu naturalnym i migracyjnym, struktura wieku i płci oraz tempo i charakter rozwoju społeczno – gospodarczego.

Na podstawie przeprowadzonych analiz ustalono, iż znaczna część z wymienionych wyżej czynników w gminie Dubicze Cerkiewne kształtuje się niekorzystnie.

Według danych Urzędu Gminy w Dubiczach Cerkiewnych na dzień 30.XII.2016 roku gmina liczyła 1597 mieszkańców a gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 10,5 osób/km².

Jest to wynik bardzo niski w porównaniu z obszarem powiatu hajnowskiego, gdzie średnia gęstość zaludnienia, według danych z 30.06. 2016r., wynosiła 27,3 osób/km². Liczba ludności w gminie Dubicze Cerkiewne w ostatnich latach zmniejsza się. Na przestrzeni ostatnich kilku lat można zaobserwować wyraźną tendencję spadkową. Zauważalna jest również migracja ludzi młodych i wykształconych ze wsi do miast, co znacznie zmniejsza szanse rozwoju gminy

Średnia wielkość wsi mierzona liczbą mieszkańców wynosi około 55 osób.

Tabela 1. Liczba ludności gminy Dubicze Cerkiewne w odniesieniu do powiatu hajnowskiego

Gminy	Liczba ludności				
	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	
Powiat hajnowski	45415	44957	44567	44322	
Gmina Dubicze	1699	1652	1633	1597	

Źródło: *Rocznik statystyczny ...*, op. cit. I dane własne,

3.3 Użytkowanie gruntów

Zasadniczą część powierzchni gminy Dubicze Cerkiewne zajmują lasy i tereny zadrzewione (54%). Użytki rolne stanowią około 41% powierzchni ogólnej gminy, z czego grunty orne zajmują 24% powierzchni, a łąki i pastwiska – 17%.

Tabela 2. Struktura użytkowania powierzchni w gminie Dubicze Cerkiewne

Powierzchnia w hektarach					
Ogółem	Użytki rolne		Lasy i tereny zadrzewione	Grunty zabudowane i zurbanizowane	Grunty pozostałe/grunty pod wodami, nieużytki, tereny różne
	grunty orne	łąki i pastwiska			
15145	3676	2538	8221	589	121

Źródło: *Dane własne*

3.4 System komunikacyjny i infrastruktura

Warunki komunikacyjne na terenie gminy są dość dobre. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 685 relacji Hajnówka – Kleszczele o długości 14,8 km o nawierzchni twardej, bitumicznej wraz z towarzyszącą jej na całej długości ścieżką rowerową

Tabela 3. Długość dróg na koniec 2016 r. w gminie Dubicze Cerkiewne

KATEGORIA	Długość w km	
krajowe	brak	
wojewódzkie	14,8	
powiatowe	ogółem – 67,6	w tym utwardzone – 64,8
gminne	ogółem – 40,6	w tym utwardzone – 7,3

Źródło: *Dane własne*

Sieć drogową na terenie Gminy tworzą także drogi powiatowe o długości 67,6 km dróg powiatowych, z czego prawie 96% to drogi utwardzone. Długość dróg gminnych wynosi 40,6 km, z czego zaledwie 18% to drogi o powierzchni utwardzonej.

Linie kolejowe

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa relacji Siedlce – Czeremcha – Hajnówka – Siemianówka – granica państwa.

Długość linii kolejowej na terenie gminy wynosi około 9,65 km. Gęstość sieci kolejowej kształtuje się na poziomie około 6,4 km/100 km². Obsługa podróżnych odbywa się na stacji Witowo.

Elektroenergetyka

W gminie Dubicze Cerkiewne głównym źródłem zasilania w energię elektryczną jest stacja transformatorowo – rozdzielcza w Hajnówce.

Odbiorcy energii elektrycznej są obsługiwani przez układ linii napowietrznych lub kablowych.

Ciepłownictwo i zaopatrzenie w gaz

Zaopatrzenie w ciepło na potrzeby grzewcze i ciepłej wody jest realizowane wyłącznie w sposób indywidualny przez mieszkańców. gminy (kotły węglowe, na olej, na drewno, energia elektryczna) Niewielkie zapotrzebowanie na ciepło w obiektach publicznych, rozproszenie zabudowy i małe jednostkowe zapotrzebowanie ciepła wynikające z charakteru zabudowy nie sprzyjają tworzeniu scentralizowanej gospodarki cieplnej.

Na terenie gminy nie ma zaopatrzenia w gaz w układzie sieciowym. Mieszkańcy korzystają z gazu propan-butan w butlach, najczęściej używanych do kuchenek gazowych. Brak na terenie gminy sieci gazowej uniemożliwia wykorzystanie tego medium w produkcji ciepła.

W listopadzie 2016 .r Gmina podpisała list intencyjny w sprawie podjęcia negocjacji dotyczących możliwości budowy Gazociągu na terenie gminy. Niniejszy list stanowi podstawę do rozpoczęcia prac analitycznych i projektowych przez PSG we współpracy z Gminą ,mających na celu realizację inwestycji przez PSG.

Telekomunikacja

Siecią telefoniczną objętych jest ponad poła domostw (ogółem gmina liczy 828 gospodarstw domowych) Gminny system telekomunikacji włączono w wojewódzki system linii kablowych światłowodowych, relacji Milejczyce-Czeremcha Osada- Kleszczele-Dubicze Cerkiewne.

Obszar gminy objęty jest systemem telefonii komórkowej obsługiwanej przez operatorów sieci T- Mobile i Play

Identyfikacja problemów

- brak aktualnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego,
- zły stan techniczny niektórych dróg,
- zły stan techniczny części sieci wodociągowej w budynkach komunalnych,
- brak dalszej realizacji budowy sieci kanalizacyjnej na wsi,
- mała ilość odnawialnych źródeł energii,
- brak zaopatrzenia w gaz w układzie sieciowym.

3.5 Sfera gospodarcza

Gmina Dubicze Cerkiewne jest gminą typowo rolniczą. Liczba podmiotów gospodarczych podejmujących działalność w ciągu roku systematycznie spada. Na terenie gminy przeważają podmioty gospodarcze prowadzące działalność handlową, usługową, produkcyjną.

Największe firmy w gminie to:

- Dworek Polski sp.j. z siedzibą Zalesie Górne – zajmuje się stylowym budownictwem
- Bar „Zajazd u Jana” – Dubicze Cerkiewne, gastronomia
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Starym Korninie – tucz trzody chlewnej
- Firma TELLOS – z siedzibą w Dubiczach Cerkiewnych – usługi budowlane
- PGB Energetyka 13sp.zo.o siedzibą w Warszawie –biogazownia
- Biuro Turystyki Aktywnej ”Nes Tur” –Dubicze Cerkiewne –turystyka
- Indywidualna Praktyka Stomatologiczna –Dubicze Cerkiewne-praktyka lekarska dentystyczna
- Bank Spółdzielczy-Dubicze Cerkiewne –bankowość
- Stacja Paliw –Dubicze Cerkiewne
- Wulkanizacja koło Janka -Tofiłowce

Infrastruktura Społeczna

Oświata to jedna z kluczowych dziedzin zarówno w wymiarze ogólnokrajowym, jak i lokalnym. Im bardziej wykształcone społeczeństwo, tym szybciej i lepiej potrafi się przystosować do realiów dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej i społecznej. Na terenie gminy Dubicze Cerkiewne funkcjonuje jedna jednostka stanowiąca bazę oświatową. Jest to Zespół Szkolno – Oświatowy w Dubiczach Cerkiewnych, w skład których wchodzi: Szkoła Podstawowa w Dubiczach Cerkiewnych wraz z oddziałem przedszkolnym, Publiczne Gimnazjum w Dubiczach Cerkiewnych, Szkolne Schronisko Młodzieżowe w Dubiczach Cerkiewnych. Organem prowadzącym Zespół jest Gmina Dubicze Cerkiewne.

Ilość uczniów i wychowanków w roku szkolnym 2015/2016 przedstawia poniższa tabela 4

Szkoła Podstawowa	Oddział Przedszkolny	Publiczne Gimnazjum	Razem
Liczba dzieci:			
61	16	32	109

Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Zdrowia prowadzony przez SPZOZ w Hajnówce, Indywidualna Praktyka Stomatologiczna oraz apteka. Budynek ośrodka został w 2011 roku przebudowany i rozbudowany, przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wyposażony w sprzęt medyczny. Najbliższy szpital znajduje się w mieście powiatowym – w Hajnówce. Tam również mieszkańcy gminy Dubicze Cerkiewne mogą korzystać ze specjalistycznego poradnictwa oraz badań lekarskich. Opieka Społeczna sprawowana jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dubiczach Cerkiewnych. Ośrodek realizuje zadania własne i obowiązkowe z zakresu pomocy społecznej oraz zadania zlecone gminie z zakresu pomocy społecznej. Podstawowym celem działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej jest rozpoznawanie potrzeb rodzin i osób indywidualnych w celu ich zaspokajania oraz zapewnienia im godziwego poziomu życia. W gminie Dubicze Cerkiewne mieszczą się najważniejsze instytucje związane z kulturą:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Dubiczach Cerkiewnych,
- Świetlice wiejskie we wsiach: Istok, Jagodniki, Jelonka, Tofiłowce, Stary Kornin, Koryciski, Czechy Orłańskie, Wojnówka, Werstok, Witowo,
- Centrum Kultury w Grabowcu,
- Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych.

Gminna Biblioteka Publiczna w Dubiczach Cerkiewnych obejmuje swoim działaniem gminę Dubicze Cerkiewne i jest jedyną biblioteką publiczną na tym teren. Zarówno GOKSiR i GBP działają aktywnie organizując lub współtworząc szereg lokalnych dorocznych imprez, promujących gminę, jej walory turystyczne i przyrodnicze, a także różnorodność narodową i wyznaniową. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć Noc Kupały, Festyny Kultury Białoruskiej, Festiwal Wertep. Znane są również obchody uroczystości religijnych, w tym przede wszystkim odpust Piotra i Pawła w Parafii Prawosławnej w Dubiczach Cerkiewnych (12 lipca), odpust Św. Anny w Parafii Prawosławnej w Starym Korninie (7 sierpnia) i odpust Zaśnięcie Przenajświętszej Marii Panny (28 sierpnia) w Parafii Prawosławnej w Werstoku.

Na terenie Gminy od 2010r działa Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Dubickiej "Bachmaty z siedzibą w Grabowcu.

Administracja trzech Parafii Prawosławnych

Ochotnicza Straż Pożarna w pięciu miejscowościach: Dubiczach Cerkiewnych, Tofiłowcach, Starym Korninie, Koryciski i Werstok

3.6 Rynek pracy

Na obszarze gminy Dubicze Cerkiewne przeważają lasy i tereny zadrzewione, oraz użytki rolne, w związku z tym znaczna część mieszkańców zatrudniona jest w rolnictwie i leśnictwie.

Podstawowym środkiem utrzymania mieszkańców gminy jest rolnictwo, aczkolwiek struktura klas gruntów ornych i innych użytków zielonych wykazuje, że są to grunty o słabych klasach. W okresie ostatnich lat obserwuje się powolny spadek liczby gospodarstw rolnych..

Liczbę gospodarstw rolnych przedstawia poniższa tabela 5.

Rok	1997	1998	2016
Liczba gospodarstw	1120	1090	347

Źródło: Dane własne

Rynek pracy w gminie jest ograniczony charakterem gminy-gmina rolnicza, zaniedbaniami z poprzednich lat, które spowodowały aktualnie brak ofert pracy. Rynek pracy zdominowany jest przez jednostki i instytucje sfery budżetowej (administracja, oświata, służba zdrowia). Ilość stanowisk pracy poza tymi jednostkami jest znikoma.

3.7 Współpraca z zagranicą

Głównym celem gminy Dubicze Cerkiewne jest nawiązanie współpracy z zagranicą. W maju 2002 r. Gmina Dubicze Cerkiewne (łącznie z powiatem hajnowskim i gminami Hajnówka, Kleszczele, Czeremcha, Czyże, Narew, Narewka) zawarła umowę z Rejonem Kamieniec, Pruzany i Świsłocz (Republika Białoruś) o utworzeniu międzynarodowego zrzeszenia społeczności lokalnej pod nazwą „Euroregion Puszcza Białowieska”.

Celem Euroregionu jest stworzenie warunków dla lepszej koordynacji wspólnych działań władz i uspołecznienia w dziedzinie samorządów i społeczności lokalnych:

1. ochrony środowiska naturalnego i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych w ramach Euroregionu,
2. transgranicznej ekologicznej i kulturalnej turystyki na terytorium Euroregionu,
3. społeczno-gospodarczej, kulturalnej i naukowo-oświatowej współpracy na przygranicznych terytoriach obu stron,
4. zbliżenia narodów obu państw przy zachowaniu korzystnego środowiska dla życia przyszłych pokoleń,
5. zachowania w Europie unikalnego kompleksu przyrodniczego Puszczy Białowieskiej w znaczącej mierze wpływającego na klimat kontynentu.

W ramach w/w porozumienia Gmina Dubicze Cerkiewne uczestniczyła m.in. w następujących przedsięwzięciach:

- w 2003 r. - przygotowanie i wdrożenie projektu „Puszcza Białowieska” – geniusz przyrody – talent człowieka na styku kultur – realizowanego w ramach współpracy z euroregionem Niemen, Phare 2001 Fundusz Małych Projektów i Polska Granica Wschodnia,
- w styczniu 2004 r. – rewizyta młodzieży z Pieliszc (Białoruś) w Zespole Szkół w Dubiczach Cerkiewnych,
- w lutym 2004 r. – organizacja pleneru malarskiego , przez 10 dni Gmina Dubicze Cerkiewne gościła u siebie 20 artystów z różnych stron Polski i Białorusi (Świsłocz). Plener przyczynił się do ożywienia działalności środowisk twórczych po obu stronach granicy. Pozytywnie wpłynął na zaciśnięcie współpracy między Gminą Dubicze Cerkiewne a miastem Świsłocz. Podczas pleneru powstało 60 obrazów eksponowanych na wystawie poplenerowej w Gminnym Ośrodku Kultury w Dubiczach Cerkiewnych.
- w sierpniu 2004 r. – spotkanie członków Młodzieżowej Drużyny Pożarniczej działającej przy OSP w Dubiczach Cerkiewnych z młodzieżą z Prużan (Białoruś) – uczestnikami obozu „Chronimy jedna puszcze”,
- organizacja imprezy noworocznej z udziałem władz samorządowych obu rejonów oraz zespołu ludowego z Nowosiółek (Białoruś),

Po podpisaniu przez Wojewodę Podlaskiego i Wojewodę Viljandi w 2004r umowy o współpracy pomiędzy województwem podlaskim a województwem Viljandi, Starostwo Powiatowe w Hajnówce w porozumieniu z gminą Dubicze Cerkiewne wystąpiło z inicjatywą nawiązania bezpośrednich kontaktów i współpracy. I tak już w lipcu 2005 r. Gmina gościła u siebie 15-osobową delegację z Estonii z gminy Paistu.

Gmina Paistu każdego roku organizuje podróże na polu edukacji dla swoich członków Rady Gminy, władz lokalnych i władz instytucji.

Tym razem cel był jeden - poznanie naszej małej ojczyzny, nawiązanie kontaktów i współpracy w dziedzinie gospodarki, ochrony środowiska naturalnego, kultury, młodzieży, spraw socjalnych, sportu i turystyki oraz wykorzystanie środków z Unii Europejskiej.

- Lipiec 2005 r. Ośrodek Wypoczynkowy „Bachmaty” gości młodzieżowe drużyny pożarnicze z Kleszczel , Hajnówki oraz Prużan i Kamieńca (Białoruś)- pod hasłem „szkolenie bez granic”.
- 2006-2007 wspólna realizacja projektu ”Puszczańskie klimaty Wczoraj ,Dziś i Jutro z miastem Kamieniec/Białoruś/
- 2014r. udział w projekcie” Wspólnie Chronimy Puszcę Białowieską” –zakup samochodu strażackiego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-20013
- 2014-2015 wspólny projekt w partnerstwie z gminą Widomla/Republika Białoruś/ projektu ”Inicjatywy bez Granic”

Władze gminy stawiają sobie za cel nawiązanie pozytywnych stosunków i relacji ze wschodnimi sąsiadami Współpraca odbywać się będzie poprzez inicjowanie i wspieranie wszelkich przedsięwzięć zagranicznych zarówno o charakterze lokalnym jak i regionalnym. Podstawowymi dziedzinami współpracy będą działania w zakresie:

- administracji rządowej
- gospodarce
- handlu i usługach
- transporcie, komunikacji i łączności
- ekologii i ochronie środowiska
- rolnictwie

- nauce, oświacie i kulturze
- sporcie, turystyce i rekreacji

Ważnym elementem współpracy będzie wymiana doświadczeń w poszczególnych dziedzinach oraz nawiązanie kontaktów międzyludzkich sprzyjających społecznościom lokalnym współpracujących regionów.

Kierunki współpracy z zagranicą:

1. Partnerska współpraca z innymi regionami zagranicznymi w rozwiązywaniu problemów związanych z rozwojem lokalnym,
2. nawiązywanie kontaktów z krajami UE w celu efektywnego wykorzystania środków z funduszy strukturalnych,
3. kontynuacja współpracy z krajami Europy Wschodniej,
4. pobudzenie aktywności gospodarczej gminy poprzez współpracę między firmami,
5. wymiana międzynarodowa młodzieży szkolnej,
6. organizowanie imprez kulturalnych i zawodów sportowych, pożarniczych,
7. wymiana towarów i usług.

3.8 Finanse

Dochody gminy Dubicze Cerkiewne w 2016 roku wyniosły 5 984 101,53 tys. zł, w tym dochody bieżące 5 802 314,68 tys. zł ,dochody majątkowe 181786,85 tys. natomiast wydatki gminy w 2016 roku wynosiły 5732820,26 zł.

Zadłużenie gminy wynosiło 1 136 210,24

Dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca wynoszą 3747,09 zł/osobę.

Dochody i wydatki gminy Dubicze Cerkiewne w poszczególnych latach przedstawiono w tabela 6.

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Dochody ogółem	5356904,34	6598329,87	6644894,96	7694858,74	5984101,53
w tym					
dochody bieżące	4945464,14	2245	3236	5 556005,44	5802314,68
dochody majątkowe	411440,20	441903,87	1427200,72	2138853,30	181786,85
Wydatki ogółem	6850541,89	5630948,47	6453645,24	7498263,18	5732820,26
na tym					
Dochody bieżące	4779911,96	4616181,04	4815875,70	4815151,73	5619672,97
Dochody majątkowe	2070629,93	1014767,47	1637769,54	2683111,45	113147,29

Źródło: *Opracowanie własne*

IV. Turystyka i krajobraz kulturowy

4.1 Identyfikacja problemów

Gmina Dubicze Cerkiewne podobnie jak inne gminy leżące na tzw. „ścianie wschodniej” starzeje się. Proces spowodowany jest ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji. Liczba mieszkańców gminy zmniejsza się z jednoczesnym wzrostem udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.

Te niekorzystne zjawisko skutkować będzie z jednej zmniejszeniem dochodów własnych gminy, zaś z drugiej strony zwiększonymi wydatkami na opiekę społeczną. Dlatego też najważniejszym problemem, jaki należy rozwiązać, jest wstrzymanie procesu migracji mieszkańców z terenu gminy.

Proces ten spowodowany jest różnymi czynnikami, między innymi:

- niskimi dochodami w rolnictwie,
- brakiem miejsc pracy,
- gorszymi warunkami życia na wsi niż w mieście.

Bardzo dużym problemem jest również problem bezrobocia. Wg danych z Rejonowego Urzędu Pracy w Hajnówce z 2015 r. liczba bezrobotnych w gminie wynosiła 48 osób .

4.2 Turystyka i krajobraz kulturowy

Środowisko naturalne gminy Dubicze Cerkiewne stanowi atrakcję dla gości z kraju i zagranicy. Bogactwo przyrody tego obszaru niepowtarzalnie komponuje się z pięknem tutejszych krajobrazów.

Walory środowiskowe i turystyczne gminy zachęcają do wypoczynku, z dala od hałaśliwych i zatłoczonych miejskich aglomeracji.

Stanowią także doskonałą ofertę dla inwestorów zainteresowanych lokowaniem kapitału, głównie w sferze infrastruktury usługowej na rzecz turystyki i wypoczynku.

Położenie gminy w regionie „Zielonych Płuc Polski” oraz dostępność komunikacyjna terenów o dużej wartości przyrodniczej z okazami roślin i zwierząt nie występującymi w innych obszarach stawiają gminę Dubicze Cerkiewne w czołówce gmin regionu mogących służyć jako zaplecze i baza noclegowa dla turystyki krótkopobytowej.

Atrakcją turystyczną gminy jest swoista kultura ukształtowana współistnieniem różnych tradycji, mozaiką religii oraz oryginalna, drewniana architektura. Kultywowanie obyczajów i religii objawia się w licznych odpustach, uroczystościach obrzędowych, obchodach świąt sięgających daleko w historię. Ciekawa i bogata jest tradycja rękodzieła ludowego, a wyroby rękodzielnicze możemy zobaczyć i kupić prawie w każdej wsi.

4.3 Walory turystyczne

Walory przyrodnicze

- obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza Białowieska” obejmujące większą część gminy,
- rezerwat „Czechy Orlańskie” , którego celem jest zachowanie naturalnego charakteru fragmentu borów sosnowo-świerkowych, oraz rezerwat „Starzyna” – cel – zachowanie w naturalnym stanie fragmentu Puszczy Białowieskiej,
- użytki ekologiczne obejmujące 15 wydzielonych obszarów stanowiących ekosystemy bagienne (powierzchnia 57,64 ha),
- pomniki przyrody (13 pojedynczych okazałych drzew, 1 głaz narzutowy, 2 zlepieńce).

Walory kulturowe

- zabytkowe układy przestrzenne wsi oraz liczne zabytkowe obiekty drewnianego budownictwa wiejskiego,

- zespół dworski w Jodłówce z 1901 r. wraz z parkiem krajobrazowym z pozostałościami dawnych kompozycji,
- drewniany wiatrak holenderski w Koryciskach z 1948 r., bez skrzydeł z zachowanymi urządzeniami mechanicznymi,
- wiatrak-koźlak w Grabowcu z 1941 r. brak śmigieł, wewnątrz dobrze zachowane urządzenia mechaniczne do przemiału zboża,
- cerkiew p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego we wsi Werstok. Najstarsza cerkiew w gminie zbudowana w 1768 r.,
- cerkiew p.w. Św. Anny w Starym Korninie z 1773 r., przebudowana w XIX w.,
- cerkiew p.w. Św. Michała w Starym Korninie zbudowana przed 1893r.,
- cerkiew p.w. Opieki Matki Boskiej w Dubiczach Cerkiewnych z 1946 r. z przycerkiewnym cmentarzem gdzie zachowały się nieliczne kamienne krzyże z ciekawymi inskrypcjami z połowy XIX w.,
- liczne krzyże wotywnie z początku XX w.
- muzeum Kultury Białoruskiej w Dubiczach Cerkiewnych.

Miejsca kultu religijnego

- kapliczka (wybudowana w latach 70 w kształcie werandy nakrytej czterospadowym dachem z małą kopułką zwieńczoną krzyżem prawosławnym) nad źródłem (studnia) z cudowną wodą w Starym Korninie oraz cerkiew z otoczoną kultem ikoną Św. Anny, najważniejsze uroczystości odbywają się w dniu 7 sierpnia- uroczystość „zaśnięcia św. Anny”

Imprezy

Wyjątkową ofertą gminy są doroczne **impresy kulturalne, turystyczne i sportowe** przyciągające wielu miłośników dobrej zabawy

Każdego roku w pierwszą sobotę po 12 lipca nad zalewem Bachmaty odbywa się jedna z największych imprez folkloru ukraińskiego województwa podlaskiego "**Na Iwana Na Kupala**". Organizatorami tej imprezy są Związek Ukraińców Podlasia oraz Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych. Ta noc świętojańska gromadzi ogromne rzesze uczestników, zbliża wszystkie kultury w województwie.. Podkreśla wielokulturowy charakter województwa podlaskiego i świadczy o aktywnej obecności mniejszości narodowych w regionie. Rokrocznie bierze w niej udział wielu wykonawców z kraju i zagranicy. W koncertowej części imprezy występują wykonawcy z Podlasia, Ukrainy reprezentujący folklor tradycyjny oraz autorskie aranżacje utworów ludowych

Fot. E Makarewicz

Gmina aktywnie współpracuje również z Białoruskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym w Białymstoku. Wspólna impreza, która wpisała się już na stałe do kalendarza cyklicznych imprez kulturalnych organizowanych na terenie gminy to **Festyn Kultury Białoruskiej**, który odbywa się co roku w miesiącach sierpień - wrzesień w wybranej miejscowości gminnej.

Fot. E.. Makarewicz

Dzięki współpracy z Muzeum Kultury Białoruskiej w Hajnówce możliwa jest coroczna organizacja mniejszych festynów w małych miejscowościach na terenie gminy w ramach projektu „I tu żywać ludzi”. Ideą przedsięwzięcia jest dotarcie do mieszkańców małych wsi, nieco zapomnianych, gdzie już tylko cisza gra.

4.4 Infrastruktura turystyczna

Baza noclegowa

Atrakcją turystyczną jest wybudowany 28 lat temu zalew Bachmaty na rzece Orlanka. Na bazie zalewu pod taką samą nazwą funkcjonuje Ośrodek Wypoczynkowy. Ośrodek znajduje się nad malowniczym zalewem, posiada bazę noclegową w domkach letniskowych ("Bachmatówka", "Dworek", "Maciejówka", "Chatka") dla 30 osób. Zachęcamy do korzystania z jego usług i wypoczynku z dala od hałaśliwych aglomeracji i zgiełku dnia codziennego. Do dyspozycji gości jest też pole biwakowe oraz dogodne miejsca do wędkowania i grzybobrania. W okresie letnim funkcjonuje tu wypożyczalnia sprzętu pływającego (rowery wodne, kajaki, żaglówki). Do dyspozycji jest strzeżone miejsca wyznaczone do kąpieli oraz plac zabaw.

Kwatery agroturystyczne i inne obiekty świadczące usługi hotelarskie – miejsca wspaniałego wypoczynku i relaksu na dubickiej ziemi

1. **Szkolne Schronisko Młodzieżowe** (schronisko sezonowe czynne od 1 lipca do 25 sierpnia) 17-204 Dubicze Cerkiewne ul. Parkowa 30 tel.kom. 788-847-538. Czynne całodobowo. Oferuje 25 miejsc noclegowych w 2 pokojach wieloosobowych, pomieszczenie kuchenne, łazienkę, plac zabaw, boisko sportowe.

2. **„Agroturystyka pod wiatrakiem” Domki** u Rybaków właściciel: Irena Rybak 17-204 Dubicze Cerkiewne Tofiłowce 1 adres kwatery: Dubicze Cerkiewne ul. Osiedlowa 12 tel./fax 85-685-20-57, 85-685-22-44 e-mail: cathia@go2.pl, kr2008@poczta.fm Szczegółowe informacje www.agrodomki.webpark.pl

3. **Pensjonatek Koral** właściciel: Bożena i Stefan Kiryluk 17-204 Dubicze Cerkiewne ul. Parkowa 1 tel. 85-685-21-50, 83-344-73-25 kom: 601-258-327 www.koral-dubicze.webd.pl

4. **Kwaterna Agroturystyczna** właściciel: Walentyna Szimoniuk 17-204 Dubicze Cerkiewne, Grabowiec 14 tel. 85-685-21-05

5. **Kwaterna Agroturystyczna** właściciel: Anna Skoworodko 17-204 Dubicze Cerkiewne ul. Parkowa 11 tel. 85-685-20-32 e-mail: anka_sk@go2.pl

6. **Kwaterna Agroturystyczna** właściciel: Nina Leoniuk 17-204 Dubicze Cerkiewne ul. Główna 92 tel. 85-685-20-63 Adres kwatery: Grabowiec 89, 17-204 Dubicze Cerkiewne

7. **Gospodarstwo Agroturystyczne u Czmielów** właściciel: Jan i Ewa Czmiel 17-204 Dubicze Cerkiewne Jelonka 39 tel. 085-685-20-08 fax. (085) 682-79-80 szczegółowe informacje: www.trzmiel.spanie.pl
8. **Gospodarstwo Agroturystyczne „KORCHI”** właściciel: Adam Korch 17-204 Dubicze Cerkiewne Kraśkowszczyzna 1 tel. 85-685-20-75 , 600-215-170 szczegółowe informacje: www.nicolaus.spanie.pl
9. **Kwaterna Agroturystyczna** właściciel :Wiktor i Krystyna Romaniuk Werstok 22 tel. 85-685-22-20
10. **Kwaterna Agroturystyczna** właściciel: Andrzej i Rafał Perkowski Starzyna 30 tel. 606-266-663
11. **Kwaterna Agroturystyczna „Słonecznik”** właściciel: Krajnik Paweł 17-200 Hajnówka, Długi Bród 14a tel. 85-683-40-22 e-mail: info@danwood.de lub tamara.krajnik@wp.pl
12. **Gospodarstwo Agroturystyczne „Wykruty”** właściciel: Andrzej Grygoruk Dubicze Cerkiewne ul. Parkowa 5A tel. 85-685-20-59, 534-334-411
13. **Kwaterna Agroturystyczna „Orlanka”** właściciel: Alicja Karczewska Czechy Orłańskie 28 17-204 Dubicze Cerkiewne tel. 606-450-949, 791-803-358
14. **Kwaterna agroturystyczna „Za mostkiem”** właściciel: Jan Rybak Tofiłowce 9 17-204 Dubicze Cerkiewne tel. 500-123-144, 698-918-813, 500-123-140 rybaczka@onet.eu www.dubiczecerkiemne.pl
15. **Kwaterna Agroturystyczna Dom na Starym Gościńcu „TISZYNA”** właściciele: Katarzyna i Piotr Panfilukowie 17-204 Dubicze Cerkiewne Rutka 23A tel. 663-651-997, 667-982-668 info@tiszyna.pl www.tiszyna.pl
16. **Wynajem Domków/ pokoi Domki z Bajki** właściciele: Elżbieta i Krzysztof Majewscy tel.501 092 225, 501 229 599 17-204 Dubicze Cerkiewne ul. Osiedle Bachmaty 21

17. **Domek w Puszczy „Halszka”** właściciel: Ostrowska Halina 17-204 Osiedle Bachmaty 13 17-204 Dubicze Cerkiewne www.domekwpuszczy.noclegiw.pl/ tel. 500-130-801 , 604-798-247

18. **Domek Czas Relaksu** właściciel: Kazimierz Zachaj tel. 85-682-33-88, 606-743-467 e-mail: kz@czasrelakxu.home.pl www.czasrelakxu.home.pl

Gospodarze utrzymują budynki w stylu regionalnym i zabezpieczają turystom wszystko co możliwe dla odpoczynku na łonie natury z możliwością korzystania w gospodarstwie ze wszystkich możliwych zajęć i potraw ludowych.

Oferują przejażdżki furą, wycieczki rowerowe, spacery po terenach leśnych przyległych do Puszczy Białowieskiej, miejsce na ognisko. Istnieje też możliwość zaopatrzenia na miejscu w warzywa, owoce, jajka, mleko itp.

Gastronomia

- **Zajazd "U Jana"** na trasie Hajnówka – Kleszczele, tel. 501-294-562, 692-888-852, *46 miejsc* dania obiadowe
- domowa kuchnia w pensjonacie „**Koral**” jak też w innych kwaterach agroturystycznych.
- **Dom Gościnny Pronar** ul. Główna 5, tel. 85-685-20-13, 608-736-166, *200 miejsc* dania obiadowe, imprezy okolicznościowe
- **Stacja Paliw Pronar** – Bar na trasie Hajnówka Kleszczele dania obiadowe

Szlaki turystyczne i ścieżki przyrodnicze

1. Dubicze Cerkiewne – Topilo – Białowieża (zielony, 41 km)

Szlak łączy dwie miejscowości: Dubicze Cerkiewne i Białowieżę. Tryba szlaku wiedzie przez malownicze wsie wtopione w pejzaż pól, łąk i lasów, czyniąc go atrakcyjnym dla wszystkich pragnących kontaktu z przyrodą i kulturą regionu. Podróżując szlakiem mamy okazję wykąpać się w zalewie Bachmaty w Dubiczach Cerkiewnych, zobaczyć ostatnie drzewostany dawnej Puszczy Bielskiej chronione przez rezerwat „Czechy Orlańskie”, zajrzeć do wnętrza zabytkowej cerkwi z 1768 r. w Werstoku, zrobić pamiątkowe zdjęcie przy czynnej kolejce

wąskotorowej w Topile oraz „naładować się” pozytywną energią w „Miejscu Mocy”. A wszystko to w malowniczej scenerii Puszczy Białowieskiej.

2. Hajnówka – Dubicze Cerkiewne – Czeremcha – Piaski (czerwony, 85 km)

Szlak wiedzie przez pięć gmin ukazujących piękno architektury Podlasia, wyeksponowanej na tle puszczańskiej kniei. To także idealna ścieżka do poznania wielokulturowego charakteru regionu. A trasa ta to dopiero przedsmak przygody z kulturą puszczańskiej krainy... Zabytkowe cerkwie z XVIII/ XIX w Nowoberezowie, Werstoku, Kleszczelach czy Czeremsze, zabytkowe, drewniane zabudowania o unikatowej ornamentyce w Wojnówce, Czyżach, Morzu czy Dubiczach Cerkiewnych oraz archeologiczne pozostałości w Zbuczu (kurhany i grodzisko z IX w.) to tylko kropla w morzu atrakcji, które czekają na nas na szlaku. W połączeniu z walorami przyrodniczymi (zalew Bachmaty, szachownica pól i łąk, wszechobecność puszczy), trasa szlaku zyskuje na atrakcyjności, tym godniejsza jest polecenia.

3. Podlaski Szlak Kulturowy "Drzewo i Sacrum"

Szlak został stworzony z myślą o ukazaniu piękna drewnianej architektury oraz najciekawszych i atrakcyjnych turystycznie miejsc znajdujących się w powiatach bielskim i hajnowskim. Podlaski Szlak Kulturowy „Drzewo i Sacrum” przebiega przez gminy: Bielsk Podlaski, Orla, Dubicze Cerkiewne, Hajnówka, Czyże, Narew, Zabłudów. Na trasie mamy okazję zobaczyć drewniane budownictwo o unikatowej ornamentyce – zachwyca bogactwo form zdobniczych oraz bogate wnętrza prawosławnych świątyń. Szlak polecamy dla wszystkich, którzy dogłębnie chcą

4. Questing - Wyprawy odkrywców w Puszczy Białowieskiej -Szlakiem błękitu w Dubiczach

Gdzie to jest?

Dubicze Cerkiewne to miejscowość gminna położona w powiecie hajnowskim (woj. podlaskie). Dojechać tu można drogą wojewódzką nr 685. Wyprawa rozpoczyna się przy cerkwi.

Tematyka:

W Dubiczach Cerkiewnych dominuje kolor niebieski. Dlaczego tak jest? Co symbolizuje? Spacerując trasą questu po miejscowości znajdziesz odpowiedzi na te pytania.

Jak szukać skarbu?

Twoim zadaniem będzie znalezienie brakujących do hasła liter. Gdy będziesz miał je wszystkie, na końcu wyprawy poznasz hasło. Co ono oznacza? Dowiesz się tego później, a teraz weź ze sobą coś do pisania. Życzymy udanej wyprawy!

Czas przejścia: ok. 35 minut

Opiekun questu: Gminna Biblioteka Publiczna w Dubiczach Cerkiewnych, ul. Główna 67, email: bibliotekadc@o2.pl, tel.: (85) 682 79 98

5. szlak samochodowy (ok. 90 km, jeszcze nie oznakowany w terenie) na trasie z Hajnówki przez Nowe Berezowo - Stary Kornin - Dubicze Cerkiewne - Jelonka – Kleszczele – Dobrowoda - Opaka Duża - Jodłówka – Starzyna - Wojnówka-Werstok – Wiluki - Długi Bród – Topiło – Łozice – Orzeszkowo – Hajnówka

6. Ścieżka przyrodniczo-leśna na Obszarze Natura 2000 w rezerwacie „Czechy Orlańskie” (2 km), wyznaczona przez nadleśnictwo Bielsk Podlaski. Opis obiektu Ścieżka przyrodniczo – leśna „Czechy Orlańskie” spełnia rolę edukacyjną, poznawczą i rekreacyjną. Prezentuje drzewa i krzewy, zbiorowiska roślinne, gospodarkę leśną oraz ochronę przyrody. Na trasie ścieżki znajdują się: ponad 100-letnie lasy, szkółki leśne, rezerwat przyrody, leśniczówka, polana leśna oraz urządzenia turystyczne (wiaty i tablice informacyjne). Długość ścieżki ok. 2 km.

Opis okolicy:

Atrakcje turystyczne w otoczeniu obiektu:

- Rezerwat "Czechy Orlańskie"
- Szkółka leśna "Czechy Orlańskie"
- Zalew „Bachmaty” koło Dubicz Cerkiewnych

Przez teren gminy przebiega również **Wschodni Szlak Rowerowy GREEN VELO**. Miejsce obsługi rowerzystów znajduje się na terenie Ośrodka Wypoczynkowego „Bachmaty

Identyfikacja problemów

- niewystarczający poziom zagospodarowania turystycznego,
- zaniedbania w sferze komunalnej miejscowości turystycznej,
- niewystarczająca oferta inwestycyjna w dziedzinie zagospodarowania turystycznego,
- niewystarczające wyeksponowanie atrakcji turystycznych gminy,

Predyspozycje gminy Dubicze Cerkiewne do rozwoju turystyki:

- okoliczne zasoby środowiska naturalnego,
- okoliczne, rezerваты przyrody, ukształtowanie terenu, rzeki i doliny rzeczne, fauna i flora,
- ośrodek wypoczynkowy „Bachmaty” – terenem o atrakcyjnych walorach turystycznych w skali regionalnej,
- zasoby terenów mogących być atrakcyjnymi turystycznie,
- walory krajobrazowe,
- brak zakładów przemysłowych uciążliwych dla środowiska przyrodniczego,
- atrakcyjne położenie gminy na obszarze „Zielonych Płuc Polski”, uznanym za obszar o wysokich walorach ekologicznych w skali krajowej i europejskiej,
- coraz większy udział miejscowej ludności w rozwój turystyki poprzez inwestycje turystyczne i organizowanie atrakcji dla odwiedzających gminę,
- silna identyfikacja regionalna mieszkańców.

Zadania do zrealizowania w dziedzinie rozwoju turystyki.

- utworzenie punktu Gminnej Informacji Turystycznej
- opracowanie i wdrożenie gminnego systemu kategoryzacji kwater i gospodarstw agroturystycznych,
- modernizacja bazy turystycznej Ośrodka Wypoczynkowego Bachmaty pod kontem przedłużenia sezonu turystycznego

Podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy

- poprawa estetyki obszarów wiejskich(zagród, okolicznych lasów , ciągów komunikacyjnych)

- promowanie walorów przyrodniczych i kulturowych gminy,
- organizowanie promocyjnych imprez(kulturalnych i sportowych) o charakterze gminnym i ponadregionalnym
- organizowanie warsztatów rękodzieła ludowego z wykorzystaniem miejscowych wytwórców ludowych(wyroby ze słomy i wikliny)
- podejmowanie działań dla zachowania miejscowego dialektu i obrzędów

V. Środowisko przyrodnicze

5.1 Krajobraz i rzeźba terenu

Gmina Dubicze Cerkiewne leży w sąsiedztwie Puszczy Białowieskiej w powiecie hajnowskim. Znaczną część obszaru gminy stanowią równiny i lasy.

Teren gminy Dubicze Cerkiewne położony jest w obrębie mezoregionu Równiny Bielskiej, leżącej w makroregionie Niziny Północnopodlaskiej. Cechą charakterystyczną tego obszaru jest płaskie ukształtowanie powierzchni z nielicznymi płytkimi obniżeniami oraz grupami łagodnych wzniesień.

W obrębie gminy można wyróżnić dwa obszary:

1. piaszczystą równinę sandrową Puszczy Białowieskiej, zajmującą południowo – wschodnią i północno – wschodnią część gminy,
2. równinę gliniastą, znajdującą się na północny i południowy – zachód od miejscowości Dubicze Cerkiewne.

Północno i południowo – wschodnia część gminy znajdująca się w obrębie równiny sandrowej cechuje się płaską powierzchnią wzniesioną na wysokość około 165 m n.p.m. przeciętą wałami wydmowymi o wysokościach około 7 m oraz niewielkimi pagórkami kemowymi. Obszar ten charakteryzuje się również występowaniem wzgórz czołowomorenowych o wysokościach do 170 m n.p.m. Obszar równiny poprzecinany jest ciekami wodnymi, o głębokościach ok. 2 -3 m.

Równina gliniasta znajdująca się w północnej i zachodniej części gminy charakteryzuje się występowaniem licznych niewielkich zagłębień. Równina porozcinana jest nielicznymi ciekami wodnymi. Główną rzeką jest tutaj Orlanka oraz jej odgałęzienia.

Obszar znajdujący się na zachód od miejscowości Dubicze Cerkiewne cechuje się występowaniem wzgórz czołowomorenowych o wysokościach względnych ok. 180 m n.p.m. Obszary te pokryte są głównie lasami.

Klimat

Obszar gminy Dubicze Cerkiewne pod względem podziału klimatycznego przyporządkowany jest do Krainy Wysoczyzn Północnopodlaskich (Równina Bielska). Obszar ten charakteryzuje się wpływem cech klimatu dużego kompleksu leśnego (Puszcza Białowieska).

Warunki klimatyczne scharakteryzowane zostały na podstawie badań stacji meteorologicznych w Bielsku Podlaskim, Białowieży oraz Orzeszkowa.

Opady

Opady atmosferyczne scharakteryzowano na podstawie danych ze stacji meteorologicznej w Orzeszkowie. Średnia roczna suma opadów wynosi tu 582mm. Największe opady atmosferyczne przypadają na okres wegetacyjny od kwietnia do października i wynoszą średnio od 37 (styczeń) do 75mm (sierpień). Najmniejsze średnie opady w ciągu całego roku notuje się w styczniu – 32mm.

Temperatury

Średnia roczna temperatura w tym obszarze klimatycznym to ok. 6,7 – 6,9°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń z temperaturą -4,4°C, natomiast najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą ok. 17,6-17,8°C.

Gleby

Teren gminy Dubicze Cerkiewne cechuje się występowaniem gleb, które zaliczane są do glin, piasków gliniastych oraz piasków słabogliniastych całkowitych i podścielonych piaskiem luźnym oraz piasków luźnych całkowitych. Zgodnie z typologią gleb, gleby gminy zaliczane są do gleb piaskowych i są to np. gleby biellicowe, rdzawe, brunatne kwaśne.

Gleby lepsze skupiają się w zachodniej i północno-zachodniej części gminy. Zaliczają się do nich gleby pseudobiellicowe, brunatne właściwe, gleby brunatne wylugowane i kwaśne oraz czarne ziemie.

Na obszarze gminy dominują bardzo słabe gleby VI i V klasy bonitacyjnej, zajmując łącznie ponad 66% powierzchni gruntów ornych. W przypadku użytków zielonych, ponad 54% powierzchni użytków stanowią gleby V klasy bonitacyjnej.

Na obszarze gminy Dubicze Cerkiewne bardzo dużą powierzchnię, bo ponad 30% użytków rolnych, zajmują gleby marginalne.

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jest bardzo niski i wynosi 47. Jest on niższy od średniego wskaźnika powiatu (52,6), województwa (55) i Polski (66,6).

Budowa geologiczna

Omawiany obszar leży w zachodniej części prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej, w obniżeniu podlaskim.

Całą powierzchnię gminy pokrywają utwory czwartorzędowe. Miąższość czwartorzędu w tym rejonie waha się w granicach 80 – 100 m.

Gmina Dubicze Cerkiewne położona jest w strefie powierzchniowego występowania głównie osadów stadiału mazowiecko – podlaskiego zlodowacenia środkowopolskiego, a w części północno-wschodniej i wschodniej również stadiału mazowieckiego.

Najstarszym osadem występującym na powierzchni gminy są utwory wodnolodowcowe. Występują one rozległymi płacami na północny – wschód od Dubicz Cerkiewnych wzdłuż doliny rzek Orla i Policzna oraz na zachodzie u zbiegu cieków Orlanki i Białej. Reprezentowane są przez piaski i piaski ze żwirem.

Piaski ze żwirami i głazami (miejscami pylaste) strefy moren czołowych i żwiry z głazami występują nieco na południowy – wschód od Grabowca, tworząc ciąg wzgórz czołowomorenowych Istok – Kleszczele.

W okolicach miejscowości Witowo i Piaski, znajdujących się we wschodniej części gminy, oraz w okolicy Starzyny, znajdującej się w południowo – wschodniej części gminy, występują wzgórza kemowe. Kemy zbudowane są z piasków drobnoziarnistych i bardzo drobnoziarnistych z wkładkami piasków średnioziarnistych i mułków beżowych poziomo warstwowanych. Na kulminacjach miejscami występuje materiał grubszy, aż do żwirów i głazików.

5.2 Zasoby wodne

Wody powierzchniowe

Gmina Dubicze Cerkiewne pod względem hydrograficznym należy do zlewni dwóch rzek Narwi i Bugu.

Sieć rzek na obszarze gminy tworzona jest przez rzekę Orłankę znajdującą się w zlewni rzeki Narwi, oraz przez jej główny dopływ rzekę Orła. Są to rzeki odprowadzające wody z większej części obszaru gminy do Narwi.

Podstawowy układ sieci rzecznej w zlewni rzeki Bug tworzą rzeki Perebel i Policzna, będące dopływami rzeki Leśna Prawa, która jest prawobrzeżnym dopływem Bugu.

Wody podziemne

Na obszarze gminy Dubicze Cerkiewne wody podziemne występują głównie w piaszczysto – żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz węglanowych utworach kredowych.

Gmina Dubicze Cerkiewne zlokalizowana jest w obrębie występowania wodonośnych utworów kredowych znajdujących się na głębokości 100 – 150 m.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną i na potrzeby gospodarcze na obszarze gminy są wody podziemne, pochodzące z utworów czwartorzędowych.

Ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne:

- Dubicze Cerkiewne – dwie studnie o głębokości ok. 59 m i wydajności ok. 66 m³/godz. przy depresji 26 i 20 m.
- Stary Kornin – dwie studnie głębinowe, pierwsza o głębokości 64 m i wydajności 104 m³/godz., druga studnia o głębokości 64 m i wydajności 91 m³/godz. Łączna wydajność obu studni wynosi 175 m³/godz. przy depresji 8,2 m.

Pierwszy poziom wodonośny (przypowierzchniowy) znajduje się na całym terenie gminy. Wody z tego poziomu występują zarówno w dolinach rzecznych jak i zagłębieniach terenowych zbudowanych z piasków i namułów holocenijskich jak również na obszarach

wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego, oraz na terenach zbudowanych z glin w ich przewarstwieniach piaszczysto – żwirowych.

Zwierciadło wody w okolicach dolin rzecznych Orlanki, Orli, Perebeli, Policznej i innych mniejszych cieków wodnych oraz w zagłębieniach terenowych znajduje się na głębokości około 0,2 – 1,0 m, a na obszarach wysoczyznowych około 5 – 6 m. W zachodniej części gminy zbudowanej z gliny jest możliwość występowania tzw. wód zawieszonych zajmujących lokalne obniżenia stropu glin zwałowych wypełnionych łatwo przepuszczalnymi piaskami.

Obszar gminy Dubicze Cerkiewne należy do obszarów o dużym deficycie wody.

5.3 Zasoby leśne

Grunty pod lasami i zadrzewieniami zajmują powierzchnię 8221 ha. Lesistość gminy wynosi 54% i jest zdecydowanie wyższa od średniej województwa podlaskiego (29,6%).

Dominuje tu bór mieszany świeży, las mieszany i las świeży, przy głównym udziale boru świeżego, lasu wilgotnego i olsu.

W siedliskach boru mieszanego świeżego przeważają drzewostany sosnowo – świerkowe z domieszką dębu i brzozy. Siedliska olsu charakteryzują się występowaniem w drzewostanie głównie jesionu, olszy, oraz świerku, brzozy i osiki.

5.4 Zasoby surowcowe

Na obszarze gminy Dubicze Cerkiewne występowanie złóż surowców mineralnych związane jest z położeniem gminy oraz z utworami czwartorzędowymi pokrywającymi powierzchnię gminy.

W obrębie gminy występują złoża kruszywa naturalnego w miejscowości Czechy Orlańskie.

5.5 Obszary chronione gminy

Rezerwaty przyrody:

Rezerwat Starzyna - utworzony w 1979 r., o powierzchni 369,45 ha. Celem rezerwatu jest zachowanie w stanie naturalnym fragmentu lasów puszczańskich z typowo wykształconymi zbiorowiskami roślinnymi, odznaczającymi się bogatą florą. Teren rezerwatu jest lekko sfałdowany, wyniesiony średnio 170 m nad poziom morza. Dominują gleby brunatne wyługowane, obok nich występują gleby płowe, rdzawe właściwe i torfowe. W rezerwacie stwierdzono 11 zbiorowisk leśnych i kilka nieleśnych. Dominuje zbiorowisko grądu miodownikowego we wszystkich wariantach zmienności oraz trzcinnikowi - świerkowy bór mieszany świeży. Ten ostatni ma w rezerwacie najbardziej typową postać, w Puszczy Białowieskiej nigdzie nie reprezentowaną. Flora rezerwatu liczy 300 gatunków roślin naczyniowych, w tym 18 podlegających ochronie ścisłej. Są to, m.in. widłak: jałowcowaty i goździsty, pełnik europejski, wawrzynek wilczełyko, arnika górską, lilia złotogłów, gnieźnik leśny. Poza tym 7 gatunków podlega ochronie częściowej: kopytnik pospolity, kruszyna pospolita, marzanka wonna, bagno zwyczajne, konwalia majowa, pierwiosnka lekarska i kalina koralowa. Najbardziej rozpowszechnionym drzewem w rezerwacie jest świerk pospolity. Razem z sosną zwyczajną tworzą górne piętro rezerwatu. Towarzyszą im: dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, grab zwyczajny, osika, lipa drobnolistna i klon zwyczajny. W podszycie rosną: leszczyna, kruszyna pospolita oraz sporadycznie wierzba iwa. Wszystkie zbiorowiska leśne mają charakter naturalny. W rezerwacie rośnie 26 drzew uznanych za pomniki przyrody. Spotkać tu można żubra, jelenia, łosia, sarnę, rzadziej rysia i wilka, a sporadycznie głuszca.

Rezerwat Jelonka - utworzony w 1989 r. o powierzchni 227 ha, położony na terenie Nadleśnictwa Bielsk Podlaski, w gminie Kleszczele /przy granicy gminy Dubicze Cerkiewne/ 1 km na południowo-zachód od wsi Jelonka, po obu stronach szosy z Hajnówki do Kleszczel. Rezerwat na całej powierzchni podlega ochronie ścisłej. Celem rezerwatu jest zachowanie kompleksu muraw piaskowych, jałowczysk i zarośli jałowcowo-osikowych powstałych na jałowych nieużytkach porolnych, odznaczających się swoistą szatą roślinną i podlegających sukcesji wtórnej prowadzącej do odtworzenia ekosystemu leśnego. Teren rezerwatu wzniesiony od 180 do 185 m n.p.m., jest lekko pochylony w kierunku południowo-wschodnim. Pokrywają go utwory zlodowacenia środkowopolskiego. Są to głównie piaski i żwiry z głazami.

Pomimo ubogich gleb szata roślinna jest dość bogata i urozmaicona. Występuje tu ponad 150 gatunków roślin naczyniowych, około 40 gatunków mszaków i ponad 60 gatunków porostów. Występują m. in. goździk piaskowy, łąszczecbaldachogronowy, strzęplica sina, mącznica lekarska, chroszcz nagołodygowy. Największą powierzchnię na terenie rezerwatu zajmuje zbiorowisko murawy piaskowej z udziałem jałowców z dominacją takich gatunków jak jasioniec piaskowy, kocanki piaskowe, bylica polna, jastrzębiec kosmaczek, szczaw polny, szczotlicha siwa, gorysz pagórkowaty. W zbiorowisku tym występują też liczne porosty. W miejscach o najbardziej zaawansowanym procesie sukcesji, gdzie wśród zarośli jałowca wkraczają gatunki drzewiaste: sosna, osika, brzoza brodawkowata, pojawiają się krzewy: janowiec barwierski, szczodrzeńce: ruski i rozesłany oraz wierzby: uszata, rokita, a wśród roślin zielonych coraz większy udział uzyskują ciemiężyk białokwiatowy.

Rezerwat Czechy Orlańskie - utworzony w 1995 r., o powierzchni 77,95 ha.

Celem ochrony jest:

- zachowanie naturalnego charakteru borów sosnowo-świerkowych stanowiących pozostałość dawnej Puszczy Bielskiej, wchodzącej w skład makrorregionu Niziny Północnopodlaskiej.
- udokumentowanie zjawiska kształtowania się zbiorowisk leśnych na rubieży leśno-osadniczej i fitogeograficznej.

Rezerwat będzie stanowił ważne i niezbędne dopełnienie obrazu spontanicznych przemian roślinności na gruntach porolnych. Obszar całego rezerwatu podlega ochronie częściowej z wyłączeniem jakichkolwiek zabiegów na stałych powierzchniach badawczych i w ich pasie ochronnym.

Lasy rezerwatu wykształciły się na utworach zlodowacenia środkowopolskiego w zasięgu stadiału mazowiecko-podlaskiego. Piaski i żwiry wodnolodowcowe stanowią skałę macierzystą tutejszych gleb bielcowych o średnio głębokim poziomie wód gruntowych. Teren rezerwatu porastają około 100 letni bór sosnowy i świerkowo-sosnowy. Największą powierzchnię zajmuje bór brusznicowy a w płaskich obniżeniach występuje bór trzęślicowy. Podszycie i runo są dobrze rozwinięte i zawierają wszystkie typowe elementy zbiorowisk borowych. Flora obejmuje 13 gatunków drzew, 10 gatunków krzewów, 11 gatunków krzewinek, około 90 gatunków roślin zielonych i 15 gatunków mszaków. Ochronie ścisłej podlegają m. in. goździk piaskowy, wawrzynek wilcze łyczo, widłaki, tyszczec wiechowaty, pomocnik baldaszkowaty, arnika górską, tajeża jednostronna. Ochronie częściowej podlega m. in. kruszyna, bagno zwyczajne, mącznica lekarska, porzeczka czarna i kalina, marzanna wonna.

Pomniki przyrody – zlepieńce

Na terenie nieczynnej żwirowni między szosą Hajnówka - Kleszczele a wsią Grabowiec znajdują się dwa zlepieńce

- zlepieńce nr 1 o nieregularnych kształtach i szarym kolorze, obwód 720 cm, wysokość 170 cm, głaz jest ujęty w rejestrze Wojewódzkim Konserwatora Przyrody w Białymstoku pod nr 439.
- zlepieńce nr 2 o chropowatej powierzchni i szarym kolorze, obwód 880 cm, wysokość 120 cm, głaz jest ujęty w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Białymstoku pod nr 440.

Pomniki przyrody - drzewa

- topola biała - Stary Kornin 32, wiek 130 lat, obwód 600 cm, wysokość 27 m
- sosna zwyczajna - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 697 Bf wiek ok. 332 lat, wysokość 32 m, obwód 317,1 cm, grubość w pierśnicy 101 cm, długość korony 16 cm
- sosna zwyczajna - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 697Ab wiek ok. 226 lat, wysokość 33 m, obwód 254,3 cm, grubość w pierśnicy 81 cm, długość korony 12 m
- sosna - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 663C, wiek ok. 300 lat, obwód 372 cm, wysokość ok. 37 cm
- sosna pospolita - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 663D, wiek 250 lat, obwód 316 cm, wysokość 35 cm
- sosna zwyczajna - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna oddz./poddz. 663Da, wiek 231 lat, wysokość 40 cm, obwód 276,3 cm, grubość w pierśnicy 88 cm, długość korony 22 m
- świerk pospolity - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 695 Bc, wiek pierśnicy 189 lat, wysokość 40 m, obwód 314 cm, grubość w pierśnicy 100 cm, długość korony 29 cm
- świerk pospolity - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 695Af, wiek pierśnicy 179 lat, wysokość 37 m, obwód 268,5 cm, grubość w pierśnicy 85,5 cm, długość korony 30 m
- świerk pospolity - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 695Af, wiek 156 lat, wysokość 43 m, obwód 312,4 cm, grubość w pierśnicy 99,5 cm, długość korony 34 m
- świerk pospolity - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 693 Bd wiek pierśnicy 153 lat, wysokość 37 m, obwód 273,2 cm, grubość w pierśnicy 87 cm, długość korony 24 m
- sosna - Nadleśnictwo Hajnówka, obręb leśny Starzyna, oddz./poddz. 696 D, wiek 220 lat, obwód 360 cm, wysokość 28 m

Obszar chronionego krajobrazu

Na mocy rozporządzenia nr 7 /05 wojewody podlaskiego z dnia 25 lutego 2005 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu "Puszcza Białowieska" ustanowiony został taki obszar na terenie blisko połowy gminy Dubicze Cerkiewne, na południe od drogi wojewódzkiej 685 Hajnówka – Kleszczele.

Czynna ochrona ekosystemów Obszaru, realizowana w ramach racjonalnej gospodarki leśnej, polega na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych kompleksu leśnego Puszczy Białowieskiej.

1. Na obszarze wprowadza się następujące zakazy:
 - 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
 - 2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
 - 3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
 - 4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
 - 5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
 - 6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
 - 7) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

2. Zakazy określone w ust. 1 pkt 3 i 4 nie dotyczą części Obszaru, na których położone są złoża kopalin:

- 1) udokumentowane do dnia 31 grudnia 2004 r., których dokumentacje zostały zatwierdzone przez właściwy organ administracji geologicznej;
- 2) udokumentowane na podstawie koncesji na poszukiwanie i rozpoznawanie, udzielonych do dnia 31 grudnia 2004 r.;
- 3) udokumentowane na podstawie informacji geologicznych zawartych w dokumentacjach sporządzonych i zatwierdzonych przez właściwy organ administracji geologicznej do dnia 31 grudnia 2004 r.

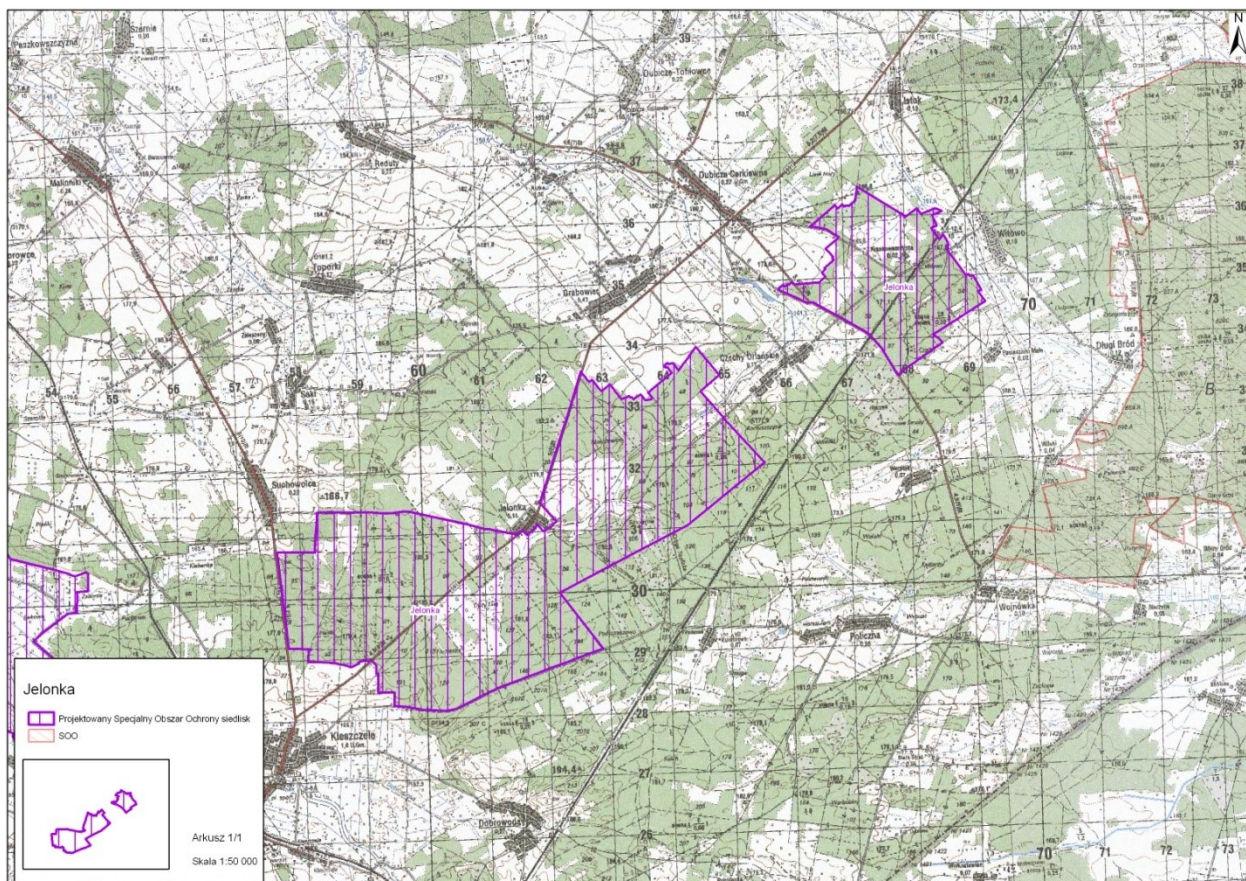
3. Zakaz określony w ust. 1 pkt 7 nie dotyczy części Obszaru, stanowiących:

- 1) tereny, dla których obowiązują plany zagospodarowania przestrzennego;
- 2) tereny, które były przeznaczone na cele zabudowy w planach zagospodarowania przestrzennego uchwalonych przed dniem 1 stycznia 1995 r., które utraciły moc z dniem 31 grudnia 2003 r.;
- 3) tereny ogólnodostępnych plaż i kąpielisk.

Obszary NATURA 2000

Obszar Natura 2000 PLH 200019 Jelonka

Lokalizacja na terenie gminy obszaru Natura 2000 – Jelonka.

Źródło: http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles/index/name:jelonka/all:0/province_id:10
(dostęp dn.05.04.2015r.)

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OPIS OBSZARU ¹

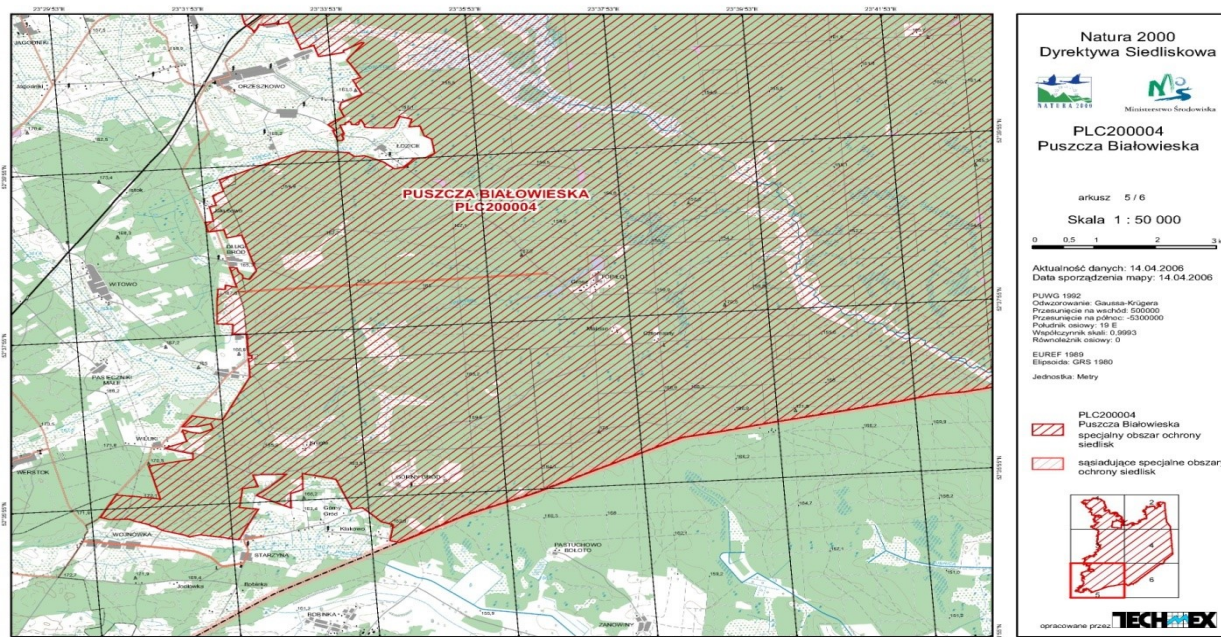
Obszar obejmuje rezerwat przyrody Jelonka utworzony na piaszczystych nieużytkach porolnych w gminie Kleszczewo na południowym skraju Puszczy Białowieskiej, wraz z otoczeniem oraz rez. Czechy Orlańskie, stanowiący pozostałość dawnej Puszczy Bielskiej (gmina Dubicze Cerkiewne).

¹ http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles/index/name:jelonka/all:0/province_id:10 (dostęp dn.05.04.2015r.)

Teren jest lekko pochylony w kierunku południowo-wschodnim. Pokrywają go utwory zlodowacenia środkowopolskiego. Są to głównie piaski i żwiry z głazami. Pomimo ubogich gleb szata roślinna jest dość bogata i urozmaicona. W części wokół rez. Jelonka występują głównie murawy napiaskowe z rzadkimi gatunkami roślin. W samym rezerwacie stwierdzono występowanie ponad 150 gatunków roślin naczyniowych, ok. 40 gatunków mszaków i ponad 60 gatunków porostów. Wśród roślin naczyniowych jest szereg gatunków rzadkich i zanikających w związku z powszechnym zalesieniem tego typu siedlisk. Dużą powierzchnię, głównie na terenie rezerwatu zajmuje zbiorowisko murawy napiaskowej z udziałem jałowców. We wschodniej części rezerwatu występują trzy, nieckowate płytkie obniżenia o płaskim dnie z wodą utrzymującą się często przez cały rok. Przez okoliczną ludność zwane są ługami. Występują tu w układzie koncentrycznym, trzy typy zbiorowisk. Część wokół rez. Czechy Orlańskie porastają około 100 letni bór sosnowy i świerkowo-sosnowy. Największą powierzchnię zajmuje bór brusznicowy a w płaskich obniżeniach występuje bór trzęślicowy. Podszycie i runo są dobrze rozwinięte i zawierają wszystkie typowe elementy zbiorowisk borowych.

Obszar Natura 2000 PLC 200004 Puszcza Białowieska

Lokalizacja na terenie gminy obszaru Natura 2000 – Puszcza Białowieska.²

²http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles/index/name:Bia%C5%82owieska/all:0/province_id:1 (dostęp dn.05.04.2015r.)

OPIS OBSZARU³

Obszar obejmuje polską część Puszczy Białowieskiej w granicach zwartego kompleksu leśnego. Dominujący i najbardziej typowy krajobraz tego obszaru stanowią płaskie równiny gliniastej moreny dennej (40,5% powierzchni, 145-165 m n.p.m.), gdzie przeważają gleby brunatne, płowe i opadowo-glejowe, pokryte lasami liściastymi, głównie grądami *Tilio-Carpinetum*. Silny związek przestrzenny z łągami i torfowiskami jest przyczyną przewagi wilgotnych lasów grądowych. Dużej mozaikowości i różnorodności siedlisk odpowiada wysoki stopień różnorodności biologicznej oraz duży udział starodrzewów i drzewostanów naturalnych. Krajobraz równin akumulacji biogenicznej (17,5% pow.) tworzą lasy łąkowe, głównie jesionowo-olszowe, zajmujące podmokłe dolinki o charakterze denudacyjno-erozyjnym, z czarnymi ziemiami, glebami murszowymi i glejowymi, z okresowym lub stałymi ciekami. Większe płaty łągów znajdują się we wszystkich większych dolinach rzecznych na terenie Puszczy: Narewki, Hwoźnej, Łutowni, Leśnej. Zatorfione fragmenty dolin rzecznych oraz zabagnione obniżenia terenu, o genezie wytopiskowej, stanowią siedliska subborealnych świerczyn na torfie, brzezin bagiennych (bielu) oraz bagiennych lasów sosnowo brzoźowych i olsów. Wylesione i użytkowane rolniczo fragmenty dolin rzecznych i innych podtopionych obniżen są obecnie pokryte szuwarami trzcinowymi i turzycowymi, łąkami wilgotnymi i ziołoroślami, rzadziej łąkami kośnymi. Wzdłuż dawnych koryt rzecznych i starorzeczy występują zaroślowe zbiorowiska wierzbowe. Krajobrazy grądów ciepłolubnych i borów mieszanych na piaszczysto-żwirowych wzniesieniach i falistych terenach moreny ablacyjnej stanowią drugą co do wielkości jednostkę krajobrazową w Puszczy (30,7% pow.). Są to obszary wododziałowe (160-190 m n.p.m.), wyniesione przeciętnie 10-15 m ponad przyległe tereny moreny dennej. Obszary te charakteryzuje dominacja mezotroficznych odmian gleb brunatnoziemnych przy znaczącej obecności gleb bielicoziemnych. Głębokie zaleganie wód gruntowych i stosunkowo niewielkie zróżnicowanie warunków siedliskowych jest powodem znacznej homogeniczności krajobrazów. Lokalnej obecności substratów węglanowych w kulminacjach terenu towarzyszy występowanie reliktowych odmian eutroficznych grądów wysokich i świetlistych dąbrów. Zbiorowiska leśne charakteryzuje występowanie bogatej i oryginalnej flory. Na obrzeżach lasów i terenach otwartych są obecne murawy kserotermiczne z zespołami rzadkich i chronionych gatunków roślin. Są to krajobrazy stosunkowo najbardziej przekształcone w

³http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles/index/name:Bia%C5%82owieska/all:0/province_id:10 dostęp dn. 04.05.2013r.)

Puszczy, towarzyszy im rozbudowana sieć komunikacyjna, obecność nasypów drogowych i kolejki leśnej oraz żwirowni. Obszary te cechuje najmniejszy udział starodrzewów i jednocześnie największa powierzchnia drzewostanów zmienionych, w tym wtórnych drzewostanów brzożowych. Oligotroficzne krajobrazy borów sosnowych na równinach piasków eolicznych i wydmach tworzą niewielkie płyty w obrębie wysoczyzn morenowych (11,3% pow.). Największą powierzchnię zajmują wilgotne bory czernicowe z glebami bielcowymi i glejbielicami. Na siedliskach świeżych i na wydmach występują sosnowe bory brusznicowe, sporadycznie bory chrobotkowe. W obniżeniach międzywydmowych i w nieckach deflacyjnych z płytkimi torfami wysokimi, obecne są bory bagienne, rzadziej bezleśne torfowiska wysokie.

WARTOŚĆ PRZYRODNICZA I ZNACZENIE

Ostoja ptasia o randze europejskiej E 31. Obejmuje Białowieski Rezerwat Biosfery. Gniazduje tu około 240 gatunków ptaków. Występuje co najmniej 45 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG, 12 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Kompleks Puszczy Białowieskiej stanowi relikwyt pierwotnych krajobrazów leśnych na starogłacialnych wysoczyznach morenowych, które dominowały w przeszłości na Nizinach Środkowopolskich i Północnopodlaskich. Jest to typ lasu niżowego właściwego dla strefy borealno-nemoralnej. W stosunku do innych obszarów leśnych Polski i Europy, puszczański i relikwytowy charakter lasów podkreśla znaczny udział drzewostanów ponad stuletnich naturalnego pochodzenia, o zróżnicowanej strukturze warstwowej. Około 80 % obszaru zajmują rodzaje siedlisk leśnych ujęte w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu również płyty nieleśnych rodzajów siedlisk z tego załącznika. Łącznie stwierdzono tu 12 rodzajów siedlisk z Załącznika I. Duży udział drzew starych i martwego drewna jest powodem występowania bogatej fauny bezkręgowców, zwłaszcza owadów saproksylicznych. Znaczna liczba tych gatunków należy do rzadkich w skali całej Europy. Występuje tu 39 gatunków zwierząt umieszczonych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bardzo dobrze jest reprezentowana fauna ssaków, która obejmuje łącznie 58 gatunków (72% fauny Polski niżowej). Puszcza ma istotne znaczenie dla ochrony dużych drapieżników – wilka i rysia. Jest także najważniejszą w Polsce ostoją żubra. Najnowszy katalog fauny puszczańskiej zawiera prawie 11 000 gatunków (40 % gatunków krajowych). Szacuje się, że jest to około połowy wszystkich potencjalnych gatunków zwierząt w Puszczy. Flora roślin naczyniowych, która należy do najlepiej poznanych i jej lista jest prawie kompletna, liczy prawie 1020 gatunków. Stanowi to połowę gatunków roślin naczyniowych

Polski niżowej. Spośród nich 3 gatunki roślin znajduje się w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Występują tu stanowiska kilkunastu gatunków storczykowatych i innych zagrożonych gatunków roślin. Ponadto stwierdzono obecność 325 gat. porostów, ok. 260 gat. mchów i 1200 gat. grzybów wielkoowocnikowych. Indywidualność przyrodnicza Puszczy Białowieskiej, jej znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej oraz znaczenie jako obszaru badań modelowych nad funkcjonowaniem naturalnych ekosystemów leśnych, znalazły uznanie m.in. w powołaniu "Rezerwatu Biosfery" obejmującym obszar Białowieskiego Parku Narodowego oraz w ustanowieniu w 1992 r. pierwszego w Europie trans-granicznego "Obiektu Dziedzictwa Światowego" (obejmującego teren BPN oraz przyległego rezerwatu ścisłego Białoruskiego Państwowego Parku Narodowego "Bielowieżskaja Puszcza"). Projektowane jest rozszerzenie Rezerwatu Biosfery Puszcza Białowieska (obejmującego obecnie teren Białowieskiego Parku Narodowego) na całą Puszcę. Zagrożenie dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska mogą stanowić: presja urbanizacyjna na polany puszczańskie, zarastanie dolin rzecznych, zaniechanie koszenia łąk na polanach śródleśnych lub ich niewłaściwe zagospodarowanie, zarastanie składnic drewna, zaniechanie wypasu na polanach śródleśnych, intensyfikacja gospodarki łąkarskiej, w tym nawożenie i podsiewanie, zarastanie otwartych powierzchni ze szczodrzeńcem, zanieczyszczenia wód Leśnej i Narewki, obniżenie poziomu wód gruntowych Puszczy Białowieskiej, przekształcanie starorzeczy w stawy rybne, zarastanie starorzeczy, ograniczenie powierzchni i rozdrobnienie starych drzewostanów, pozyskanie drewna w borach, brzezinach i świerczynach bagiennych, niedostateczna ilość żywych drzew dziuplastych, usuwanie próchnowisk i chemiczne zabezpieczanie wnętrza starych drzew przed owadami i grzybami, usuwanie zamierających i martwych świerków i sosen oraz zamierających drzew liściastych, zalesianie naturalnie powstających luk, zarastanie płatów świetlistej dąbrowy, zacienianie stanowisk sasanki otwartej, potencjalne niszczenie roślinności przy zrywce, przypadkowe niszczenie stanowisk roślin przy pracach leśnych, grodzenie upraw leśnych siatką drucianą, potencjalne nadmierna eksploatacja łowiecka populacji sarny, jeleni i dzików, kłusownictwo, potencjalny odłów chrząszczy i motyli przez kolekcjonerów, inwazyjne metody badawcze, zarastanie i osuszanie miejsc rozrodu kumaka nizinnego i traszki grzebieniastej, likwidacja lub przebudowa przyzagrodowych piwnic ziemnych we wsiach puszczańskich grozi utratą kryjówek dziennych i zimowych mopka. Obszar w większości położony na terenie Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Białowieska (83 242,41 ha; 1993) z 21 rezerwatami przyrody: Berezowo (115,4 ha; 1995), Dębowy Grąd (100,2 ha; 1985), Dolina Waliczówki (44,8 ha; 1995), Głęboki Kąt (40,3

ha;1979), Gnilec (37,2 ha; 1995), Kozłowe Borki (247,0 ha; 1995), Krajobrazowy im. prof. Wł. Szafera (1356,9 ha; 1969), Lipiny (24,5 ha; 1962), Michnówka (85,9 ha; 1979), Nieznanowo (27,5 ha; 1974), Olszanka Myśliszcze (278,3 ha; 1995), Podcerkwa (228,09 ha; 1995), Podolany (15,1 ha; 1995), Pogorzelce (6,2 ha; 1974), Przewłoka (78,4 ha; 1995), Siemianówka (224,5 ha; 1995), Sitki (34,1 ha; 1979), Starzyna (370,1 ha; 1979), Szczekotowo (36,4 ha; 1979), Wysokie Bagno (78,5 ha; 1979), Lasy Naturalne Puszczy Białowieskiej (8581,62ha, 2003); niewielki fragment na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi (34 809 ha; 1986). Obszar obejmuje także Białowieski Park Narodowy (10 502,0 ha; 1947). Większość obszaru położona na terenie Leśnego Kompleksu Promocyjnego Lasy Puszczy Białowieskiej (50 778,8ha). Część obszaru znajdująca się w granicach Białowieskiego Parku Narodowego została uznana za Rezerwat Biosfery (1977) i Obiekt Dziedzictwa Światowego UNESCO (1979).

5.6 Zagrożenia środowiska przyrodniczego gminy

Zanieczyszczenia powierzchni ziemi

Odpady stałe oraz osady ściekowe są jednym z najpoważniejszych zagrożeń dla ludzi i środowiska naturalnego. Dotyczy to zwłaszcza wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb. Z tego powodu racjonalna gospodarka odpadami i minimalizacja ich wytwarzania stała się w ostatnich latach jednym z najważniejszych aspektów w dziedzinie ochrony środowiska.

W związku ze staraniami Polski o przyjęcie do Unii Europejskiej wystąpiła konieczność dostosowania naszego prawodawstwa do przepisów unijnych. Dotyczy to również uregulowań prawnych w zakresie gospodarki odpadami.

Odpady niebezpieczne

Do grupy odpadów niebezpiecznych należą odpady zawierające w swoim składzie substancje: toksyczne, palne, wybuchowe itd. Z wyżej wymienionych odpadów na obszarze gminy Dubicze Cerkiewne do odpadów niebezpiecznych zaliczyć można: zużyte baterie, akumulatory, odpady zawierające rtęć (lampy rtęciowe, termometry), pozostałości oraz opakowania po farbach i lakierach, rozpuszczalniki organiczne, środki czyszczące, środki ochrony roślin (pestycydy) oraz opakowania po nich, zbiorniki po aerozolach, pozostałości

domowych środków do dezynfekcji i dezynsekcji, odpady zawierające oleje, częściowo wykorzystane leki, materiały budowlane zawierające azbest (np. eternit), odpady wielkogabarytowe – przede wszystkim agregaty chłodnicze (lodówki), w których znajdują się freony; wraki samochodowe, w których są oleje, płyny hamulcowe.

Odpady zawierające azbest

W 2007r. Gmina Dubicze Cerkiewne opracowała Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne przyjęty uchwałą Rady Gminy Nr V/32/07 z dnia 27 kwietnia 2007r. który został zaktualizowany uchwałą Rady Gminy Nr 27.162.2013 z dnia 29 listopada 2013r.

Na koniec września 2015r. na terenie gminy Dubicze Cerkiewne zinwentaryzowano **5882 m²** tj. 76,47 Mg – (przelicznik 1 m² – 0,013 Mg) pokryć dachowych zawierających azbest znajdujących się w zasobach podmiotów prawnych oraz **234 683 m²** (3050,88 Mg) znajdujących się u osób fizycznych

Ogółem 240 565 m² (3127,34Mg)

Najwięcej tego rodzaju pokryć zlokalizowano na budynkach gospodarczych w gospodarstwach indywidualnych najmniej zaś na budynkach mieszkalnych. Biorąc pod uwagę rodzaj pokryć dachowych 90% zastosowanych materiałów stanowią płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie, resztę – 10% pokryć dachowych stanowią płyty azbestowo- cementowe płaskie. Gmina nie ma innych wyrobów zawierających azbest np. rur kanalizacyjnych i wodociągowych.

Szacunkowe koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z obiektów znajdujących się na terenie gminy Dubicze Cerkiewne wynoszą: **3127,34 Mg x 335 zł/Mg = 1 047 658,90 zł (brutto)**. W 2016r odebrano do utylizacji 82 Mg (6308 m²). Do utylizacji azbestu na terenie gminy Dubicze Cerkiewne na koniec 2016 r. pozostało **234 269 m²**

Zanieczyszczenia powietrza

Obszar gminy Dubicze Cerkiewne cechuje się czystym powietrzem atmosferycznym. W gminie Dubicze Cerkiewne nie występują praktycznie żadne większe źródła emitujące zanieczyszczenia do powietrza. Głównym źródłem emitującym zanieczyszczenia do powietrza na terenie gminy są kotłownie lokalne i paleniska indywidualne, w mniejszym stopniu również środki transportu.

Zanieczyszczenia wód

Na obszarze gminy brak jest większych źródeł zagrażających czystości wód powierzchniowych i gruntowych. Na stan czystości wód, na analizowanym terenie, może negatywnie wpływać stosowanie nawozów sztucznych oraz środków ochrony roślin. Zagrożeniem dla wód podziemnych może być niewłaściwa utylizacja odpadów niebezpiecznych. Z kolei zagrożeniem dla wód gruntowych może być niewłaściwie zagospodarowana gnojówka i gnojowica z gospodarstw rolnych.

Inne zagrożenia-Hałas i wibracje

Hałas jest obecnie powszechnie spotykanym zjawiskiem wpływającym na klimat akustyczny. Przy dużym natężeniu i długim czasie oddziaływania hałas może stanowić poważne zagrożenie dla ludzi i środowiska przyrodniczego.

Hałas komunikacyjny jest jedynym czynnikiem mającym wpływ na klimat akustyczny gminy, jednak ma on znaczenie jedynie lokalne. Ruch drogowy jest tu jedynym źródłem hałasu.

Środki transportu to ruchome źródła hałasu decydujące o parametrach klimatu akustycznego, przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Większość pojazdów emituje hałas o poziomie dźwięku od 85 do 94 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku, w otoczeniu budynków mieszkalnych od 35 do 55 dB w porze nocnej i od 40 do 65 dB w porze dziennej. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie dźwięku większym niż 80 dB, z czego 40% o poziomie większym niż 85 dB.

VI. Infrastruktura techniczna gminy

6.1 Ujęcia, wodociągi i stacje uzdatniania wody

Sieć wodociągową w gminie Dubicze Cerkiewne stanowiły do niedawna dwa niezależne wodociągi zasilane z dwu ujęć wody podziemnej w Dubiczach Cerkiewnych i Starym Korninie. Woda wydobywana była z dwóch studni wierconych SW 1 i SW 2 na każdym ujęciu z drugiej warstwy wodonośnej z utworów czwartorzędowych.

Syntetyczne zestawienie danych dotyczących sieci wodociągowej na obszarze Gminy Dubicze Cerkiewne prezentuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela nr 7 Sieć wodociągowa na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2013r.
Długość sieci wodociągowej [km]	69,5
Ilość przyłączy wodociągowych [szt]	709
Gospodarstwa domowe	701
Przedsiębiorstwa	3
Budynki użyteczności publicznej	5
Liczba wody dostarczonej siecią wodociągową [m3/rok]	71.597
Gospodarstwa domowe [m3/rok]	60.577
Przedsiębiorstwa [m3/rok]	9.726
Budynki użyteczności publicznej [m3/rok]	1.294

Źródło: Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne

Wodociąg z ujęciem wody w Starym Korninie wybudowany został w roku 1986 i obsługiwał okoliczne miejscowości gm. Dubicze Cerkiewne : Stary Kornin, Koryciski, Jagodniki, Siemiwołoki, Istok oraz miejscowości Mochnate i Stare Berezowo gm. Hajnówka. Wydobywana woda w tym ujęciu wymaga koniecznego uzdatniania z uwagi na przekroczenia

norm żelaza i manganu. W związku z brakiem możliwości wyeliminowania przekroczenia dopuszczalnych norm stężenia związków żelaza i manganu gmina zrealizowała projekt polegający na połączeniu wodociągu Dubicze Cerkiewne z wodociągiem Stary Kornin, magistralą \varnothing 110 o długości ok. 3 km. na trasie Tofiłowce – Koryciski. Wybudowanie magistrali pozwoliło na wyłączenie z eksploatacji ujęcia wody w Starym Korninie i zasilenie tych miejscowości ze stacji wodociągowej w Dubiczach Cerkiewnych.

Wodociąg z ujęciem wody w Dubiczach Cerkiewnych wybudowany został w roku 1987 i obsługuje po systematycznej rozbudowie wszystkie miejscowości gminy Dubicze Cerkiewne, za wyjątkiem m. Jakubowo oraz miejscowości: Policzna i Kuraszewo gm. Kleszczele. Woda z ujęcia w Dubiczach Cerkiewnych dotychczas w żaden sposób nie jest uzdatniana a jej parametry fizykochemiczne pozwalają na dostarczanie jej bezpośrednio do odbiorców.

Stopień zwodociągowania gminy Dubicze Cerkiewne można określić na 99% gdyż na dzień dzisiejszy wodociąg nie posiada jedna miejscowość w gminie tj. Jakubowo w której zamieszkuje aktualnie na stałe 1 osoba i budowa wodociągu z przyczyn ekonomicznych jest tam nieuzasadniona pomimo tego że gmina posiada projekt techniczny rozbudowy wodociągu do tej miejscowości. Eksploatacją wodociągu stanowiącego własność gminy Dubicze Cerkiewne, zajmuje się specjalistyczna firma Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Hajnówce.

Gospodarka ściekowa na terenie gminy Dubicze Cerkiewne prowadzona jest na bazie dwóch oczyszczalni ścieków wraz ze zbiorczą kanalizacją sanitarną oraz na bazie przydomowych oczyszczalni ścieków wybudowanych u osób fizycznych.

Syntetyczne zestawianie danych dotyczących sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne prezentuje poniższe zestawienie:

Tabela nr 8 Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne

Wyszczególnienie	Stan na 31.12.2012r.
Długość sieci kanalizacyjnej [km]	11
Ilość przyłączy kanalizacyjnych [szt]	100
Gospodarstwa domowe	92
Przedsiębiorstwa	3
Budynki użyteczności publicznej	5
Liczba ścieków odebranych siecią kanalizacyjną [m3/rok]	1.785
Gospodarstwa domowe	1.150
Przedsiębiorstwa	130
Budynki użyteczności publicznej	505

Źródło: Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne

Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy zlokalizowana jest w miejscowości Dubicze Cerkiewne i Jagodniki z kanałem tranzytowym do oczyszczalni ścieków w Starym Korninie. Z sieci kanalizacji sanitarnej korzysta ok. 300 osób, co stanowiło jedynie szacunkowo 17% ogółu ludności Gminy.

Gmina buduje zbiorczą kanalizację sanitarną we wsiach Koryciski i Stary Kornin celem dociążenia nowo-wybudowanej oczyszczalni ścieków we wsi Stary Kornin. Ponadto gmina planuje budowę zbiorczej kanalizacji sanitarnej we wsiach Tofiłowce, Grabowiec i Czechy Orlańskie do dociążenia oczyszczalni ścieków w m. Dubicze Cerkiewne. Celem zrealizowania powyższego zadania gmina spowodowała opracowanie projektu technicznego i uzyskała pozwolenie na budowę. Z uwagi na bardzo duże koszty realizacji zadania dotychczas nie ubiegała się o środki pozabudżetowe na realizację tych inwestycji. Wykonanie tych inwestycji będzie możliwe zapewne w nowym okresie finansowania tj. w latach 2015-2020.

6.2 Oczyszczalnie ścieków komunalnych

Oczyszczalnia ścieków w Dubiczach Cerkiewnych została wybudowana w październiku 2002r. Jest to oczyszczalnia biologiczna i wyposażona jest w punkt zlewny ścieków dowożonych, pompownię ścieków surowych ze zbiornikiem retencyjnym, oczyszczalnię biologiczną systemu BIOGEST, kanały grawitacyjne ścieków surowych i oczyszczonych oraz turbinę napowietrzającą. Przepustowość docelowa oczyszczalni ścieków w Dubiczach cerkiewnych wynosi 60m³/db i pozwala na podłączenie okolicznych miejscowości takich jak: Grabowiec, Tofiłowce i Czechy Orłańskie. Po dziesięcioletnim okresie eksploatacji oczyszczalni w roku 2012 przeprowadzono remont urządzeń mechanicznych i oczyszczono reaktor, zaś w roku 2013r. wymieniono sterowanie analogowe na cyfrowe, zainstalowano sondę hydrostatyczną oraz sondę tlenu. Modernizacja oczyszczalni pozwoliła na osiągnięcie znacznie lepszych parametrów oczyszczania ścieków oraz obniżenia zużycia energii elektrycznej a tym samym obniżenia kosztów eksploatacji oczyszczalni. Koszt modernizacji oczyszczalni wyniósł ok. 50 tys. zł.

Oczyszczalnia ścieków w Dubiczach Cerkiewnych

fot. L. Małaszewski

Oczyszczalnia ścieków w Starym Korninie została wybudowana w 2012r. Jest to oczyszczalnia o przepustowości 60m³ na dobę działająca w systemie mechaniczno – biologicznym, urządzeniem napowietrzającym w tej oczyszczalni jest dmuchawa z układem dyfuzorów. Sterowanie oczyszczalnią odbywa się całkowicie zautomatyzowaną centralą cyfrową z nowoczesną sondą tlenu, sondą hydrostatyczną, elektronicznym przepływomierzem ścieków oczyszczonych oraz cyfrowym układem powiadamiania operatora o ewentualnych awariach za pomocą sms. Na terenie oczyszczalni znajduje się również staw doczyszczający wraz z otwartym kanałem do odprowadzania wody oczyszczonej do najbliższego odbiornika. Oczyszczalnię wybudowano na potrzeby wsi Jagodniki z zamiarem przyłączenia po wybudowaniu zbiorczej kanalizacji sanitarnej ze wsi Koryciski, Stary Kornin i Siemiwołoki.

Oczyszczalnia ścieków w Starym Korninie.

fot. L. Małaszewski

Przydomowe oczyszczalnie ścieków zostały wybudowane bądź też zainstalowane na terenie małych miejscowości, w zabudowie kolonijnej rozproszonej lub w miejscowościach gdzie budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej ze względów ekonomicznych i społecznych, nie była uzasadniona. Obecnie na terenie gminy Dubicze Cerkiewne funkcjonuje 75 przydomowe oczyszczalnie ścieków i są one zlokalizowane w n.w. miejscowościach:

Tabela 9 Stan ilościowy przydomowych oczyszczalni ścieków w poszczególnych miejscowościach gminy Dubicze Cerkiewne

L.p.	Nazwa miejscowości	Liczba oczyszczalni w szt.
1.	Jelonka	4
2.	Rutka	3
3.	Wojnowka	13
4.	Starzyna	2
5.	Bobinka	1
6.	Krągle	1
7.	Wiluki	4
8.	Długi Bród	3
9.	Zabagonie	2
10.	Siemiwołoki	2
11.	Piaski	1
12.	Witowo	9
13.	Istok	9
14.	Koryciski	1
15.	Jagodniki	7
16.	Stary Kornin	1

17.	Tofiłowce	1
18.	Werstok	3
19.	Pasieczniki Małe	3
20.	Kraskowszczyzna	3
Razem		73

Źródło: Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne

Instalację przydomowych oczyszczalni ścieków rozpoczęto w roku 2006 korzystając z pomocy w formie częściowo umarzalnej pożyczki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Białymstoku. Tytułem próby zamontowano 5 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków ze złożem biologicznym napowietrzanym dmuchawą, przy czym dwie szt. były to oczyszczalnie trzykomorowe i trzy szt. oczyszczalnie pięciokomorowe. Po próbnym okresie eksploatacji stwierdzono istotne problemy w ich eksploatacji, nie uzyskiwano właściwych parametrów oczyszczania ścieków. Spowodowane to było niewłaściwą eksploatacją oczyszczalni głównie na skutek ograniczania czasu pracy dmuchawy co było powodowane chęcią oszczędzania energii elektrycznej przez użytkowników. Ponadto są to urządzenia o małej pojemności całkowitej ok. 1,5m³ i są z tego względu mało efektywne przy zwiększonych przepływach ścieków.

Mając powyższe negatywne doświadczenia z pracą małych oczyszczalni ze złożem biologicznym tlenowym, postanowiono sprawdzić rozwiązanie polegające na zastosowaniu osadnika gnilnego i filtra żwirowo – roślinnego z różnymi wariantami zagospodarowania ścieku oczyszczonego. Tytułem próby dofinansowano w roku 2007 z gminnego funduszu ochrony środowiska budowę takich właśnie oczyszczalni ścieków czterem osobom fizycznym z różnych miejscowości gminy Dubicze Cerkiewne. Późniejsze doświadczenia okazały się pomyślne, pod warunkiem właściwego wykonania filtra żwirowo – roślinnego, dlatego też w roku 2011 korzystając z dofinansowania z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wybudowano na terenie gminy Dubicze Cerkiewne 64 przydomowe oczyszczalnie ścieków. Realizacja powyższego zadania pozwoliła na zaspokojenie potrzeb prawie wszystkich chętnych do wykonania instalacji na posiadanej nieruchomości. Odmówiono jedynie tym

którzy na stałe nie zamieszkiwali na stałe w posiadanych budynkach lub nie posiadali instalacji wodociągowej w budynku.

Fot. L. Małaszewski

6.3 Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów

Odpady komunalne, na terenie gminy Dubicze Cerkiewne, deponowane są na gminnym składowisku odpadów w Dubiczach Cerkiewnych. Planowany termin zamknięcia składowiska to 2009 rok. Składowisko zajmuje powierzchnię 0,78 ha. Pojemność całkowita składowiska wynosi 2300 m³, z czego w chwili obecnej 30% jest wykorzystywane. Składowisko nie posiada uszczelnienia podłoża. Obiekt posiada instalację do zbierania odcieków (rowy opaskowe), lecz brak jest tu instalacji do ujmowania gazu ze składowiska. Ponadto nie jest prowadzony monitoring wód i gazu.

Według danych w roku 2004 na gminnym składowisku odpadów zdeponowano około 32 Mg odpadów mieszanych.

Odpady niebezpieczne powstające na terenie gminy Dubicze Cerkiewne to głównie zużyte baterie, akumulatory, pozostałości oraz opakowania po farbach i lakierach, rozpuszczalniki organiczne, środki czyszczące, zbiorniki po aerozolach, pozostałości domowych środków do dezynfekcji i dezynsekcji, odpady zawierające oleje, częściowo wykorzystane leki.

Do odpadów niebezpiecznych należą również odpady zawierające azbest. Na analizowanym terenie odpady z azbestem to głównie płyty azbestowo-cementowe, które wykorzystywano 30 – 40 lat temu w budownictwie, głównie jako pokrycia dachowe. Według zestawienia opracowanego na podstawie zgłoszeń mieszkańców gminy, na analizowanym obszarze znajduje się około 77 667 m² pokryć dachowych z wbudowanym azbestem. Na obszarze gminy nie ma zakładów unieszkodliwiających odpady niebezpieczne.

VII. Wykorzystanie środków poakcesyjnych na inwestycje w gminie Dubicze Cerkiewne w latach 2004-2015

Diagnoza potrzeb w zakresie inwestycji na początku badanego okresu tj. od 2004r.

Na początku 2004r. w zakresie:

- zaopatrzenia w wodę gmina Dubicze Cerkiewne posiadała 69,5 km. długości sieci wodociągowej, do sieci było podłączonych 834 gospodarstw domowych, stan zwodociągowania gminy w tym okresie wynosił 99%. W tym okresie dostępu do sieci wodociągu gminnego nie posiadało trzy miejscowości gminne tj.: Jakubowo, Nikiforowszczyzna i Wygon. Niektóre odcinki sieci tj. Dubicze Cerkiewne – Grabowiec oraz na ulicy Polnej w Dubiczach Cerkiewnych wymagały przebudowy. Na terenie gminy funkcjonowały dwa ujęcia wody w Starym Korninie i Dubiczach Cerkiewnych posiadające po dwie studnie głębinowe. Z uwagi na znaczną zawartość żelaza i manganu woda w stacji w Starym Korninie była uzdatniana, natomiast w Dubiczach Cerkiewnych była dostarczana do odbiorców bez uzdatniania.
- w zakresie gospodarki ściekowej gmina posiadała oczyszczalnię ścieków w m. Dubicze Cerkiewne o przepustowości 54m³/db. wówczas niewykorzystaną maksymalnie z uwagi na niewystarczająco rozbudowaną zbiorczą sieć kanalizacyjną która posiadała długość 3,2km. Do sieci podłączonych było 25 gospodarstw domowych co stanowiło 5% obsługiwanych mieszkańców gmin. Na terenie gminy nie

funkcjonowały przydomowe oczyszczalnie ścieków, dlatego też ścieki gromadzone były często w nieszczelnych zbiornikach bezodpływowych skąd mogły przesączać się w głąb profilu glebowego, prowadząc do zanieczyszczenia gleby i wód podziemnych.

- w zakresie drogownictwa gmina posiadała 40 km. publicznych dróg gminnych w tym tylko ok. 5 km. dróg o nawierzchni jezdni utwardzonej, zaś pozostałe drogi to drogi nieutwardzone o nawierzchni żwirowej. Ponadto na terenie gminy znajdowały się nieutwardzone drogi powiatowe o długości ok. 60 km. Oczekiwania mieszkańców gminy Dubicze Cerkiewne z zakresie utwardzania dróg gminnych i powiatowych były bardzo duże szczególnie w stosunku do dróg będących ulicami wiejskimi we wsiach: Istok, Witowo, Czechy Orłańskie, Werstok, Rutka, Koryciski, ulica Osiedlowa, Główna i Parkowa w Dubiczach Cerkiewnych oraz do dróg łączących poszczególne miejscowości: Istok - Witowo, Witowo – Długi Bród, Witowo – Piaski, Werstok - Wiluki, Dubicze Cerkiewne - Grabowiec, Dubicze Cerkiewne – Rutka, Rutka - Tofiłowce.
- w zakresie infrastruktury kultury, turystyki i sportu na terenie gminy znajdowało się jedenaście świetlic wiejskich oraz gminny ośrodek kultury w Dubiczach Cerkiewnych. W pięciu miejscowościach świetlice wiejskie połączone były z remizami ochotniczych straży pożarnych. W roku 2004 prawie wszystkie świetlice kwalifikowały się do remontu, świetlice ze stropodachami w m. Dubicze Cerkiewne, Koryciski, Stary Kornin, Tofiłowce oraz z uwagi na stan w Grabowcu, kwalifikowały się do remontu w pierwszej kolejności. Na terenie gminy nie było pełnowymiarowego boiska do piłki nożnej. Wybudowany w 1985 r. zbiornik retencyjny na rzece „Orlanka” w Dubiczach Cerkiewnych wymagał remontu z uwagi na zamulenie i przesiąki przez zapórę czołową.

7.1 Inwestycje zrealizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

1. Nazwa projektu: **Remont budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych wraz z zagospodarowaniem placu przyległego do budynku**

Okres realizacji: 2007

Źródła finansowania: Sektorowy Program Operacyjny. Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich 2004-2006.

Cele projektu:

- Wzrost jakości gminnej infrastruktury społecznej w zakresie usług kultury.
- Podniesienie standardu jakościowego świadczenia usług kultury na terenie gminy.
- Poprawa komfortu uczestnictwa w imprezach kulturalnych.
- Zwiększenie i zróżnicowanie oferty kulturalnej, edukacyjnej i artystycznej placówki.

Efekty projektu:

- Remont zewnętrzny budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych.
- Zagospodarowanie poprzez utwardzenie placu przyległego do budynku GOKSiR.

Tabela nr 10. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
276 746,00	221 396,00	środki własne - 55 350,00 pożyczki – 0,00

Fot. L. Małaszewski

2. Nazwa projektu: **Rozbudowa i nadbudowa Centrum Kultury w Grabowcu**

Okres realizacji: 2009-2010r.

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, 3.4. Odnowa i rozwój wsi.

Cele projektu:

- Podniesienie standardu jakościowego świadczenia usług kultury na terenie gminy.
- Poprawa komfortu uczestnictwa w imprezach kulturalnych.
- Zwiększenie i zróżnicowanie oferty kulturalnej, edukacyjnej i artystycznej placówki.

Efekty projektu:

- Wyremontowany budynek centrum kultury.
- Zagospodarowano poprzez utwardzenie, plac przyległy do budynku centrum

Tabela nr 11. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
503 708,83	309 767,00	środki własne - 193 941,83 pożyczki- 0,00

Fot. L. Małaszewski

Fot. L. Małaszewski

3. Nazwa projektu: **Zakup wyposażenia do Centrum Kultury w Grabowcu**

Okres realizacji: 2010r.

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, działanie: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (LGD – małe projekty)

Cele projektu:

- Podniesienie standardu jakościowego świadczenia usług kultury na terenie gminy.
- Zwiększenie i zróżnicowanie oferty kulturalnej, edukacyjnej i artystycznej placówki.

Efekty projektu:

Zakupiono wyposażenie do centrum (dostawa i montaż AGD, wyposażenie kuchni, dostawa i montaż mebli do pomieszczeń kuchni i świetlicy).

Tabela nr 12. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
39 167,60	22 382,00	środki własne - 16 785,60 pożyczki – 0,00

Fot. L. Małaszewski

4. Nazwa projektu: **Infrastruktura kultury w nowym wymiarze- remont i wyposażenie Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych.**

Okres realizacji: 2009 -2010

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013, Oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, Działanie : Odnowa i rozwój wsi.

Cele projektu:

- Wzrost jakości gminnej infrastruktury społecznej w zakresie usług kultury.
- Podniesienie standardu jakościowego świadczenia usług kultury na terenie gminy.
- Rozszerzenie możliwości świadczenia usług oraz zwiększenie ich dostępności dla społeczności lokalnej.
- Poprawa komfortu uczestnictwa w imprezach kulturalnych.
- Zwiększenie i zróżnicowanie oferty kulturalnej, edukacyjnej i artystycznej placówki.

Efekty projektu:

- Remont Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych.
- Aranżacja wnętrza sali widowiskowej.
- Zakup wyposażenia do sali widowiskowej i pomieszczeń obsługujących.

Tabela nr 13. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
498 245,44	363 965,00	środki własne – 134 280,44 pożyczki – 0,00

5. Nazwa projektu: Rozbudowa sieci wodociągowej w m. Górny Gród – Nikiforowszczyzna – Wygon, budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne oraz budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej w m. Jagodniki wraz z lokalną oczyszczalnią ścieków w m. Stary Kornin.

Okres realizacji: 2010 - 2013

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, działanie 321 „Podstawowe usługi dla gospodarki wiejskiej”.

Cele projektu:

- Poprawa infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem w wodę i oczyszczaniem ścieków poprzez budowę wodociągu.
- Poprawa warunków życia mieszkańców.

Efekty projektu:

- Budowa sieci wodociągowej w m. Górny Gród – Nikiforowszczyzna – Wygon.
- Budowa 64 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Budowa biologiczno – mechanicznej oczyszczalni ścieków w miejscowości Stary Kornin.
- Budowa kanału sanitarnego tłoczno-grawitacyjnego Jagodniki – Stary Kornin wraz z przepompownią ścieków.
- Budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej z kanałami bocznymi, kanalizacji tłocznej w miejscowości Jagodniki wraz z przepompownią.

Tabela nr 14. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
I ETAP – budowa sieci wodociągowej w m. Górny Gród – Nikiforowszczyzna – Wygon oraz budowa 64 szt. Przydomowych oczyszczalni ścieków		
1 276 318,50	751 886,00	środki własne – 91 057,39 pożyczki – 433 375,11

II ETAP – budowa biologiczno – mechanicznej oczyszczalni ścieków w m. Stary Kornin oraz budowa kanału sanitarnego tłoczego tranzytowego Jagodniki – Stary Kornin wraz z przepompownią ścieków		
1 595 463,42	975 625,00	środki własne – 25 451,42 pożyczki – 594 387,00
OGÓŁEM:		
2 871 781,92	1 727 511,00	środki własne – 116 508,81 pożyczki – 1 027 762,11

6. Nazwa projektu: **Remont świetlicy wiejskiej w miejscowości Koryciski**

Okres realizacji: 2010 -2011

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 4 Leader, działanie 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

Cele projektu:

- Rozwój instytucji kultury.
- Podniesienie standardu świadczonych usług kulturalnych.
- Wzrost aktywności społeczno – kulturalnej mieszkańców.
- Poprawa jakości życia oraz zaspokojenie potrzeb kulturalnych i społecznych mieszkańców.

Efekty projektu:

- Wyremontowany budynek świetlicy wiejskiej w Koryciskach (na zewnątrz)

Tabela nr 15. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
107 497,81	44 434,00	środki własne – 63 063,81 pożyczki – 0,00

7. Nazwa projektu: **Remont świetlicy wiejskiej w miejscowości Stary Kornin i Koryciski oraz zakup wyposażenia.**

Okres realizacji: 2011 – 2013.

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, 3.4. Odnowa i rozwój wsi.

Cele projektu:

- Poprawa jakości życia.
- Zaspokojenie potrzeb kulturalnych i społecznych mieszkańców.

Efekty projektu:

- Wyremontowany budynek świetlicy wiejskiej w Koryciskach (wewnątrz).
- Wyremontowany budynek świetlicy wiejskiej w Starym Korninie.
- Zakupiono wyposażenie do świetlicy w Starym Korninie (dostawa i montaż AGD, wyposażenie kuchni, dostawa i montaż mebli do pomieszczeń kuchni i świetlicy).

Tabela nr 16. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
406 563,99	181 150,11	środki własne – 225 413,88 pożyczki – 0,00

Fot. L. Małaszewski

Fot. L. Małaszewski

8. Nazwa projektu: **Budowa boiska sportowego do piłki nożnej o nawierzchni trawiastej w Dubiczach Cerkiewnych oraz zakup bramek piłkarskich.**

Okres realizacji: 2012.

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013, Oś 4 Leader, działanie 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – operacje kwalifikujące się do wsparcia w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”

Cele projektu:

- Zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie dostępu do bazy sportowej i rekreacyjnej.

Efekty projektu:

- Budowa boiska sportowego o nawierzchni trawiastej.
- Zakup bramek piłkarskich oraz ich montaż.

Tabela nr 17. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
68 188,12	41 784,00	środki własne – 26 404,12 pożyczki – 0,00

Fot. L. Małaszewski

Fot. L. Małaszewski

9. Nazwa projektu: **Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Koryciski i Stary Kornin oraz budowa sieci wodociągowej tranzytowej Tofiłowce – Koryciski.**

Okres realizacji: 2013– 2015

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, działanie 3.2.1 „Podstawowe usługi dla gospodarki wiejskiej”.

Cele projektu:

- Poprawa infrastruktury technicznej związanej z zapotrzebowaniem w wodę i odprowadzaniem ścieków.
- Poprawa warunków życia mieszkańców.

Efekty projektu:

- Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Koryciski i Stary Kornin.
- Budowa sieci wodociągowej tranzytowej Tofiłowce – Koryciski.

Tabela nr 18. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
I etap – budowa sieci wodociągowej tranzytowej Tofiłowce - Koryciski		
161 728,36	130 929,00	środki własne – 30 799,36 pożyczki – 0,00
II etap – budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Koryciski i Stary Kornin		
1 796 150,07	1 061 625,00	środki własne – 380 650,07 pożyczki – 353 875,00
OGÓŁEM:		
1 957 878,43	1 192 554,00	środki własne – 411 449,43 pożyczki – 353 875,00

10. Nazwa projektu: **Budowa węzła sanitarnego nad zalewem Bachmaty w Dubiczach Cerkiewnych.**

Okres realizacji: 2014r.

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, działanie:

Cele projektu:

- Podniesienie standardu jakościowego świadczenia usług turystycznych na terenie gminy.

Efekty projektu:

-

Tabela nr 19. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
83 614,00	54 922,00	środki własne - 28 692,00 pożyczki – 0,00

Fot. L. Malaszewski

11. Nazwa projektu: **Modernizacja infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przy Schronisku Młodzieżowym w Dubiczach Cerkiewnych.**

Okres realizacji: 2014 - 2015

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Działanie 4.1/413 „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” w zakresie Małych projektów tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań Osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi objętych PROW na lata 2007 – 2013.

Cele projektu:

- Podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy Dubicze Cerkiewne.
- Podniesienie jakości świadczonych usług przez Schronisko Młodzieżowe w Dubiczach Cerkiewnych w zakresie bazy sportowej.

Efekty projektu:

- Przygotowanie boiska do piłki nożnej.
- Przygotowanie boiska wielofunkcyjnego.
- Zakup wyposażenia tj. bramki do piłki nożnej, słupki, stojaki do siatkówki.

Tabela nr 20. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
42 849,35	25 000,00	środki własne – 17 849,35 pożyczki – 0,00

12. Nazwa projektu: **Remont budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Tofilowce.**

Okres realizacji: 2014

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Działanie: 4.1/413 „Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju” dla operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy dla działania „Odnowa i Rozwój wsi” objętego PROW na lata 2007 – 2013.

Cele projektu:

- Poprawa jakości życia.
- Zaspokojenie potrzeb kulturalnych i społecznych mieszkańców.

Efekty projektu:

- Wyremontowany budynek świetlicy wiejskiej w Tofilowcach.

Tabela nr 21. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
166 378,05	70 000,00	środki własne – 96 378,05 pożyczki – 0,00

Fot. L. Malaszewski

13. Nazwa projektu: **Budowa sieci wodociągowej Dubicze Cerkiewne – Grabowiec oraz linii wodociągowej na ul. Polnej w Dubiczach Cerkiewnych.**

Okres realizacji: 2015r.

Źródła finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, Oś 3 „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, Działanie: Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.

Cele projektu:

- Poprawa infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem w wodę.

Efekty projektu:

- Budowa sieci wodociągowej Dubicze Cerkiewne – Grabowiec.
- Budowa linii wodociągowej na ul. Polnej w Dubiczach Cerkiewnych.

Tabela nr 22. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
240 044,40	154 274,00	środki własne – 85 770,40 pożyczki – 0,00

7.2 Inwestycje zrealizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego

1. Nazwa projektu: **Remont zbiornika wodnego Ośrodka Wypoczynkowego "Bachmaty" na rzece Orlanka w Dubiczach Cerkiewnych**

Okres realizacji: 2010- 2011.

Źródło finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Oś priorytetowa III, Rozwój turystyki i kultury, Działanie 3.1 Rozwój atrakcyjności turystycznej regionu z wyłączeniem infrastruktury uzdrowisk.”

Cele projektu:

- Wzrost konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej gminy poprzez rozwój bazy wypoczynkowo –rekreacyjnej,
- Wzrost, jakości oferty turystycznej regionu,
- Poprawa stanu oraz wyposażenia bazy wypoczynkowo –rekreacyjnej na terenie województwa podlaskiego,
- Lepsze wykorzystanie potencjału turystycznego regionu.

Efekty projektu:

- Remont zapory czołowej zbiornika,
- Odmulenie czaszy zbiornika,
- Zakup sprzętu pływającego i zestawów narciarskich (kajaki, rowery wodne, pontony , łodzie itp.)
- Zakup sprzętu do utrzymania czystości i porządku na terenie obiektu (ciągnik, kosiarka)
- Zakup wyposażenia palcu zabaw dla dzieci

Tabela nr 23. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
989 794,41	605 798,66	środki własne – 383 995,75 pożyczki – 0,00

2. Nazwa projektu: **Przebudowa, rozbudowa oraz wyposażenie Gminnego Ośrodka Zdrowia w Dubiczach Cerkiewnych w ramach programu dostosowawczego.**

Okres realizacji: 2011r.

Źródło finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013, Oś priorytetowa VI. Rozwój infrastruktury społecznej, Działanie 6.2 Rozwój infrastruktury w zakresie opieki zdrowotnej.

Cele projektu:

- Podniesienie standardu świadczonych usług medycznych i zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców gminy Dubicze Cerkiewne turystów i osób przyjezdnych poprzez przebudowę i wyposażenie Gminnego Ośrodka Zdrowia.

Efekty projektu:

- Przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Zdrowia.
- Przystosowanie obiektu dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Zakup sprzętu medycznego i wyposażenia.

Tabela nr 24. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
572 722,13	352 116,97	środki własne – 220 605,16 pożyczki – 0,00

Fot. L. Małaszewski

3. Nazwa projektu: Słoneczna energia odnawialna w Gminie Dubicze Cerkiewne.

Okres realizacji: 2014r.

Źródło finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013, Oś priorytetowa 5. Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska.

Cele projektu:

- wzrost wykorzystania OZE w gminie.
- poprawa efektywności wykorzystania OZE poprzez zastosowanie instalacji kolektorów słonecznych,
- zmniejszenie kosztów ponoszonych na ogrzanie wody do celów cwu,
- spełnienie wymogów nałożonych przez Unię Europejską ustanawiającą konieczność uzyskiwania co najmniej 15% energii z odnawialnych źródeł energii do 2015 roku,
- zmniejszenie zużycia nieodnawialnej energii pierwotnej i dzięki temu redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Efekty projektu:

- Dostawa i montaż 54 zestawów kolektorów słonecznych na budynkach mieszkalnych.
- Dostawa i montaż 2 zestawów kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej.

Tabela nr 25. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
459 848,75	297 205,93	środki własne – 162 642,82 pożyczki – 0,00

7.3 Inwestycje zrealizowane w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007- 2013

1. Nazwa projektu: **Wspólnie chronimy Puszcę Białowieską.**

Okres realizacji: 2014r.

Źródło finansowania: Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007 - 2013.

Cele projektu:

- Podniesienie poziomu ochrony środowiska poprzez poprawę przygotowania jednostek straży pożarnej do działań ratowniczo –gaśniczych w obszarze transgranicznym Puszczy Białowieskiej

Efekty projektu:

- Zakup samochodu ratowniczo – gaśniczego dla OSP Dubicze Cerkiewne

Tabela nr 26. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
751 726,50	676 152,00	środki własne – 8 030,50 pożyczki – 67 544,00

7.4 Inwestycje zrealizowane ze środków budżetu gminy oraz innych programów, funduszy i innych źródeł pozabudżetowych.

- 1. Nazwa projektu: **Budowa kanalizacji sanitarnej na ul. Głównej, Polnej i na terenie ośrodka wypoczynkowego Bachmaty w m. Dubicze Cerkiewne**

Okres realizacji: 2004

Źródło finansowania: SAPARD

Cele projektu:

- Poprawa infrastruktury technicznej związanej z odprowadzaniem ścieków.
- Poprawa warunków życia mieszkańców.

Efekty projektu:

Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Dubicze Cerkiewne.

Tabela nr 27. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
1 181 114,86	560 355,42	środki własne - 144 403,44 pożyczki - 476 356,00

2. Nazwa projektu: **Przebudowa dróg powiatowych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne.**

Okres realizacji: 2007-2015r.

Źródła finansowania:

- Budżet Powiatu Hajnowskiego – 50%
- Budżet gminy Dubicze Cerkiewne – 50%

Cele projektu:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miejscowości na terenie gminy

Efekty projektu:

- Utwardzono nawierzchnię jezdni dróg powiatowych:
 - ulica w Istoku
 - droga Istok – Witowo
 - ulica w Witowie
 - ulica w Czechach Orłańskich
 - ulica w Rutce (powiatowa i gminna)
 - część drogi Witowo – Długi Bród.

Tabela nr 28. Zestawienie finansowe zadań przebudowy dróg powiatowych.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z budżetu powiatu w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
689 434,92	344 717,46	środki własne - 344 717,46 pożyczki – 0,00

3. Nazwa projektu: **Docieplenie oraz wykonanie elewacji budynku Gminnego Ośrodka Zdrowia w Dubiczach Cerkiewnych.**

Okres realizacji: 2006r.

Źródła finansowania:

Budżet gminy Dubicze Cerkiewne – 100%

Cele projektu:

- Poprawa dostępności do usług medycznych na terenie gminy

Efekty projektu:

- Wykonano ocieplenie i elewację budynku.

Tabela nr 29. Zestawienie finansowe zadania.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z zewnątrz w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
127 926,95	-	środki własne - 127 926,95 pożyczki – 0,00

4. Nazwa projektu: **Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy Dubicze Cerkiewne**

Okres realizacji: 2008r.

Źródła finansowania: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku (pożyczka z możliwością częściowego umorzenia).

Cele projektu:

- Ochrona środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie zużycia energii elektrycznej

Efekty projektu:

- Wymieniono wszystkie lampy rtęciowe na energooszczędne sodowe, w wyniku czego osiągnięto zakładany efekt ekologiczny.

Tabela nr 30. Zestawienie finansowe zadań przebudowy dróg powiatowych.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania ze źródeł zewnętrznych w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
365 998,97	-	środki własne - 114 719,53 pożyczki - 251 279,44.

5. Nazwa projektu: **Przebudowa drogi gminnej ulicy we wsi Tofilowce.**

Okres realizacji: 2009r.

Źródła finansowania:

Środki własne gminy

Cele projektu:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miejscowości na terenie gminy
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Efekty projektu:

- Utwardzono nawierzchnię jezdni drogi gminnej.
- Wykonano odwodnienie drogi

Tabela nr 31. Zestawienie finansowe zadań przebudowy dróg powiatowych.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z zewnątrz w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
219 212,48	-	środki własne - 219 212,48 pożyczka – 0,00

6. Nazwa projektu: **Przebudowa drogi gminnej Werstok – Wiluki wraz z dobudowa oświetlenia ulicznego.**

Okres realizacji: 2010r.

Źródła finansowania:

Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych na lata 2008 - 2011

Cele projektu:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miejscowości na terenie gminy
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Efekty projektu:

- Utwardzono nawierzchnię jezdni drogi gminnej i fragmentu parkingu przy cmentarzu parafialnym
- Dobudowano oświetlenie uliczne w m. Wiluki
- Wykonano oznakowanie pionowe drogi

Tabela nr 32. Zestawienie finansowe zadań przebudowy dróg powiatowych.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z budżetu Państwa w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
342 884,89	171 442,44	środki własne - 171 442,45 pożyczki – 0,00

7. Nazwa projektu: **Przebudowa drogi gminnej ulicy we wsi Werstok.**

Okres realizacji: 2012r.

Źródła finansowania:

Nadleśniczy Nadleśnictwa Bielsk w Bielsku Podlaskim

Cele projektu:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miejscowości na terenie gminy
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Efekty projektu:

- Utwardzono nawierzchnię jezdni drogi gminnej i fragmentu parkingu przy siedzibie leśnictwa
- Wykonano odwodnienie drogi

Tabela nr 33. Zestawienie finansowe zadań przebudowy dróg powiatowych.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z nadleśnictwa w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
268 750,36	134 641,13	środki własne – 0,00 pożyczka - 134 109,23.

8. Nazwa projektu: **Przebudowa drogi gminnej Dubicze Cerkiewne - Grabowiec.**

Okres realizacji: 2013r.

Źródła finansowania:

Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych na lata 2008 - 2011

Cele projektu:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miejscowości na terenie gminy
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Efekty projektu:

- Utwardzono nawierzchnię jezdni drogi gminnej oraz wykonano parking.
- Dobudowano oświetlenie uliczne w m. Dubicze Cerkiewne.
- Wykonano oznakowanie pionowe drogi

Tabela nr 34. Zestawienie finansowe zadań przebudowy dróg powiatowych.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z budżetu Państwa w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
361 962,57	180 981,28	środki własne - 180 981,29 pożyczki – 0,00

9. Nazwa projektu: **Realizacja inwestycji związanych z wykonywaniem zadań własnych gminy w ramach funduszu sołeckiego.**

Okres realizacji: 2011 - 2012 - 2014r.

Źródła finansowania:

Fundusz Sołecki wyodrębniony z budżetu gminy Dubicze Cerkiewne.

Cele projektu:

- Poprawa warunków życia mieszkańców

Efekty projektu:

- Remonty dróg gminnych
- Remonty świetlic wiejskich.
- Dobudowa oświetlenia ulicznego
- Budowa miejsc do rekreacji i wypoczynku.
- Remonty i zakup wyposażenia jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.

Tabela nr 35. Zestawienie finansowe zadań realizowanych w ramach funduszu sołeckiego.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota refundacji z budżetu Skarbu Państwa w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
2011 – 83 550,00	2011 – 16 710,00	środki własne - 263 461,16 pożyczki – 0,00
2012 – 86 764,47	2012 – 26 029,34	
2014 – 93 146,69	2014 – 26 430,37	
ogółem: 263 461,16	ogółem: 69 169,71	

7.5 Inwestycje zrealizowane na terenie gminy Dubicze Cerkiewne przez jednostki budżetowe Województwa Podlaskiego z udziałem środków UE.

1. Nazwa projektu: **Przebudowa drogi wojewódzkiej 685 Hajnówka Jelonka.**

Okres realizacji: 2013 - 2014r.

Źródła finansowania:

RPOWP na lata 2007-2013

Cele projektu:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miejscowości na terenie województwa
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Efekty projektu:

- Przebudowa drogi będzie realizowana na terenie gminy Dubicze Cerkiewne (dl. drogi do przebudowy - ok. 14 km). Łączna długość odcinka ok. 21 km.
- W ramach przebudowy drogi wojewódzkiej Nr 685 wykonano:
 - poszerzenie istniejącej nawierzchni jezdni do 7,0m oraz wykonanie nowej nawierzchni na odcinku ok. 21km,
 - obejście miejscowości Jelonka o długości ok. 2km,
 - drogi serwisowe,
 - przebudowę przepustów pod koroną drogi wojewódzkiej,
 - chodniki dla pieszych,
 - ciąg pieszo - rowerowy,
 - zatoki autobusowe,
 - przebudowę skrzyżowań z drogami bocznymi,
 - zatoki do kontroli i ważenia pojazdów,
 - zjazdy na sąsiadujące z drogą działki,
 - oświetlenie,
 - kanalizację deszczową,
 - przebudowę kolidującego z drogą uzbrojenia technicznego.

Tabela nr 36. Zestawienie finansowe przebudowy drogi wojewódzkiej 685 na terenie gminy Dubicze Cerkiewne.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z RPO WP w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
58 894 124, 31	58 305 183, 05	środki własne -588 941, 26
w tym na terenie gm. D.C.	w tym na terenie gm. D.C	w tym na terenie gm. D.C
40 616 637,46	40 210 471,07	406 166, 39

2. Nazwa projektu: **Przebudowa kanału Koryciski.**

Okres realizacji: 2014 - 2015r.

Źródła finansowania:

PROW

Cele projektu:

- Poprawa warunków wilgotnościowych gruntów użytkowanych rolniczo na terenie gminy.

Efekty projektu:

- Przebudowano kanał wraz z budowlami o długości ok. 10 km.

Tabela nr 37. Zestawienie finansowe zadań przebudowy kanału.

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania z PROW w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
1 479 715,46	1 109 786,59	środki własne – 369 928,87
		pożyczki -0,00

7.6 Zrealizowane projekty "miękkie" na terenie gminy Dubicze Cerkiewne

Projekty unijne realizowane przez Zespół Szkolno - Oświatowy w Dubiczach Cerkiewnych.

„PUSZCZAŃSKIE KLIMATY-WCZORAJ, DZIŚ, JUTRO”okres realizacji projektu 2006 – 2007r.– projekt współfinansowany ze środków Europejskich Funduszy Rozwoju Regionalnego oraz budżetu państwa pod patronatem Euroregionu Puszcza Białowieska w ramach programu Sąsiedztwa Polska –Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA Tacis/ CBC 2004-2006. Do udziału w projekcie zaproszono nauczycieli i młodzież z Państwowego Gimnazjum w Kamieńcu na Białorusi i ze Szkoły Podstawowej w Paistu z Estonii. Łącznie działaniami projektu zostało objętych ponad 70 osób z Polski, Białorusi i Estonii. Założeniem projektu było nawiązanie trwałych kontaktów ze szkołą z Białorusi, Estonii dających w efekcie przyszłe inicjatywy edukacyjne i kulturalne w Polsce, Białorusi i Estonii. Zostało zorganizowanych szereg działań kulturalnych o charakterze artystyczno- krajoznawczym, których głównym celem było kształtowanie wśród uczestników projektu postawy otwartego Europejczyka dzięki rozwijaniu ekspresji twórczej i artystycznej młodych ludzi. Motywem przewodnim projektu jest szeroko rozumiana sztuka inspirowana unikalną przyrodą, współczesną i dawną kulturą Puszczy Białowieskiej. Poprzez sztukę przełamywane są bariery językowe, kulturowe, wiekowe.

Projekt składał się z następujących działań:

- Pięciodniowy wyjazd poznawczy młodzieży polskiej na Białoruś
- Konkurs plastyczny, „ Puszczańskie klimaty- wczoraj dziś, jutro”
- Ośmiodniowe spotkania twórcze i edukacyjne młodzieży z Polski, Białorusi i Estonii
- Podsumowanie projektu: organizacja, wystawy i wydanie publikacji

Tabela nr 38. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
103 599,89	77 699,88	25 900,01

„Zaczarowany babci świat” okres realizacji projektu: 2009-2010- finansowany z EFS w ramach POKL, działanie 9.5. Oddolne inicjatywy na obszarach wiejskich. Projekt był skierowany do młodzieży gminy Dubicze Cerkiewne i seniorów gminy. Priorytet w/w programu współpraca szkoły ze środowiskiem. W ramach projektu między innymi prowadzono szkolenia dla mieszkańców gminy, na temat wykorzystania funduszy unijnych pod kątem wykorzystania walorów środowiska lokalnego. Projekt został w 100% sfinansowany z EFS.

Tabela nr 39. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
50 000,00	50 000,00	-

„RÓWNE SZANSE- LEPSZY START ROZSZERZENIE OFERTY EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ GMINY DUBICZE CERKIEWNE” okres realizacji projektu 2009-2010 w ramach POKL priorytetu IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach. Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, poddziałanie 9.1.1 Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Okres realizacji projektu 15.10.2009-31.10.2010. Głównym celem było zapewnienie kompleksowego wsparcia w zakresie rozwoju i edukacji małego dziecka, które obejmowało również podniesienie świadomości edukacyjnej i wychowawczej rodziców. Zorganizowano liczne zajęcia rozwijające umiejętności językowe, artystyczne, matematyczne dziecka oraz sprzyjające rozwojowi emocjonalno- społecznemu. Dodatkowo wyposażono salę przedszkolną o liczne nowoczesne pomoce dydaktyczne, zabawki, meble. W ramach projektu wsparciem zostanie objętych 17 dzieci w wieku 3-5 lat oraz 30 rodziców.

Tabela nr 40. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
140 445,00	140 445,00	-

„RÓWNY START- INDYWIDUALIZACJA NAUCZANIA W KLASACH I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ GMINY DUBICZE CERKIEWNE” okres realizacji projektu 2011-2012- finansowany z EFS, w ramach POKL, działanie 9.1.2. Celem projektu była indywidualizacja nauczania na I etapie edukacyjnym, czyli organizacja zajęć uwzględniających indywidualne zainteresowania uczniów, zdolności, predyspozycje, potrzeby. W projekcie uczestniczyło 32 uczniów z klas I-III szkoły podstawowej.

Tabela nr 41. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
30 000,00	30 000,00	-

„MOJA SZKOŁA- MOJĄ SZANSĄ NA SUKCES” okres realizacji projektu 2011-2012- był finansowany w 100% z Europejskich Funduszy Społecznych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, działanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszania różnic w jakości usług edukacyjnych. Wszystkie działania były skierowane do uczniów II i III etapu edukacyjnego Zespołu Szkół w Dubiczach Cerkiewnych. Głównym celem projektu było wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów, zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych oraz podnoszenie jakości kształcenia i oferty edukacyjnej szkoły. Projekt był realizowany od listopada 2011 do października 2012.

Efekty osiągnięte w ramach projektu „Moja szkoła-moją szansą na sukces”:

wsparcie objęto 41 uczniów gimnazjum i 31 uczniów szkoły podstawowej
 576 godzin zajęć dodatkowych w tym wyrównawczych z j. polskiego, angielskiego, j. rosyjskiego, matematyki, rozwijających uzdolnienia plastyczne, teatralne, informatyczne, przyrodnicze, matematyczne
 zorganizowano Szkolny Ośrodek Kariery- 108 godzin doradztwa zawodowego dla gimnazjalistów, 72 godziny konsultacji z psychologiem, każdy gimnazjalista otrzymał Indywidualny Plan Rozwoju
 opublikowano „Poradnik gimnazjalisty”

zorganizowano 4 wyjazdy do teatru, dwudniowy wyjazd do Warszawy i siedmiodniowy wyjazd Kraków- Zakopane
 zakupiono zestaw interaktywny- 13.000,00 zł
 zorganizowano szkolenie dla rady pedagogicznej z zakresu wykorzystania TIK
 zakupiono liczne pomoce dydaktyczne, materiały warsztatowe na sumę ok.12000 zł

Tabela nr 42. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
180 233,68	180 233,68	-

„SPOTKAJMY SIĘ WSZYSCY W PRZEDSZKOLU” okres realizacji projektu 2014r. -

projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałanie 9.1.1 Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Projekt trwał od 2 marca 2014r do 30 lipca 2014. Głównym celem projektu było podniesienie jakości pracy jedynej na terenie gminy oddziału przedszkolnego w Szkole Podstawowej w Zespole Szkolno-Oświatowym w Dubiczach Cerkiewnych. W ramach projektu doposażono plac zabaw w nowe urządzenia, dostosowano toalety do potrzeb dzieci młodszych, zakupiono nowe meble, dywany, różnorodne zestawy zabawek, pomoce dydaktyczne do pracy z dziećmi najmłodszymi oraz artykuły plastyczne. Dzieci mają też w sali tablicę interaktywną z oprogramowaniem, telewizor, kserokopiarkę, niszczarkę i wiele innych urządzeń. Została doposażona również kuchnia na potrzeby dzieci młodszych w zmywarce, zakupiono pralkę i odkurzacz. Obecnie oferta edukacyjna oddziału przedszkolnego dostosowana jest do potrzeb i możliwości rozwojowych każdego dziecka. Udało się też uatrakcyjnić posiadaną przestrzeń na placu zabaw i zagospodarować w najbardziej efektywny sposób. Dzięki wsparciu finansowym, dla podniesienia bezpieczeństwa odgrodzono plac zabaw i doposażono w nowe urządzenia.

Tabela nr 43. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
87 155,72	87 155,72	-

„INICJATYWY BEZ GRANIC”, okres realizacji projektu 2014 – 2015r. to projekt realizowany przez gminę Dubicze Cerkiewne, w partnerstwie z gm. Widomla (Republika Białoruś) przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013. Jest to inicjatywa realizowana w ramach projektu parasolowego „Wsparcie transgranicznych inicjatyw społeczności lokalnych w Euroregionie Puszcza Białowieska”, którego liderem jest Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska. Mikroprojekt realizowany przez 12 miesięcy (sierpień 2014 - lipiec 2015r) Odbiorcami projektu jest społeczność lokalna po obu stronach granic. Projekt ukierunkowany został na rozwój współpracy transgranicznej Dubicze Cerkiewne - Widomla w zakresie kultury, edukacji i gospodarki. Całkowita wartość projektu - 47.380 EURO (10% wkładu własnego).

Rezultaty projektu:

- Utworzenie w m. Grabowiec Centrum Inicjatyw Transgranicznych
- Polsko - białoruska wymiana młodzieży - 5 dniowe wyjazdy do Polski i na Białoruś
- Warsztaty fotograficzno - dziennikarskie dla młodzieży z Polski i Białorusi
- Konkurs fotograficzny i wystawa prac
- Wizyty studyjne liderów z Polski w Widomli i liderów z Białorusi w Polsce
- Seminarium „Mechanizmy współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi - rozwój lokalnych inicjatyw”
- Publikacja promująca walory Dubicz Cerkiewnych i Widomli
- Portal internetowy Dubicze Cerkiewne - Widomla
- Festyn „Na swojską nutę”

Tabela nr 44. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
189 520,00	170 568,00	18 952,00

Projekty unijne realizowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Dubiczach Cerkiewnych.

„MOJA BABCIA OPOWIADA CZYLI JAK TAM NA WSI BYWAŁO” - dofinansowany przez Fundację Wspomagania Wsi w Warszawie w ramach Programu „Pożyteczne Ferie” okres realizacji 2003 r.

Cele:

zorganizowanie bezpiecznego i pożytecznego spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży podczas ferii zimowych

zdobycie nowych wiadomości i umiejętności związanych z młodością naszych babć i dziadków

aktywizacja najstarszego pokolenia mojej wsi

aktywizacja dzieci i młodzieży środowiska wiejskiego

pokazanie innych form i możliwości spędzania czasu wolnego

zachowanie regionalnych wartości kulturowych Regionu Puszczy Białowieskiej

Tabela nr 45. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
2 000,00	2 000,00	-

„CUDZE CHWALICIE, A SWEGO TERENU NIE ZNACIE” - dofinansowany przez Fundację Wspomagania Wsi w Warszawie w ramach Programu „Pożyteczne Wakacje”

okres realizacji: 28 lipiec – 11 sierpień 2003

Cele:

organizacja bezpiecznego i pożytecznego spędzenia wolnego czasu wakacyjnego

zdobyć nowych wiadomości na temat historii dawnej i dzisiejszej poszczególnych miejscowości

promowanie aktywnego, zdrowego trybu życia (wycieczki rowerowe)

zaktywizowanie środowiska wiejskiego (dzieci, młodzież, dorośli)

nawiązanie relacji Sołtys Wsi – Uczeń

Tabela nr 46. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
3 000,00	3 000,00	-

„DUBICKIE KARTY HISTORYCZNE” - dofinansowany ze środków Programu „Równać szanse 2006 – ścieżka granty małe regionalne – biore przykład” realizowany przez PFDiM, finansowany przez PAFW okres realizacji: 2 lipiec 2005 – 20 grudzień 2005.

Cele:

1. zebranie i opracowanie materiałów dotyczących historii, kultury "małej Ojczyzny",
2. przedstawienie za pomocą nowoczesnych technologii miejsc kultu religijnego różnych wyznań, świąt religijnych i obrzędów oraz ważnych wydarzeń w życiu mieszkańców odbywających się w okresie 12 lipiec - 24 październik 2005 r.,
3. przedstawienie za pomocą rysunku i innych znaków graficznych zanikającej gwary ukraińsko-białoruskiej,
4. zinventaryzowanie przydrożnych krzyży wotywnych,
5. nawiązanie relacji młodzież - starszy mieszkaniec wsi,
6. pożyteczne wykorzystanie czasu wolnego tzw. sposób na nudę.

Tabela nr 47. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
7 000,00	7 000,00	-

„PRZYSTANEK KSIĄŻKOWO” - dofinansowany dzięki wsparciu Fundacji PZU, sponsorowany przez Polską Fundację Dzieci i Młodzieży w ramach Programu „Świetlica – Moje Miejsce” okresy realizacji: I etap - 1 sierpień 2005 – 30 marzec 2006, II etap – 1 lipiec 2006 – 31 marzec 2007, III etap – 1 wrzesień 2008 – 30 marzec 2009

Cele:

1. stworzenie dla dzieci w wieku 8-13 lat świetlicy, na która składają się: odpowiadająca ich wiekowi, estetyczna i przyjazna, nowe wyposażenie, ciekawe zajęcia oraz świadoma obecność rodziców i pracowników świetlicy;
2. zapewnienie warunków dla harmonijnego rozwoju dziecka, zaspokojenie jego potrzeb i aspiracji, rozwoju wszystkich zmysłów, które warunkują pełną percepcję otaczającej rzeczywistości oraz wzbogacenie umiejętności umysłowych;
3. przygotowanie rodziców i pracowników świetlic do aktywnego i świadomego uczestnictwa w zajęciach badawczych, technicznych, intelektualnych itp. Z dziećmi w prowadzonych świetlicach.

Tabela nr 48. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
30 700,00	30 700,00	-

„REKODZIEŁO” - dofinansowany ze środków Programu „Działaj Lokalnie V” PAFW realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska” okres realizacji: 24 czerwiec – 25 listopad 2006

Cele:

- rozbudzenie zainteresowania regionem i bogactwem wytwarzanej twórczości
- zachowanie istniejącego rzemiosła rękodzielnictwa ludowego
- przeprowadzenie zajęć warsztatowych z istniejącego rzemiosła rękodzielnictwa ludowego
- powstanie strony www o tematyce twórczości ludowej
- zintegrowanie środowiska lokalnego

Tabela nr 49. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
4 500,00	4 500,00	-

„BIBLIOTEK@ - KULTURA – WIEDZA – INFORMACJA” – dofinansowany przez Fundację Grupy TP i Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) okres

realizacji: 20 wrzesień 2007 - 31.03.2008 r.

Cele:

- wykształcenie aktywnego i kreatywnego odbiorcy kultury, krytycznego i otwartego na świat oraz twórczego klienta biblioteki,
- zaspokojenie potrzeb czytelniczych i kulturalnych poprzez rozwijanie wyobraźni inspirowanej tekstem literackim, teatralny i muzycznym,
- wspieranie procesu edukacji bibliotecznej poprzez nowoczesny warsztat informacyjny, aktualny księgozbiór i nieformalne metody pracy pozaszkolnej

Tabela nr 50. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
30 000,00	30 000,00	-

„W POSZUKIWANIU WŁASNYCH KORZENI” - dofinansowany ze środków Programu 'Równać Szanse 2008” - Małe Granty Regionalne – realizowane przez PRDiM, finansowany przez PAFW okres realizacji: 10.01 – 30.06.2009 r.

Cele:

- zwiększenie szans młodzieży wiejskiej na udany start w dorosłe życie poprzez:
- znalezienie „swego miejsca na Ziemi”

- poznanie korzeni własnej rodziny i historii miejscowości
- publikacja – folder starych fotografii

Tabela nr 51. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
7 000,00	7 000,00	-

„WSPÓLNE DZIAŁANIA – WSPÓLNE KORZYŚCI” realizowany w partnerstwie z Kołem Gospodyń Wiejskich w Dubiczach Cerkiewnych - dofinansowany ze środków Programu „Działaj Lokalnie VII” Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu „Puszcza Białowieska” okres realizacji: 1.07 – 30.10.2010 r.

Cele:

- wzrost znaczenia i wzmocnienie potencjału Koła Gospodyń Wiejskich w życiu społecznym środowiska wiejskiego,
- wspólne realizowanie inicjatyw podtrzymujących kulturę i tradycję Gminy

Tabela nr 52. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
3 500,00	3 500,00	-

„BAWIMY SIE – TWORZYMY – DOŚWIADCZAMY” realizowany przez Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów KLANZA Oddział Białostocki w partnerstwie z Gminną Bibliotekę Publiczną w Dubiczach Cerkiewnych współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich okres realizacji: 1.04 – 30.09.2011 r.

Cele:

- rozwój osobowości i potencjałów twórczych,
- wzrost wiedzy i umiejętności z zakresu pedagogiki zabawy,
- pogłębienie integracji środowiska osób biorących udział w projekcie i ich rodzin,
- nauka aktywnych form spędzania czasu wolnego czasu.

Tabela nr 53. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
49 985,00	49 985,00	-

„DUBICKA HISTORIA NA PŁOCIE PISANA” realizowany w partnerstwie z grupą nieformalną Klub Miłośników Historii i Tradycji – dofinansowany ze środków Programu „Działaj Lokalnie 2012 PAFW realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu „Puszcza Białowieska” okres realizacji: 05 – 10.2012 r.

Cele:

- popularyzacja książki jako źródła wiedzy i historii oraz biblioteki jako miejsca integrującego społeczność lokalną
- pobudzenie mieszkańców do aktywnego udziału w życiu kulturalnym wsi i gminy
- rozwój zainteresowań/ hobby wśród mieszkańców gminy
- utrwalenie na fotografii historii i mieszkańców gminy

Tabela nr 54. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
1 900,00	1 900,00	-

Młodzieżowa świetlica środowiskowa „PRZYSTANEK KSIĄŻKOWO” - realizowany przez PSPiA KLANZA Oddział Białostocki w partnerstwie z GOPS w Dubiczach Cerkiewnych, miejsce realizacji: GBP, ZSO i GOKSiR w Dubiczach Cerk., współfinansowany z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet Promocja integracji społecznej, Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej

okres realizacji: 1.09.2012 – 30.09.2014 r.

Cele:

- integracja społeczna młodzieży w wieku 15 – 25 lat z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w świetlicy środowiskowej z programem socjoterapeutycznym,
- korygowanie urazów, zaburzeń i ryzykownych zachowań utrudniających prawidłowe funkcjonowanie w życiu osobistym i zawodowym, młodzież jw.,
- rozwój kompetencji kluczowych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w życiu osobistym i zawodowym młodzieży jw.,
- odkrywanie potencjałów i rozwój zainteresowań młodzieży j.w

Tabela nr 55. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
536 587,00	536 587,00	-

Projekty unijne realizowane przez Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Dubickiej „Bachmaty” z siedzibą w Grabowcu.

Stowarzyszenie jest aktywnym podmiotem uczestniczącym w organizowaniu życia kulturalnego na terenie gminy. Stowarzyszenie działa od maja 2010r.; zrzesza 21 członków osób fizycznych. Głównym celem działalności stowarzyszenia jest praca na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego na terenie gminy, inicjowanie działań w różnych dziedzinach aktywności społecznej, propagowanie idei solidaryzmu społecznego i więzi miejscowej ludności z małą ojczyzną. Stowarzyszenie pomimo krótkiego okresu działalności zaznaczyło swoją obecność w życiu społecznym na terenie naszej gminy. Było m.in. inicjatorem i realizatorem kilku przedsięwzięć o charakterze lokalnym i ponad lokalnym.

„ZADBAJ O SWOJE ZDROWIE - ZA CIEBIE TEGO NIE ZROBI NIKT”, projekt zrealizowany w ramach programu „Działaj Lokalnie VII” edycja 2010 Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, realizowanego we współpracy z Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce.

Okres realizacji projektu od 01 lipca 2010r. do 31 grudnia.2010r.

Cele projektu:

- jest integracja lokalnego społeczeństwa,
- kreowanie swego wizerunku w rodzinie, domu i pracy,
- rozwój aktywności ruchowo - fizycznej i obywatelskiej.
- aktywizacja środowiska lokalnego ze szczególnym uwzględnieniem rodzin

Tabela nr 56. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
8757,75	4 500,00	4257,75

„JESTEŚMY RAZEM” projekt realizowany w ramach Programu Integracji Społecznej finansowanego z Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich

Okres realizacji: 2010 – 15.07.2010 rok - 15.09.2010

Cele projektu:

- pobudzenie działalności poprzez dofinansowanie działań kół gospodyń wiejskich: Witowo, Czechy Orłańskie, Dubicze Cerkiewne
- integracja lokalnego społeczeństwa poprzez zorganizowanie festynu w Grabowcu.
- zapewnienie zaplecza technicznego dla stowarzyszenie.

Tabela nr 57. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
16 000,00	16 000,00	-

„MONOGRAFIA PARAFII DUBICZE CERKIEWNE” projekt realizowany przez Parafię Prawosławną p.w. Opieki Matki Bożej w Dubiczach Cerkiewnych w partnerstwie ze stowarzyszeniem, dofinansowany ze środków programu Osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, okres realizacji 2011r.

cele projektu:

- umożliwienie mieszkańcom gminy Dubicze Cerkiewne i innym osobom zainteresowanym poznania historii parafii
- wydanie książki o Parafii Prawosławnej w Dubiczach Cerkiewnych

Tabela nr 58. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
32 497,92	22 748,54	9 749,38

„NA SWOJSKĄ NUTE – ŚPIEW ŁĄCZY POKOLENIA” projekt współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 – Leader „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 realizowany przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska. w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Rozwoju Ziemi Dubickiej „Bachmaty” oraz Stowarzyszeniem „Spadczyna” z Łosinki, gm. Narew. Okres realizacji: 2012

Cele projektu:

- podtrzymanie i przekazanie kolejnym pokoleniom dorobku kulturowego, jakim jest gwara wywodząca się z pogranicza trzech kultur: białoruskiej, ukraińskiej i polskiej, zachowana w lokalnych pieśniach.
- integracja chórów działających na terenie gmin Dubicze Cerkiewne i Narew poprzez organizację warsztatów wokalnno-muzycznych i wydanie albumu CD.

Tabela nr 59. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
30 647,47	21 921,71	8 725,76

"RAZEM MOŻEMY WIECEJ" projekt realizowany w ramach programu "Działaj Lokalnie" ” edycja 2012 Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, realizowanego we współpracy z Akademią Rozwoju Filantropii w Polsce.

Okres realizacji projektu od 1.06.2012r do 31.10.2012r

Cele projektu:

- promocja naszego regionu jako miejsca ciekawego turystycznie, eksponowanie naszej religii i tradycji w naszych produktach, poprzez:
 - zorganizowano konkurs na pamiątkę z Gminy Dubicze Cerkiewne
 - zorganizowano konkursu na produkt lokalny Gminy Dubicze Cerkiewne
 - przeprowadzono szkolenie – jak zarejestrować produkt lokalny.
 - zorganizowano wyjazd na kwaterę agroturystyczną celem nabycia doświadczeń

w nawiązaniu do roli produktu lokalnego.

Tabela nr 60. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
6 445,00	4 000,00	2445,00

Mikrodotacja w Ramach Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich współfinansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – „DZIAŁAJMY LOKALNIE- EFEKTYWNE ORGANIZACJE W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM”

Okres realizacji: 15.04.2013r.- 31.08.2013r.

Cele projektu:

- popularyzacja walorów turystycznych gminy Dubicze Cerkiewne.
- poprawa warunków zaplecza technicznego Stowarzyszenia

Zadania:

- organizacja i przeprowadzenie warsztatów fotograficznych
- wystawa zdjęć pt. „Gmina Dubicze Cerkiewne”
- przygotowanie i wydanie folderu o Gminie Dubicze Cerkiewne
- zakup wyposażenia do Stowarzyszenia (aparat fotograficzny, skaner, drukarka)
- Tabela nr 61. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
10 000,00	10 000,00	-

„WRACAMY DO KORZENI” projekt zrealizowany w ramach programu „Działaj Lokalnie VIII 2013” realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce i Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska

Okres realizacji 1.06.2013r – 3.10.2013r.

Cele projektu:

- popularyzacja i przybliżenie historii o gminie Dubicze Cerkiewne poprzez zorganizowanie konferencji popularno-naukowej o tematyce:
 - Historia Parafii Prawosławnej w Dubiczach Cerkiewnych
 - Pomiar włóczy na Ziemi Dubickiej i jej konsekwencje.
 - Różnorodność językowa na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne
 - Obrzędy kulturowe Ziemi Dubickiej dawniej i dziś
 - Historia Cerkwi i Monasteru w Sakach
 - Zasoby Archiwum Państwowego w Białymstoku dotyczące Ziemi Dubickiej

Rezultaty:

- wydanie folderu „460 rocznica Parafii Prawosławnej w Dubiczach Cerkiewnych”
- wyjazd na uroczysko – „Kudak”
- integracja mieszkańców

Tabela nr 62. Zestawienie finansowe projektu

Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
1	2	3
5 868,00	4 000,00	1 868,00

Projekty unijne realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dubiczach Cerkiewnych.

„AKTYWNE WAKACJE- AKTYWNA INTEGRACJA” – projekt realizowany przez GOPS w Dubiczach Cerkiewnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki; nazwa priorytetu:

VII. Promocja i integracja społeczna, działanie 7.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji; poddziałanie: 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej

okres realizacji:

01.06.2008 do 31.08.2008r. i 01.06.2009 do 31.08.2009r.

Cele:

- aktywizowanie bezrobotnych osób poprzez uczestnictwo w szkoleniu, kursach,
- nabycie nowych umiejętności zwiększających szanse na uzyskanie zatrudnienia,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób pozostających długotrwale bez pracy
- przygotowanie do ponownego, skutecznego wejścia na współczesny rynek pracy,
- łagodzenie skutków długotrwałego bezrobocia poprzez wsparcie psychologiczne,
- rozwój nowych form aktywnej integracji poprzez kontrakty socjalne, w których zastosowano instrumenty aktywnej integracji.

Tabela nr 63. Zestawienie finansowe projektu

Rok	Ogólna wartość projektu w zł	Kwota dofinansowania środków UE w zł	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł
2008	18 452,86	16372,86	2080,00
2009	29023,00	25621,00	3402,00
Razem:	47475,86	41993,86	5482,00

1. MUZYCZNY PRYZSTANEK
2. LETNI OBÓZ ROBOCZO-INTEGRACYJNY
3. OBCHODY JUBILEUSZU 40-LECIA OSP W WERSTOKU POŁĄCZONE Z BIESIADĄ RODZINNA
4. KLUB SENIORA
5. KOŁO GOSPODYŃ WIEJSKICH W M. DUBICZE CERKIEWNE
6. OD CHLEBA AŻ DO NIEBA, WSZYSTKO PRACĄ ZDOBYĆ TRZEBA
7. SPORTOWA ALTERNATYWA
8. AKADEMIA PRZEDSZKOLAKA
9. RAZEM Z WIOSNĄ OBUDŹ SIĘ DO ŻYCIA
10. BEZPIECZENIE NAD WODĄ
11. NIE MOŻEMY ROBIĆ RZECZY WIELKICH ALE MOŻEMY ROBIĆ RZECZY MAŁE
12. PODRÓŻ DOKOŁA PODLASKIEGO STOŁU
13. KULTURALNO-INTEGRACYJNY OBÓZ MŁODZIEŻOWY
14. JUŻ OD 90 LAT RATUJEMY, JUBILEUSZ 90-LECIA OSP W DUBICZACH CERKIEWNYCH
15. W JESIENI ŻYCIA- RELAKS TO RUCH I BLISKIE SPOTKANIA
16. CUDZE CHWALICIE SWEGO NIE ZNACIE
17. SPORTOWA ALTERNATYWA 2

W ramach programu Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich-

źródło finansowania : pożyczka Banku Światowego

Okres realizacji 2008 – 2010

Cele projektów:

- aktywizacja społeczności lokalnych,
- dofinansowanie działań, przedsięwzięć z obszaru integracji społecznej,
- wzmocnienie i rozwój inicjatyw społecznych,
- zwiększenie współpracy organizacji pozarządowych z samorządem lokalnym,
- integracja społeczna.

Plan działania na lata 2008 – 2010

1. Usługi dla dzieci i młodzieży poprzez:

- rozszerzenie i kontynuacja oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży m.in. zajęcia sportowo- rekreacyjne dla młodzieży, aktywne wakacje i ferie,
- alternatywne formy wychowania przedszkolnego z zabezpieczeniem placu zabaw i aktywności rodziców dzieci korzystających z oferty.

2. Usługi dla społeczności lokalnej poprzez:

- rozszerzenie oferty integracyjnej i kulturowej spędzania czasu wolnego dla społeczności lokalnej z promocją samopomocy,
- organizacja spotkań integracyjnych osobom starszym m.in. wigilia, wycieczki, uruchomienie klubu seniora.

3. Wsparcie szkoleniowe poprzez:

- podniesienie kwalifikacji zasobów ludzkich w gminie zgodnie z potrzebami w gminie.

Tabela nr 564. Zestawienie finansowe projektu

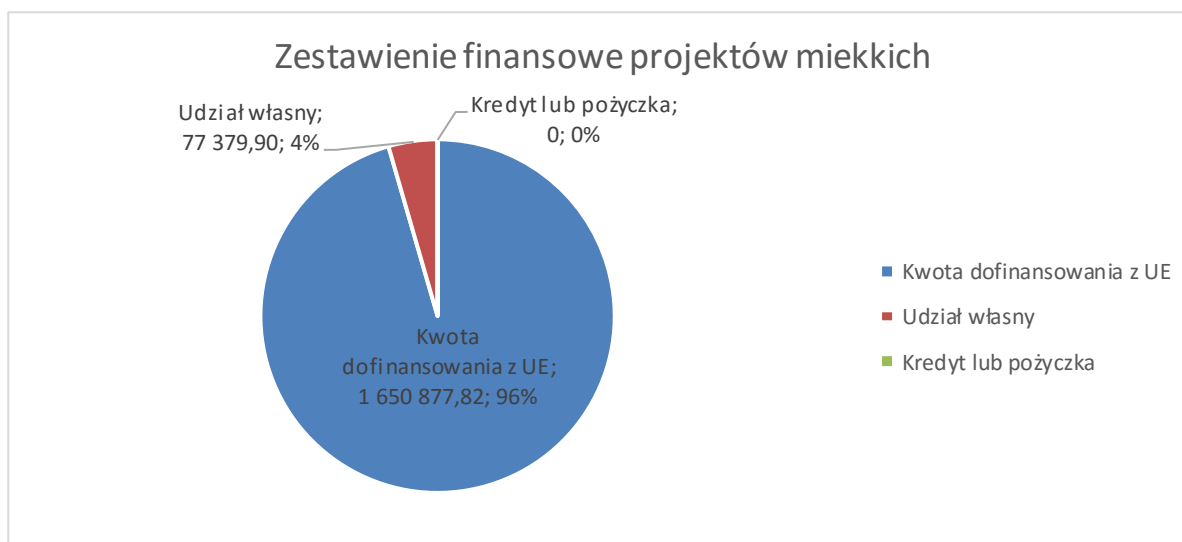
Ogólna wartość projektów w zł	Kwota dofinansowania środków z Banku Światowego w zł	Udział własny jednostki w zł
113 439,43	113 439,43	-

7.7 Analiza i ocena wykorzystania środków UE w gminie Dubicze Cerkiewne.

Analiza realizacji projektów miękkich:

Tabela nr 65. Zestawienie finansowe projektów „miękkich” nie inwestycyjnych

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektów w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekty w zł.
1	2	3	4
44	1 728 257,72	1 650 877,82	77 379,90

Analizując realizację projektów miękkich, nie inwestycyjnych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne stwierdzamy, że różnego rodzaju instytucje podległe samorządowi gminnemu jak też pozostałe, dosyć chętnie realizowały projekty w szeroko pojętej sferze społecznej. Liderem w zakresie ilości zrealizowanych projektów oraz terminu ich realizacji ze środków unijnych oraz z innych źródeł jest Gminna Biblioteka Publiczna w Dubiczach Cerkiewnych która systematycznie korzystając z zewnętrznego dofinansowania zwiększała ofertę kulturalno-oświatową, sportową oraz inne formy spędzania wolnego czasu dla miejscowej młodzieży oraz dla dorosłych. GBP realizowała projekty o które sama aplikowała oraz projekty których beneficjentem był również Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dubiczach Cerkiewnych.

Na słowa uznania zasługuje również Stowarzyszenie Rozwoju Ziemi Dubickiej „Bachmaty” z siedzibą w Grabowcu które rozpoczęło swoją działalność w roku 2010 i od tego czasu skutecznie realizuje ciekawe projekty aktywizując lokalną społeczność w dziedzinie zagospodarowania wolnego czasu oraz zachowania lokalnej historii i tradycji.

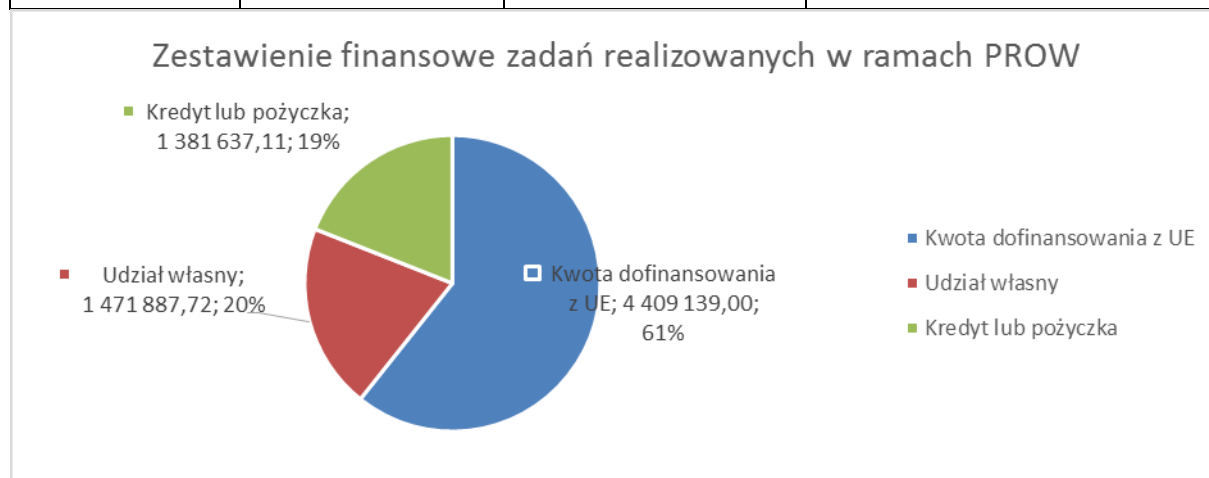
Poczynając od roku 2006 systematycznie również są realizowane projekty w Zespole Szkolno-Oświatowym w Dubiczach Cerkiewnych. Są to w przeważającej mierze projekty oświatowo-wychowawcze, wzbogacające ofertę miejscowej szkoły w zakresie uzupełniania wiedzy, wyrównywania szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszania różnic w jakości usług edukacyjnych. Pozytywnym efektem realizacji projektów przez szkołę były również dodatkowe dochody z tytułu wynagrodzenia nauczycielom realizującym zadania wynikające z projektu.

Zestawienie finansowe zrealizowanych projektów miękkich przedstawia nam pozytywny obraz struktury ich finansowania, środki zewnętrzne tj. UE i innych funduszy stanowiły 96% ogólnej wartości projektów.

Analiza realizacji projektów w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Tabela nr 66. Zestawienie finansowe projektów zrealizowanych w ramach **Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich**

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektu w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekt w zł.
	1	2	3
13	7 262 663,94	4 409 139,00	środki własne – 1 471 887,72 pożyczki – 1 381 637,11

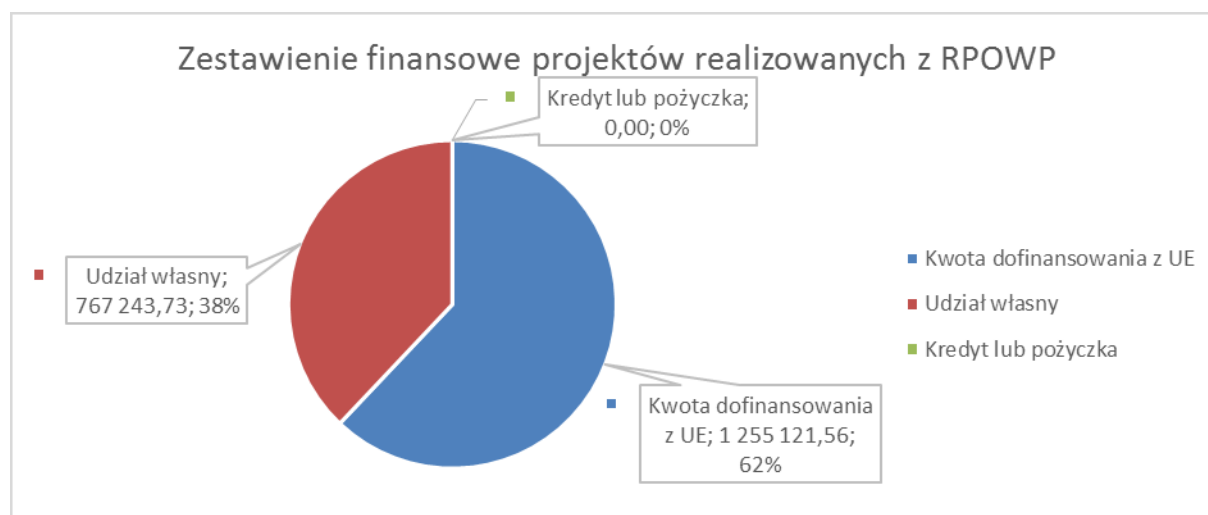
W ramach realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich zrealizowano na terenie gminy Dubicze Cerkiewne trzynaście projektów. Bardzo ważne projekty dla rozwoju gminy polegały na budowie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej tj. rozbudowie sieci wodociągu gminnego, budowie sieci kanalizacji zbiorczej, budowie oczyszczalni ścieków oraz budowie przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie o rozproszonej formie zabudowy mieszkaniowo-zagrodowej. Nie mniej ważną częścią projektów z powyższego programu były również zadania dotyczące remontów i przebudowy gminnego ośrodka kultury i świetlic wiejskich oraz budowy boisk sportowych.

Stopień dofinansowania z powyższego programu w rzeczywistości wyniósł 61% w stosunku do ogólnej wartości zrealizowanych projektów. Jak wynika z zestawienia finansowego celem realizacji zadań gmina zmuszona była do zaciągnięcia kredytów długoterminowych.

Analiza realizacji projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego

Tabela nr 67. Zestawienie finansowe projektów inwestycyjnych w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego**

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektów w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekty w zł.
1	2	3	4
3	2 022 365,29	1 255 121,56	środki własne – 767 243,73 pożyczki – 0,00

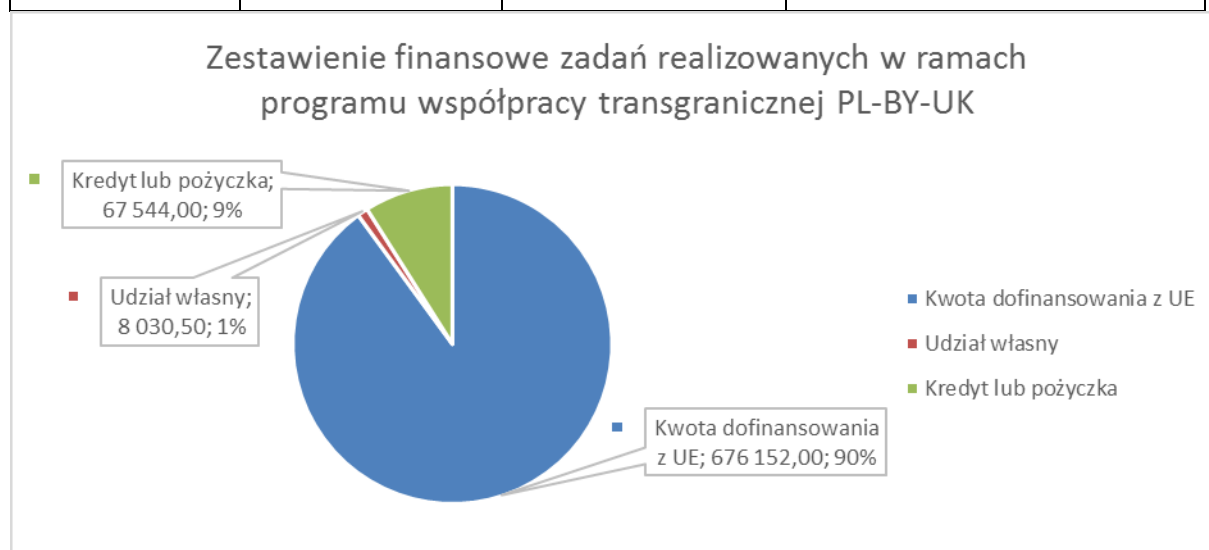
W ramach RPOWP gmina na swoim terenie zrealizowała trzy projekty o kluczowym znaczeniu w dziedzinie turystyki ochrony zdrowia oraz wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych (OZE).

Stopień dofinansowania projektów wyniósł na poziomie 62%, zaś udział własny gminy w projektach został zabezpieczony z dochodów własnych budżetu gminy za wyjątkiem inwestycji polegającej na dostawie i montażu kolektorów słonecznych dla osób fizycznych które partycypowały w kosztach zadania. Przy realizacji pow. projektów gmina nie zaciągała kredytów na udział własny.

Analiza realizacji projektów w ramach programu współpracy transgranicznej PL-BY-UK 2007-2013

Tabela nr 68. Zestawienie finansowe projektów inwestycyjnych w ramach programu współpracy transgranicznej **PL-BY-UK** 2007-2013

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektów w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekty w zł.
1	2	3	4
1	751 726,50	676 152,00	środki własne – 8 030,50 pożyczki – 67 544,00

W zakresie realizacji niniejszego projektu Gmina Dubicze Cerkiewne była jedynie partnerem, zaś w roli beneficjenta występował Euroregion Puszcza Białowieska którego gmina jest członkiem. Jest to program którego środki są trudne do pozyskania szczególnie dla

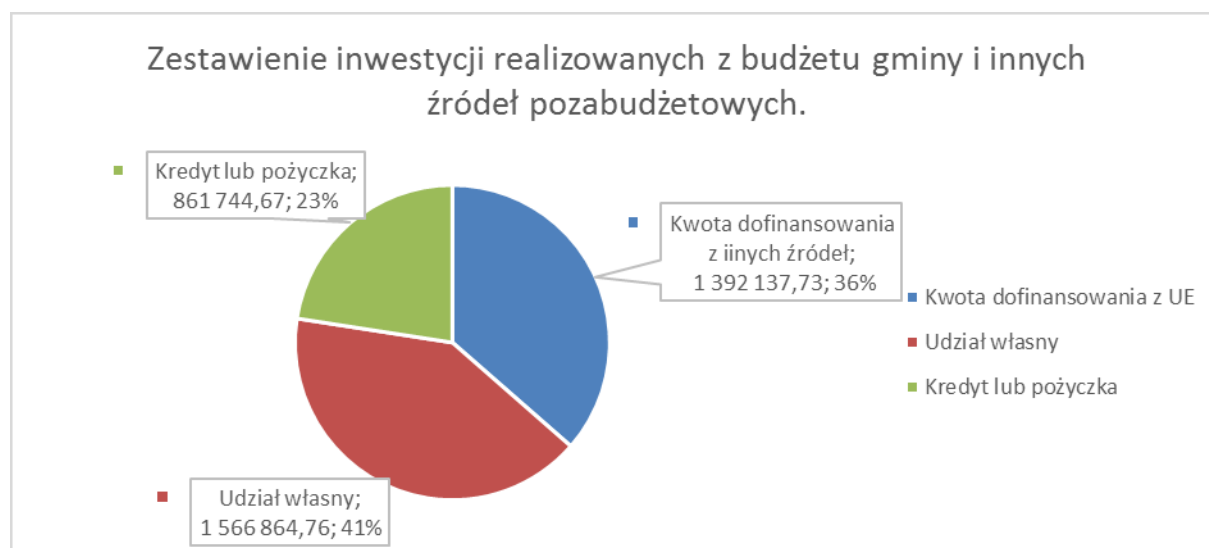
małych gmin realizujące małe projekty i aplikujące o małe środki, gdyż w programie ustalone są dolne granice wartości inwestycji nieosiągalne dla małych gmin. Pewną przeszkodą również są wymogi programu dotyczące używania języka angielskiego w całym procesie poczynając od aplikowania do zakończenia monitorowania po okresie trwałości projektu.

Jest to bardzo atrakcyjny program pod względem stopnia dofinansowania projektu bo zgodnie z założeniami i w rzeczywistości wynosi 90% kosztów ogólnej wartości projektu.

Analiza projektów zrealizowanych z udziałem innych programów, funduszy i innych źródeł pozabudżetowych:

Tabela nr 9. Zestawienie finansowe inwestycji zrealizowanych ze środków budżetu gminy oraz innych programów, funduszy i innych źródeł pozabudżetowych.

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektów w zł.	Kwota dofinansowania z innych źródeł w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekty w zł.
1	2	3	4
9	3 820 747,16	1 392 137,73	środki własne – 1 566 864,76 pożyczki – 861 744,67

Zrealizowano dziewięć projektów inwestycyjnych bez udziału środków UE, są to w przeważającej mierze inwestycje drogowe polegające na przebudowie dróg gminnych oraz powiatowych położonych na terenie Gminy Dubicze Cerkiewne. Gmina była zmuszona do realizacji inwestycji drogowych wychodząc naprzeciw ogromnym oczekiwaniom społecznym pomimo braku dostępnych środków finansowych z funduszy unijnych. Środki na powyższy cel były zagwarantowane w RPOWP jednak z uwagi na ograniczenia były niedostępne na terenach wiejskich i małych miastach. PROW natomiast nie przewidywał wydatkowania środków UE na cele budowy dróg lokalnych. Dlatego też gmina zmuszona była do przebudowy dróg lokalnych wyłącznie z własnego budżetu, ubiegać się o pomoc z Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych (popularnie zwanym „schetynówką”), bądź też zabiegać o pomoc w realizacji wspólnych inwestycji np. z Lasami Państwowymi. W celu zrealizowania inwestycji proekologicznej na terenie gminy polegającej na przebudowie oświetlenia ulicznego gmina korzystała z preferencyjnej pożyczki (oprocentowanie 1% w skali roku) przyznanej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku z możliwością umorzenia 25% po terminowej spłacie 75%.

W wyniku analizy finansowej powyższych zadań stwierdzamy znacznie niższy stopień udziału środków zewnętrznych w realizowanych zadaniach w porównaniu z zadaniami realizowanymi z udziałem środków UE,

Analiza projektów zrealizowanych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne przez Zarząd Województwa Podlaskiego.

Tabela nr 70. Zestawienie finansowe inwestycji realizowanych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne przez jednostki budżetowe Województwa Podlaskiego z udziałem środków UE.

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektów w zł.	Kwota dofinansowania środków UE w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekty w zł.
1	2	3	4
2	42 096 352,92	41 320 257, 66	środki własne – 776 095,26 pożyczki –

Na terenie gminy Dubicze Cerkiewne jednostki podległe i działające w imieniu i na rzecz Zarządu Województwa Podlaskiego zrealizowały dwa bardzo ważne i istotne w rozwoju gminy zadania inwestycyjne o znaczeniu powiatowym a nawet regionalnym. Były to inwestycje realizowane bez udziału gminy Dubicze Cerkiewne nie mniej jednak ich realizacja została zapoczątkowana dzięki długotrwałym zabiegom władz samorządowych gminy Dubicze Cerkiewne, władz gmin ościennych oraz samorządowi powiatowemu. Jedną z inwestycji sztandarowych o znaczeniu ponadgminnym była przebudowa drogi wojewódzkiej nr 685 na odcinku Hajnówka – Jelonka o długości ok. 17km. wraz z jej bardzo ważnym elementem tj. ścieżką rowerową na całym przebudowywanym odcinku.

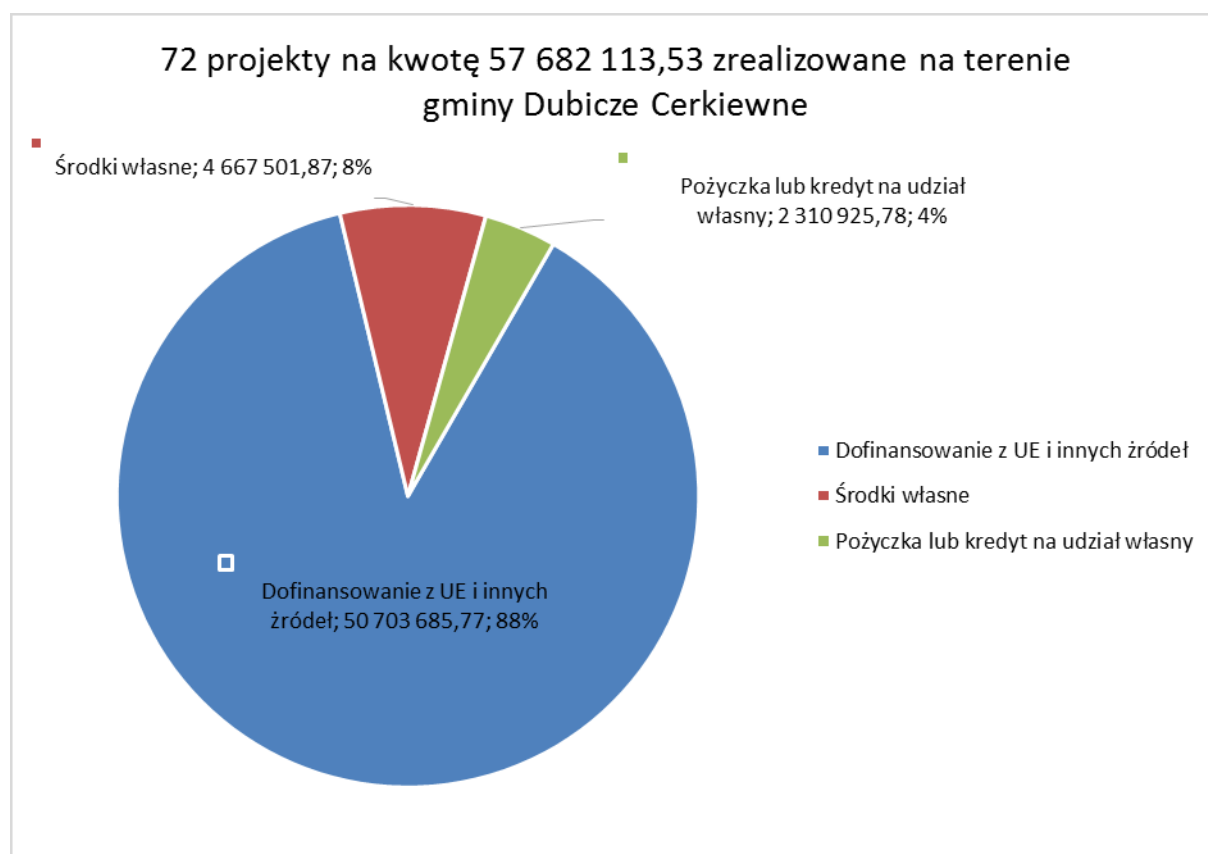
Kolejna inwestycja to przebudowa kanału Koryciski o długości ok. 10km., inwestycja bardzo ważna dla rozwoju i intensyfikacji rolnictwa we wsiach Jagodniki i Koryciski gm. Dubicze Cerkiewne, umożliwi w dalszej perspektywie wykonanie melioracji użytków rolnych obrębu wsi Jagodniki gm. Dubicze Cerkiewne i Mochnate gm. Hajnówka.

Powyższy wykres przedstawia strukturę finansową inwestycji realizowanych przez Zarząd Województwa podlaskiego na terenie gminy Dubicze Cerkiewne. Porównując wysokość udziału środków UE w finansowaniu projektów realizowanych przez gminę i przez województwo to stwierdzamy że inwestycje wojewódzkie były dofinansowywane w dużo większym stopniu (92%) w stosunku do inwestycji realizowanych przez gminę (PROW-61%, RPOWP-62%, poza unijne 34%, jedynie transgraniczny PL-BY-UK – 90%)

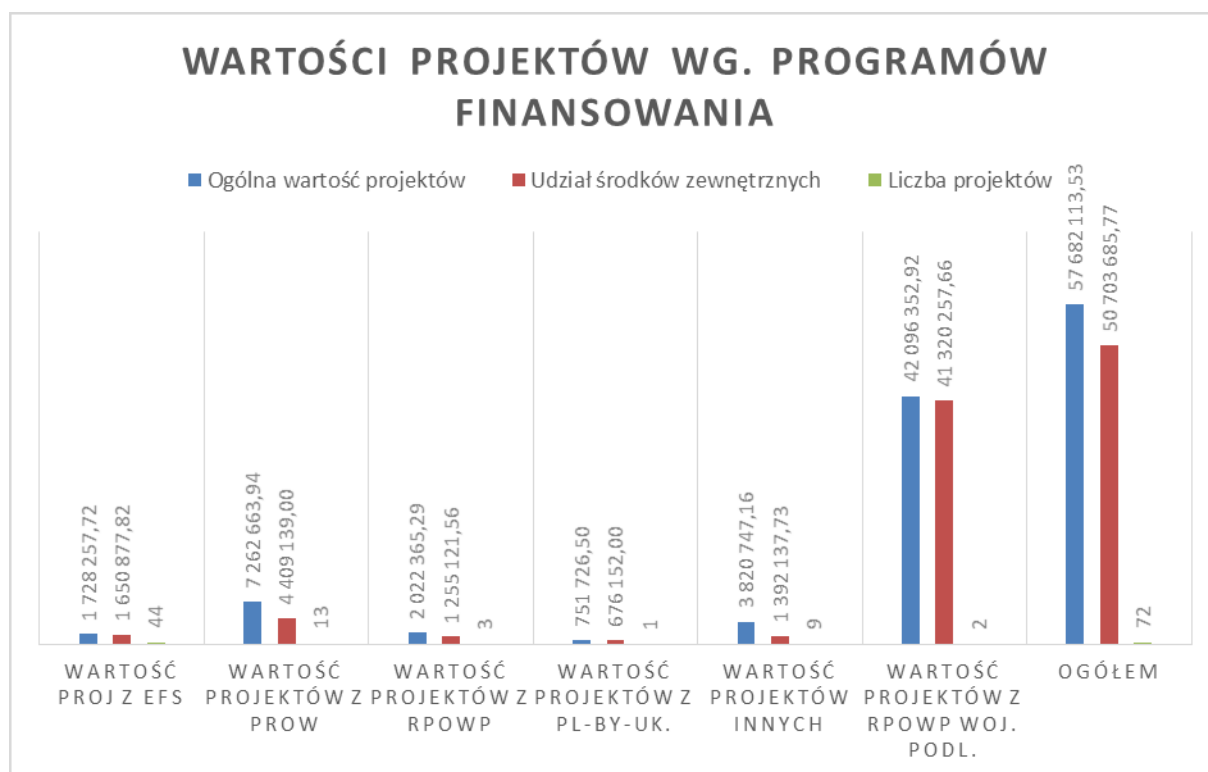
Ogólna wartość inwestycji oraz projektów nie inwestycyjnych zrealizowanych na terenie gminy

Tabela nr 71. Zestawienie finansowe inwestycji zrealizowanych na terenie gminy.

Ilość zrealizowanych projektów	Ogólna wartość projektów w zł.	Kwota dofinansowania z UE i innych źródeł w zł.	Udział własny jednostki realizującej projekty w zł.
1	2	3	4
72	57 682 113,53	50 703 685,77	środki własne – 4 667 501,87 pożyczki – 2 310 925,78

Udział poszczególnych programów i funduszy i innych środków w realizacji inwestycji oraz projektów nie inwestycyjnych zrealizowanych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne

Powyższy wykres przedstawia wartości ogólne, wartości dofinansowania oraz ilość projektów zrealizowanych w podziale na programy z których były realizowane. Jak wynika z przedstawionych wartości najwięcej środków w badanym okresie zostało wydatkowanych przez gminę Dubicze Cerkiewne z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wynikało to z celów jakie były pożądane do osiągnięcia w celu zabezpieczenia potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Kolejna grupa realizowanych zadań to projekty określone jako inne które realizowano ze wsparciem funduszy pozaeuropejskich, krajowych lub z własnego budżetu bez wsparcia z zewnątrz na których realizację było ogromne zapotrzebowanie mieszkańców a które nie znalazły się na listach rankingowych funduszy Unijnych bądź nie kwalifikowały się do tych funduszy. Przykładem może być brak wsparcia środków UE do budowy dróg lokalnych. Następną grupą realizowanych zadań to projekty finansowane przez gminę z RPOWP, zrealizowano trzy projekty na ogólną wartość 2 022 365,29. Pozostałe wydatki z RPOWP i PROW o tak znaczącej wartości to zadania zrealizowane przez Zarząd Województwa Podlaskiego na terenie gminy Dubicze Cerkiewne tj. przebudowa drogi wojewódzkiej oraz przebudowa kanału Koryciska.

Gmina Dubicze Cerkiewne w rankingu "Europejski Samorząd" opublikowanym w "Rankingu Samorządów" uplasowała się na wysokim 44 miejscu w skali kraju, co na poziomie województwa daje gminie 6 pozycję wśród gmin wiejskich najskuteczniej pozyskujących fundusze Unii Europejskiej w 2011 roku.

*FUNDUSZE UNIJNE - GMINY WIEJSKIE							
poz.	poz.	Gmina	Województwo	Suma punktów	Przychody z UE w 2011 r. (zł/osoba)	Umowy podpisane w 2011 r. (zł/osoba)	Liczba podpisanych umów (szt.)
'11	'10						
1		Stara Kamienica	dolnośląskie	47,92	2991	32	3
2	72	Stare Babice	mazowieckie	46,82	61	7554	1
3		Płaska	podlaskie	46,32	2219	2021	1
4	33	Solec-Zdrój	świętokrzyskie	44,54	2292	1385	2
5		Ostrowice	zachodniopomorskie	42,84	2713	36	2
6		Przesmyki	mazowieckie	41,78	1529	2847	2
7		Sabnie	mazowieckie	38,92	2281	162	4
8		Suchożębry	mazowieckie	36,98	1725	478	9
9	14	Jaworze	śląskie	36,89	2388	10	1
10		Białowieża	podlaskie	32,19	1793	570	2
11		Konstantynów	lubelskie	29,17	1872	17	1
12		Bodzechów	świętokrzyskie	28,63	218	3798	3
13		Grudusk	mazowieckie	27,66	563	2457	5
14		Morawica	świętokrzyskie	27,59	1173	755	6
15		Miasteczko Krajeńskie	wielkopolskie	27,21	1742	16	1
16		Mielnik	podlaskie	27,07	1701	95	1
17	67	Krzyszów	podkarpackie	27,04	1283	1146	1
18		Chybie	śląskie	26,56	619	2743	1
19	88	Stępnica	zachodniopomorskie	26,04	1250	300	6
20		Wietrzychowice	małopolskie	25,73	1649	2	1
21		Rzeczonica	pomorskie	25,29	1614	17	1
22		Dzwierzuty	warmińsko-mazurskie	24,72	971	1546	1
23		Ślubice	mazowieckie	24,51	941	1587	1
24	50	Perlejewo	podlaskie	24,12	1539	11	1
25		Stromiec	mazowieckie	24,01	283	3163	1
26		Czemikowo	kujawsko-pomorskie	23,83	497	1982	5
27		Bałtów	świętokrzyskie	23,65	1172	706	2
28		Świętajno	warmińsko-mazurskie	23,61	1507	5	1
29	63	Czernice Borowe	mazowieckie	23,56	719	1683	3
30		Jeleniewo	podlaskie	23,35	1487	14	1
31		Suchy Dąb	pomorskie	23,30	1350	199	2
32		Zabrodzie	mazowieckie	22,80	670	763	9
33		Przykona	wielkopolskie	22,50	1151	565	2
34		Kochanowice	śląskie	22,42	306	2534	3
35	73	Wisznice	lubelskie	22,06	1377	73	1
36		Płońsk	mazowieckie	22,02	1207	342	2
37	5	Zwierzyn	lubuskie	21,84	1144	473	2
38		Rytno	małopolskie	21,14	1320	64	1
39		Daszyna	łódzkie	21,09	416	1880	4
40		Stopnica	świętokrzyskie	20,80	821	654	5
41		Olszyn	śląskie	20,64	634	798	7
42		Potok Górny	lubelskie	20,45	1152	217	2
43	80	Stoczek	mazowieckie	20,19	795	160	8
44		Dubicze Cerkiewne	podlaskie	20,15	1032	319	3
45		Krzymów	wielkopolskie	20,12	865	1040	1
46		Wola Uhruska	lubelskie	20,03	234	2467	2
47		Smyków	świętokrzyskie	19,94	960	159	5
48	15	Konstantynów	dolnośląskie	19,88	1255	15	1

⁴ <http://dubicze-cerkiewne.pl/aktualnosci/2012/34/zdjecia/1.jpeg> (dostęp dn.05.04.2015r.)

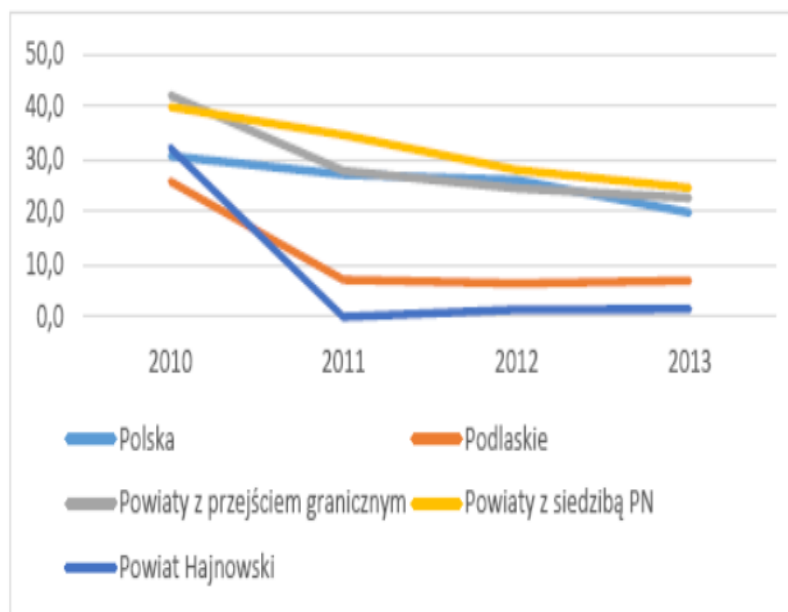
W opracowaniu p.t. „Program zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej 2014-2020” sporządzonego na zlecenie Starostwa Powiatowego w Hajnówce na potrzeby pozyskiwania środków UE w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014 – 2020, gmina Dubicze Cerkiewne została określona liderem w powiecie hajnowskim w pozyskiwaniu środków unijnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Ranking gmin powiatu hajnowskiego przedstawia fragment wyżej wymienionego opracowania:

6.2. ŚRODKI UE

W latach 2004-2013 na terenie powiatu hajnowskiego zrealizowano 354 projekty (w tym 215 w latach 2007-2013), które były dofinansowane ze środków Unii Europejskiej. Wartość zrealizowanych projektów wynosiła 762 669 127,71 zł, a wysokość dofinansowania 511 413 089,14 zł. Biorąc pod uwagę lata 2004-

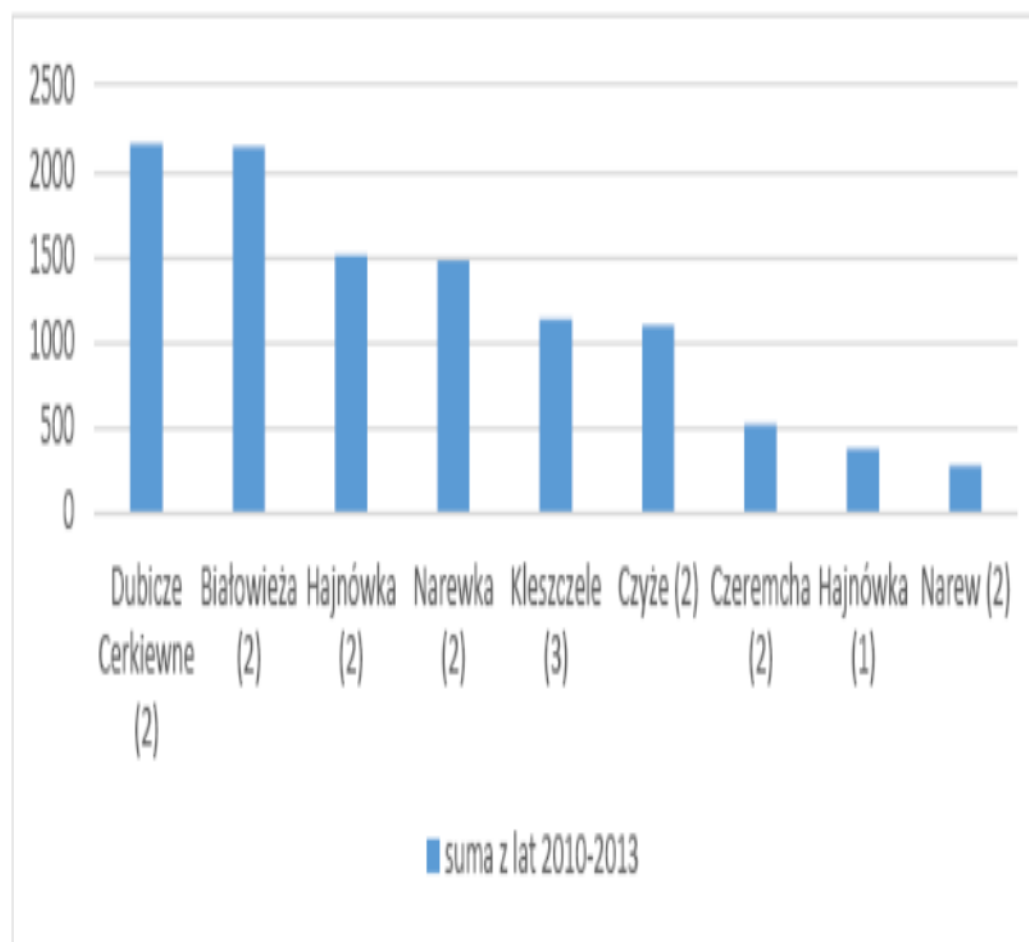
2013 powiat charakteryzował się dużym stopniem dotacji unijnych przypadających na 1 mieszkańca w porównaniu z innymi powiatami województwa podlaskiego (Mapa dotacji unijnych, www.mapadotacji.gov.pl (1.10.2014)).

Wykres 30. Środki z Unii Europejskiej przypadające na 1 mieszkańca w latach 2010-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 31. Środki z Unii Europejskiej przypadające na 1 mieszkańca w latach 2010-2013

Gmina Dubicze Cerkiewne oraz gmina Białowieża były jednostkami, w których wartość zainwestowanych środków z UE per capita, była najwyższa – odpowiednio 2 156,72 zł i 2 142,94 zł na osobę. Najniższa wartość wskaźnika była w gminie Narew – 268,82 zł na osobę oraz w gminie miejskiej Hajnówka – 364,33 (GUS BDL, 2010-2013).

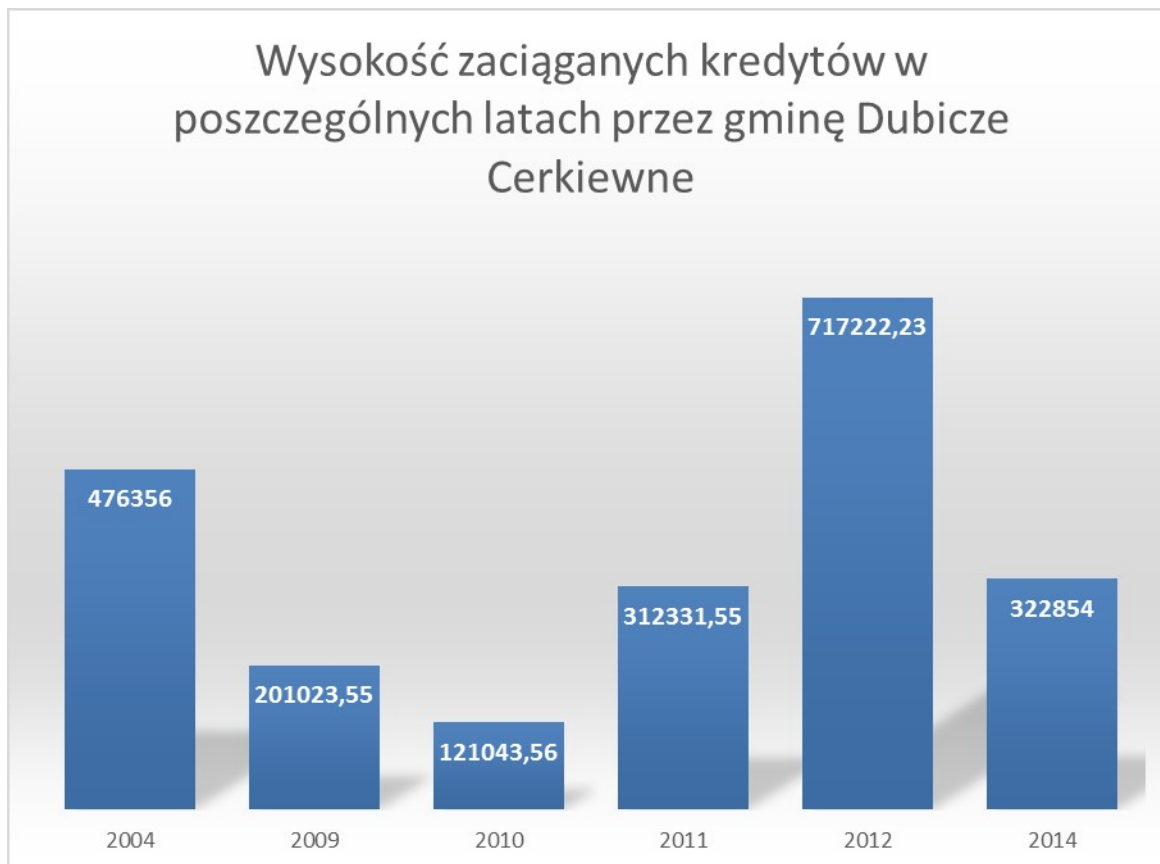
5

⁵ W. Dziemianowicz (i in.) *Program zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej 2014-2020*, Warszawa – Białowieża – Hajnówka, 2015, s. 315.

Wpływ realizowanych inwestycji na stan finansowy gminy.

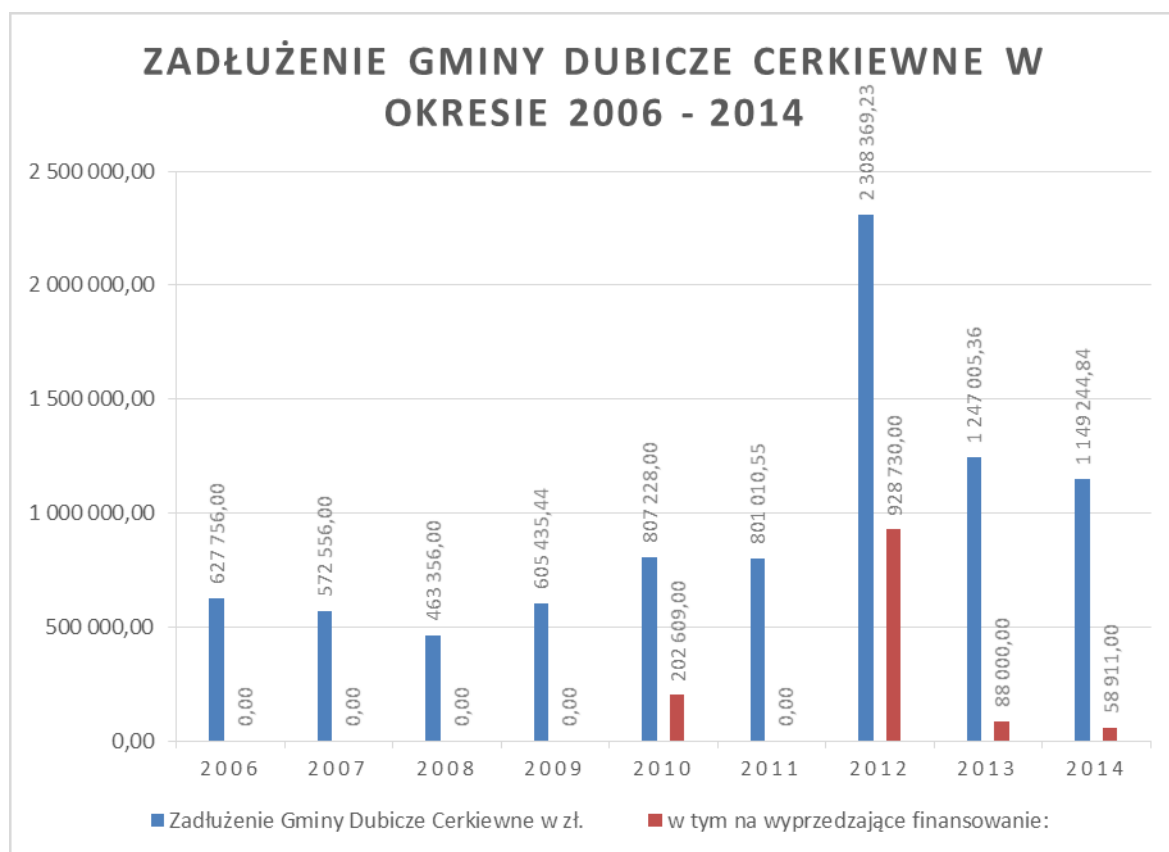
Gmina Dubicze Cerkiewne to jedna z najmniejszych jednostek samorządu terytorialnego w kraju, pod względem zamieszkującej ludności to obecnie najmniejsza gmina w województwie podlaskim. W ostatnich latach budżet gminy bez udziału środków zewnętrznych pozyskiwanych na realizację inwestycji i bez pożyczek zaciąganych na udział własny w inwestycjach nieznacznie przekracza wartość 5 mln. zł., to najmniejszy budżet gminny w woj., podlaskim.

Dlatego też gmina chcąc realizować niezbędne inwestycje zmuszona była do korzystania z pożyczek, prawie wyłącznie preferencyjnych pod względem okresu spłaty i wysokości oprocentowania w skali roku (1%). Pożyczki preferencyjne były dostępne gminie z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w ramach programu „Zrównoważonego rozwoju gmin Puszczy Białowieskiej” realizowanego przez w/w fundusze. Wysokość zaciąganych pożyczek w badanym okresie od momentu akcesji do UE przedstawia wykres.

Wartości pożyczek wykazane na wykresie odzwierciedlają lata w których były realizowane kosztowne inwestycje na terenie gminy Dubicze Cerkiewne. Kredyty i pożyczki długoterminowe były zaciągane przez gminę wyłącznie na realizowane inwestycje, pomimo trudnej sytuacji finansowej związanej z małym budżetem, gmina nie korzystała z pożyczek na bieżącą działalność.

Natomiast poniższy wykres pokazuje stan zadłużenia gminy w poszczególnych latach uwzględniając spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań. Na wykresie pokazano pożyczki zaciągnięte na wyprzedzające finansowanie inwestycji które są zwracane wierzycielowi głównie Bankowi Gospodarstwa Krajowego niezwłocznie po otrzymaniu dofinansowania od jednostki zarządzającej płatnościami projektu.

Mimo zaciąganych zobowiązań finansowych, zarządzanie budżetem gminy Dubicze Cerkiewne zostało wysoko ocenione przez jednostkę zewnętrzną, gmina Dubicze Cerkiewne została sklasyfikowana na 2 zaszczytnym miejscu w kraju wśród gmin rolniczych o dochodach od 2800 do 3300 na osobę, które w najwyższym stopniu podwyższyły sytuację finansową oraz na 3 miejscu w ogólnopolskim rankingu gmin o największej dynamice rozwoju w obszarze finansowym w przeciągu kadencji 2010-2014.

Tabela 4. Ranking gmin rolniczych o dochodach od 2 800 do 3 300 zł na osobę o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Jeleniewo	Gmina wiejska	3 252 zł	podlaskie
2	Dubicze Cerkiewne	Gmina wiejska	3 185 zł	podlaskie
3	Grodzisko Dolne	Gmina wiejska	2 941 zł	podkarpackie
4	Kraśniczyn	Gmina wiejska	2 830 zł	lubelskie
5	Piszczac	Gmina wiejska	3 056 zł	lubelskie
6	Brańsk	Gmina wiejska	2 893 zł	podlaskie
7	Działoszyce	Gmina miejsko-wiejska	2 988 zł	świętokrzyskie
8	Kleszczele	Gmina miejsko-wiejska	3 075 zł	podlaskie
9	Wierzchnas	Gmina wiejska	2 912 zł	łódzkie
10	Kruszyna	Gmina wiejska	3 200 zł	śląskie

Źródło: Opracowanie własne.

W zestawieniu gmin rolniczych o dochodach w przedziale od 2800 zł do 3300 zł na osobę, które w najwyższym stopniu poprawiły sytuację finansową dominują gminy wiejskie położone głównie we wschodniej części kraju. Ranking otwiera Gmina Jeleniewo (woj. podlaskie).

Włodarzem Gminy Jeleniewo jest od 2010 roku jest Pan Kazimierz Urynowicz. Można domniemywać, że to właśnie zmiana władzy lokalnej zapewniła Gminie Jeleniewo poprawę sytuacji gminy, a przez to wysoką pozycję w rankingu. Wśród gmin zakwalifikowanych do pierwszej 10-tki zestawienia, Gmina Jeleniewo charakteryzuje się najwyższą dynamiką dochodów podatkowych na mieszkańca. Na tle pozostałych gmin tej grupy, Gmina Jeleniewo dość intensywnie pozyskiwała również środki z Unii Europejskiej.

Podobnie jak zwycięzca rankingu, gminy wiejskie Dubicze Cerkiewne i Grodzisko Dolne odnotowały relatywnie wysokie przyrosty wpływów z podatków lokalnych i opłat. Dodatkowo gminę Dubicze Cerkiewne wyróżniła pozytywna sytuacja w zakresie wskaźników związanych z obsługą zadłużenia. W Gminie tej koszty obsługi długu były jednymi z niższych w porównaniu do kosztów ponoszonych przez pozostałe gminy tej kategorii.

Ranking 10 najlepszych gmin rolniczych o dochodach od 2 800 do 3 300 zł na osobę zamyka gmina wiejska Kruszyna (woj. śląskie), która wyróżniała się spadkiem kosztów obsługi długu.

⁶ http://www.curulis.pl/img/download/20140724_raport_v16.pdf (dostęp dn. 10.06.2015)

Donaństwo Samorządowe

III MIEJSCE

dla **Gminy Dubicze Cerkiewne**

w ogólnopolskim rankingu

gmin o największej dynamice rozwoju

w obszarze finansowym

na podstawie raportu

„Podsumowanie kadencji 2010-2014”

przygotowanego przez zespół analityków firmy CURULIS

Prezes Zarządu

Curulis Sp. z o.o.
ul. Kazimierza Wielkiego 5C/180
Poznań 61-863
biuro@curulis.pl
www.curulis.pl

NOWA JAKOŚĆ W SAMORZĄDZIE

VIII. Ograniczenia i problemy rozwoju gminy Dubicze Cerkiewne

Wskazanie problemów i barier rozwoju gminy pozwoli na zabezpieczenie w budżecie gminnym środków finansowych na ich likwidację. Niektóre z nich mogą być zlikwidowane drogą lepszej organizacji pracy, większego zaangażowania lub zmiany przepisów prawnych.

W uwarunkowaniach rozwoju przestrzennego gminy można określić następujące bariery rozwojowe:

- brak miejsc pracy dla ludności zajmującej się działalnością poza rolniczą oraz dla nadwyżek ludności pracującej obecnie w rolnictwie,
- starzenie się ludności wiejskiej,
- braki w istniejącej infrastrukturze technicznej,
- uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska, a także ochrony gruntów rolnych i leśnych,
- brak inwestorów zarówno krajowych jak i zagranicznych,
- słaba jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej,

Problemy gminne dokonano w oparciu o następujące dane, informacje i dokumenty:

- dane uzyskane z Urzędu Gminy Dubicze Cerkiewne,
- wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy,
- identyfikację problemów dokonaną przez radnych gminy.

Wyniki konsultacji przeprowadzonej wśród mieszkańców gminy, które budziły niepokój:

- stan techniczny dróg,
- stan służby zdrowia,
- brak usług,
- niedostateczna sieć placówek handlowych,
- brak miejsc pracy w gminie (bezrobocie),
- brak rynku zbytu na produkty rolne,
- zbyt mała liczba gospodarstw domowych skanalizowanych w gminie,

Identyfikacja problemów gminnych dokonana przez radnych.

➤ Brak miejsc pracy.

Uzasadnienie:

- bezrobocie powoduje migrację ludzi młodych, zazwyczaj dobrze wykształconych mieszkańców gminy do większych miast.

Oczekiwane efekty:

- poprawa struktury demograficznej gminy,
- zwiększenie aktywności gospodarczej,
- wzrost dochodów mieszkańców, a w konsekwencji tego-gminy.

➤ Podniesienie opłacalności produkcji rolnej.

Uzasadnienie:

- migracja młodych ludzi ze wsi,
- trudności w utrzymaniu rodziny (ubożenie wielu rodzin).

Oczekiwane efekty:

- zatrzymanie efektu „starzenia się wsi”,
- wzrost popytu na płody rolne.

➤ Konieczność zwiększenia nakładów na oświatę i służbę zdrowia.

Uzasadnienie:

- brak wielu podstawowych pomocy szkolnych,
- brak personelu medycznego (lekarzy rodzinnych)

Oczekiwane efekty:

- podniesienie efektywności nauczania,
- podniesienie stanu wiedzy i umiejętności uczniów, niwelowanie dysproporcji pomiędzy uczniami z dużych miast a uczniami z małych miejscowości lub wsi,

-podniesienie poziomu świadczonych usług.

- **Rozbudowa sieci kanalizacji, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie gminy.**

Uzasadnienie:

- brak możliwości odprowadzania ścieków w sposób nieuciążliwy dla środowiska,
- odprowadzanie ścieków do szamb i ich okresowy wywóz,
- zagrożenie stanu czystości wód podziemnych,
- woda dostarczana odbiorcom nie spełnia norm określonych w przepisach.

Oczekiwane efekty:

- poprawa stanu czystości środowiska,
- podniesienie standardu życia mieszkańców,
- **Poprawa stanu technicznego dróg w gminie.**

Uzasadnienie:

- trudności w dojeździe do niektórych miejsc lub miejscowości,
- pogarszanie się stanu bezpieczeństwa (zły stan nawierzchni jak i ich parametry techniczne).

Oczekiwane efekty:

- podniesienie warunków bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- poprawa ogólnych warunków życia,
- ułatwienia w komunikacji,
- **Modernizacja budynku Urzędu Gminy**

Uzasadnienie:

- zły stan techniczny budynku, w którym mieści się Urząd Gminy.

Oczekiwane efekty:

- podniesienie prestiżu gminy,
- zapewnienie odpowiednich warunków do załatwiania spraw mieszkańców.
- **Utrzymanie przewozów pasażerskich na linii kolejowej Hajnówka-Czeremcha.**

Uzasadnienie:

-trudności w dojeździe do pracy i szkół w miastach (dot. części mieszkańców gminy),

Oczekiwane efekty:

-ułatwienia w komunikacji, sprawny dojazd do pracy i szkół.

➤ **Brak dostatecznych środków finansowych na rozwój turystyki.**

Uzasadnienie:

-turystyka alternatywnym źródłem utrzymania dla części mieszkańców,

- zwiększenie bazy noclegowej i gastronomicznej,

- zwiększenie efektu promocji gminy,

-zainteresowanie gminą potencjalnych inwestorów.

Oczekiwane efekty:

-zmniejszenie bezrobocia,

-wzrost dochodów mieszkańców, a w konsekwencji tego-gminy.

➤ **Brak gazyfikacji wsi.**

Uzasadnienie:

– możliwość korzystania z ekologicznego paliwa.

Oczekiwane efekty:

-podniesienie stanu czystości środowiska,

-wygoda mieszkańców,

-podniesienie atrakcyjności gminy.

Identyfikacja problemów gminnych dokonana w trakcie prowadzonych ankiet i uwag radnych.

- Bezrobocie,
- Zbyt niskie dochody mieszkańców gminy,
- Niezagospodarowane obiekty,
- Brak rozwoju handlu przygranicznego,
- Negatywne trendy demograficzne w gminie,
- Niedostateczny stan infrastruktury technicznej,

- Brak organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży,
- Niska dochodowość rolnictwa,
- Brak zaplecza dla rozwoju turystyki w gminie.

Porównanie identyfikacji podstawowych problemów rozwoju powiatu hajnowskiego.

Zespół reprezentujący gminę wskazał następujące najważniejsze problemy gminne:

1. w sferze społecznej

- niskie dochody ludności gminy (ubożenie społeczeństwa),
- brak potencjału ludzkiego (przewaga mieszkańców w wieku poprodukcyjnym),
- brak możliwości zatrudnienia w sektorze pozarolniczym,

2. w sferze potencjałów (zasobów) gminnych

- zły stan techniczny dróg,
- brak rozbudowy sieci kanalizacyjnej i gazowej,

3. w sferze gospodarczej

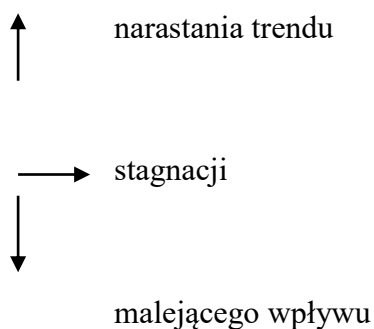
- braki infrastruktury turystycznej,
- nieopłacalność produkcji rolnej,
- pogarszające się warunki komunikacyjne PKP

Jak widać, problemy przedstawione na forum konwentu powiatu pokrywają się z wynikami ankiet gminnych. Poszukując uwarunkowań rozwojowych uczestnicy warsztatów dokonali identyfikacji pozytywnych i negatywnych zjawisk występujących zarówno w samej gminie-uwarunkowania wewnętrzne (atuty, silne strony gminy oraz jej słabości), jak i w otoczeniu zewnętrznym (szanse, możliwości i zagrożenia).

Atuty i możliwości gminy powinny stanowić uwarunkowania, na których należy oprzeć przyszły rozwój gminy, wspomagając ich oddziaływanie i stwarzając warunki dla ich większego wpływu na przyszłość gminy.

Słabości i zagrożenia stanowiące utrudnienia lub ograniczenia w planowanym rozwoju gminy, powinny być minimalizowane lub eliminowane w aspekcie możliwości uzyskania określonych celów i zrealizowania planowanych zamierzeń.

Analiza siły oddziaływania wskazanych zjawisk (czynników) została dokonana w pięciopunktowej skali ocen (ocena jednopunktowa oznaczała najmniejszą siłę oddziaływania, a ocena pięciopunktowa-najwyższą). Przy wskazaniu poszczególnych czynników uczestnicy dokonali oceny zmiany trendu wymienionych czynników na przestrzeni ostatnich lat oraz oczekiwań w najbliższej przyszłości. Ocena trendu dokonana została poprzez wskazanie:

Zestawienie oceny czynników rozwojowych gminy Dubicze Cerkiewne (atutów i słabości oraz szans i zagrożeń).

Uwarunkowania wewnętrzne

Lp.	Mocne strony gminy -atuty	Trend	Siła trendu
1	Czyste środowisko	→	3,61
2	Sąsiedztwo Puszczy Białowieskiej	→	3,96
3	Dobre (potencjalne)warunki dla rekreacji i turystyki	↑	3,87
4	Zdrowy klimat	→	4,26
5	Położenie w strefie przygranicznej	→	3,65
6	Zdrowa żywność wytwarzana na terenie gminy	↑	3,78
7	Gościnność mieszkańców	→	4,17
8	Wysoki stopień lesistości obszaru gminy	↑	3,70
9	Bogactwo lasów w gminie , runa leśnego i ziół oraz różnorodność zwierzyny łownej	↑	3,43
10	Oferta działek rekreacyjnych i budowlanych, na uzbrojonych terenach	↑	3,83

11	Dobry system układów komunikacyjnych w gminie	↓	3,57
12	Różnorodność kultur, wyznań i obyczajów	→	3,57
13	Tolerancja narodowościowa i wyznaniowa	→	3,78
14	Tradycje rękodzieła ludowego w gminie	→	3,43
15	Zabytki architektury sakralnej i ludowej	↓	3,65
16	Rezerwy i pomniki przyrody w gminie	↑	3,43
17	Podaż siły roboczej	↑	4,17
18	Tradycje hodowli owiec	↓	3,22
19	Możliwość nabycia materiałów zalesieniowych	↑	3,22
20	Wysoka jakość ujmowanych wód, stwarzająca możliwość wykorzystania ich jako wód mineralnych	→	4,17
21	Wysoki stopień zwodociągowania miejscowości w gminie	↑	3,45

Lp.	Słabe strony gminy -słabości	Trend	Siła trendu
1	Niski poziom dochodów mieszkańców gminy	↑	3,95
2	Niedostateczny stan infrastruktury technicznej w zakresie stanu dróg, kanalizacji i braku gazu	↓	3,64
3	Niekorzystne położenie obszaru gminy w stosunku do aglomeracji miejskich w aspekcie rynku pracy i	↓	3,82
4	Brak dostatecznej liczby małych zakładów przemysłowych (produkcyjnych) i usługowych	→	3,32
5	Niska jakość gruntów (wysoka klasa gleb)	↓	3,73
6	Brak bazy hotelarsko-gastronomicznej	→	3,53
7	Niedostateczne wyposażenie jednostek OSP	↑	2,64
8	Starzenie się społeczeństwa gminy (zwiększenie odsetka ludności w wieku produkcyjnym)	↑	3,64

Uwarunkowania zewnętrzne

Lp.	Szanse rozwojowe gminy Dubicze Cerkiewne	Trend	Sila trendu
1	Poszerzenie granic Białowieskiego Parku Narodowego	↑	3,32
2	Rozwój turystyki	↑	4,36
3	Rozbudowa i zmiana statusu przejścia granicznego w Połowcach	↑	3,45
4	Właściwa polityka regionalna Państwa – likwidowanie dysproporcji rozwojowych i	→	3,73
5	Modernizacja dróg ponad lokalnych (powiatowych, gminnych i wojewódzkich)	↑	3,95
6	Napływ inwestorów z spoza gmin	→	3,05
7	Wejście Polski do Unii Europejskiej – łatwiejsze pozyskiwanie unijnych środków pomocniczych	→	2,59
8	Powrót stanu handlu z krajami byłego Związku Radzieckiego do poziomu lat poprzednich	→	3,91
9	Gazyfikacja regionu hajnowskiego	→	3,64
10	Poprawa ogólnej sytuacji gospodarczej kraju		3,91
Lp.	Zagrożenia rozwojowe gminy	Trend	Sila trendu
1	Zamiar likwidacja połączenia kolejowego na linii Czeremchą -Hajnówką	↑	3,00
2	Niewłaściwa polityka podatkowa państwa	↑	3,32
3	Brak konsekwencji w polityce regionalnej	↑	3,82
4	Wzrost cen środków do produkcji rolnej	↑	3,73
5	Wzrost kosztów utrzymania	↑	3,95
6	Wzrost bezrobocia w kraju	↑	3,50
7	Niezadowolający stan stosunków z Białorusią	→	3,59
8	Przenikanie i upowszechnianie się wzorców obcych kultur	↑	2,95
9	Wzrost poczucia zagrożenia bezpieczeństwa	↑	3,50
10	Zła polityka rolna	↑	4,05

11	Załamanie się rynku wschodniego, jako łatwo dostępnego i atrakcyjnego rynku zbytu	↑	2,73
-----------	---	---	------

Jak widać Gmina boryka się z problemami typowymi dla obszarów wiejskich. W krótkim okresie czasu nie należy oczekiwać napływu inwestorów zewnętrznych ani zaangażowania środków publicznych w dużej skali. Powoduje to konieczność racjonalnego rozdziału kwot dysponowanych przez gminę oraz dokładne rozpoznanie potrzeb i najbardziej palących problemów do rozwiązania.

Obszary niedostatków można ująć w następujących punktach:

a/ Infrastruktura techniczna

- Niezadawalający stan szlaków komunikacyjnych,
- Brak rozbudowanej sieci kanalizacyjnej poza wsiami: Dubicze Cerkiewne, Jagodniki, Koryciski i Stary Kornin.
- Brak sieci gazowej,
- Brak właściwie zorganizowanego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych..

b/ Sfera turystyki

- Brak rozbudowanej infrastruktury turystycznej,
- Brak profesjonalnej promocji turystycznej gminy,
- Słaba informacja turystyczna,
- Brak „tradycji” turystycznej na wsi,
- Niewystarczające wykorzystanie znajdujących się na terenie gminy dóbr dziedzictwa kulturowego,
- Niewystarczający poziom świadomości ekologicznej mieszkańców gminy.

c/ Sfera gospodarcza

- Rozdrobnienie gospodarstw uniemożliwiający stosowanie efektywnych technologii produkcji,
- Brak terenów wydzielonych i przygotowanych pod inwestycje,
- Brak inwestorów zewnętrznych,
- Brak znaczących bogactw naturalnych,
- Brak integracji w środowisku wiejskim – producenci rolni nie utworzyli grup producenckich,
- Mała różnorodność gospodarcza,
- Mała ilość podmiotów gospodarczych poza rolnictwem,
- Nadmiar siły roboczej zaangażowanej w produkcji rolnej,
- Niskie dochody ludności rolniczej skutkujące ograniczeniem lokalnego popytu,
- Niewielkie możliwości zmian źródeł zarobkowania na terenie gminy,
- Brak dostosowania gospodarstw do wymogów Unii Europejskiej,
- Zły stan techniczny obiektów gospodarstw rolnych,
- Dopuszczenie gospodarstw,
- Nierówne szanse rolnictwa w konkurencji z rolnictwem Unii Europejskiej,
- Słabo rozwinięta baza przetwórstwa rolno – spożywczego.

d/ Sfera społeczna

- Niski poziom wykształcenia,
- Niewielka ilość pozarolniczych miejsc pracy,
- Niska mobilność ludności rolniczej na rynku pracy,
- Niski poziom przygotowania lokalnej społeczności do sprostania wyzwaniom współczesnej gospodarki,

IX. WIZJA ROZWOJU GMINY DUBICZE CERKIEWNE

Obszar Gminy Dubicze Cerkiewne atrakcyjny pod względem turystycznym za względu na zasoby środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego oraz bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą, służącą zarówno turystom jak i społeczności lokalnej. Zaangażowani w proces zrównoważonego rozwoju mieszkańcy gminy, świadomi swojej roli powierników cennych walorów turystycznych i kulturowych, których umiejętne gospodarowanie i ochrona przynosi im godziwe dochody i prowadzi do podniesienia poziomu jakości życia.

X. MISJA

Dążenie do zdynamizowania rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich przy zachowaniu równoczesnym pełni bogactwa zasobów środowiskowych czemu służyć będzie:

- 1) aktywizowanie i integracja lokalnej społeczności wobec realizacji wspólnie wypracowanego celu PRL,
- 2) systematyczna aktualizacja i doskonalenie wytyczonych kierunków rozwoju gminy,
- 3) inicjowanie i zacieśnianie współpracy między podmiotami gospodarczymi, samorządami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami państwowymi i mieszkańcami gminy.

XI. KIERUNKI ROZWOJU

11.1 PROBLEM GŁÓWNY

Trudna sytuacja demograficzna gminy - główny czynnik determinujący wzrost potencjału gospodarczego gminy

11.2 PROBLEMY W POSZCZEGÓLNYCH SFERACH DZIAŁALNOŚCI GMINY

INFRASTRUKTURA I GOSPODARKA

- wysoki stopień peryferyjności gminy,

- niezadowalający stan techniczny dróg gminnych,
- niski stopień skanalizowania gminy,
- brak opracowanego planu zagospodarowania gminy
- niskie dochody własne gminy,
- brak miejsc pracy,
- brak działających na terenie gminy podmiotów gospodarczych tworzących miejsca pracy,
- z uwagi na położenie i wysoki wskaźnik obszaru gminy objętego różnorodnymi formami ochrony przyrody- brak możliwości zdywersyfikowania źródeł zarobkowania na terenie gminy,
- brak mechanizmów stymulujących powstawanie nowych podmiotów gospodarczych,
- niski wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców gminy,
- niski wskaźniki bonitacji gruntów rolnych ,
- brak ustabilizowanej polityki rolnej państwa,
- brak dostępu do internetu w pld-wschodniej części obszaru gminy,

ŚRODOWISKO NATURALNE I TURYSTYKA

- nie wykorzystany w odpowiednim stopniu walorów przyrodniczych gminy sprzyjający rozwojowi turystyki ,
- niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy,
- słaba działalność promocyjna gminy,
- duża liczba obiektów pokrytych materiałem zawierającym azbest(eternit),
- duża liczba budynków mieszkalnych o wysokim wskaźniku energochłonności cieplnej.,
- brak wyznaczonych szlaków turystycznych spełniających standardy europejskie (sanitariaty, toalety ,wiaty przystankowe, ścieżki rowerowe itp.)
- zaśmiecanie lasów i przydrożnych rowów, powstawanie dzikich wysypisk odpadów
- niska świadomość społeczna w zakresie ochrony tożsamości kulturowej i kultywowania tradycji społeczności lokalnej,

SFERA SPOŁECZNA

- trudna sytuacja demograficzna gminy,

- wyludnianie się miejscowości gminnych,
- wysoki wskaźników osób zamieszkujących gminę w wieku poprodukcyjnym,
- zmniejszająca się ilość uczniów w przedszkolu i szkole podstawowej,
- słaba integracja mieszkańców gminy,
- trudności finansowe z zabezpieczeniem specjalistycznej opieki osobom zamieszkującym samotnie,
- niewystarczające środki finansowe przeznaczane w budżecie gminy na działalność kulturalną i cele społeczne,

11.3 CELE ROZWOJU GMINY

CEL GŁÓWNY

Zrównoważony rozwój gminy Dubicze Cerkiewne poprzez lepsze wykorzystanie jej potencjału ludzkiego, gospodarczego i przyrodniczego oraz zasobów organizacyjnych i społecznych z zachowaniem tożsamości kulturowej i tradycji społeczności lokalnej.

INFRASTRUKTURA I GOSPODARSKA

Cele operacyjne:

1. Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy poprzez stymulowanie rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej
 - przebudowa dróg gminnych ze zamianą ich nawierzchni na utwardzoną.
 - remonty i modernizacja gminnej infrastruktury drogowej,
 - budowa dróg dojazdu rolniczego (drogi serwisowe)
 - przebudowa i remonty powiatowej infrastruktury drogowej na terenie gminy(dofinansowania realizacji zadań drogowych)
 - rozbudowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej
 - rozbudowa systemu przydomowych oczyszczalni ścieków
 - rozbudowa teleinformatycznej sieci dostępowej
 - remonty wiejskich domów kultury
 - opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego
 - przygotowanie terenów inwestycyjnych

- modernizacja i przebudowa istniejącej sieci wodociągowej i SUW,
 - opracowanie i wdrożenie rozwiązań prawnych stymulujących powstawanie nowych podmiotów gospodarczych
2. Podejmowanie działań prorozwojowych w zakresie OZE
- opracowanie gminnego planu gospodarki niskoemisyjnej
 - zachęcanie mieszkańców gminy do wykorzystywania odnawialnych źródeł wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej
 - wydzielenie terenów pod budowę ferm fotowoltaicznych na terenie gminy
 - rozbudowa systemu instalacji solarnych na terenie gminy
 - budowa urządzeń instalacji fotowoltaicznych przy obiektach użyteczności publicznej i prywatnej
3. Stymulowanie rozwoju sfery rolniczej
- wspieranie zrzeszania się rolników w grupy producenckie hodowców owiec, trzody chlewnej i bydła mlecznego
 - wspieranie działań związanych z poprawą warunków gospodarowania na gruntach rolnych (konserwacja urządzeń melioracyjnych, melioracje)

ŚRODOWISKO NATURALNE I TURYSTYKA

Cele operacyjne

1. Utrzymanie wysokiej jakości zasobów środowiska przyrodniczego
 - organizowanie szkoleń i spotkań edukacyjnych z mieszkańcami mających na celu podniesienie poziomu świadomości ekologicznej
 - bieżące monitorowanie powstawania na terenie dzikich wysypisk śmieci i ich likwidacja,
 - kotły i urządzenia posiadające certyfikaty OŚ.
 - inicjowanie rozbudowy systemów kanalizacji i przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
 - stymulowanie rozwoju OZE na terenie gminy
 - kontynuowanie akcji likwidacji pokryć dachowych z materiałów zawierających azbest
2. Stymulowanie rozwoju infrastruktury turystycznej
 - utworzenie punktu Gminnej Informacji Turystycznej

- opracowanie i wdrożenie gminnego systemu kategoryzacji kwater i gospodarstw agroturystycznych,
 - modernizacja bazy turystycznej Ośrodka Wypoczynkowego Bachmaty pod kontem przedłużenia sezonu turystycznego
3. Podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy
- poprawa estetyki obszarów wiejskich(zagród, okolicznych lasów , ciągów komunikacyjnych)
 - promowanie walorów przyrodniczych i kulturowych gminy,
 - organizowanie promocyjnych imprez (kulturalnych i sportowych) o charakterze gminnym i ponadregionalnym
 - organizowanie warsztatów rękodziela ludowego z wykorzystaniem miejscowych wytwórców ludowych(wyroby ze słomy i wikliny)
 - podejmowanie działań dla zachowania miejscowego dialektu i obrzędów

SFERA SPOŁECZNA

Cele operacyjne:

1. Pobudzanie integracji społecznej
 - inicjowanie i organizowanie wspólnych z jednostkami organizacyjnymi gminy projektów infrastrukturalnych i promocyjnych
 - i inicjowanie wspólnych projektów kulturalnych z działającymi organizacjami pozarządowymi
 - inicjowanie i organizowanie we współpracy z jednostkami organizacyjnymi gminy wspólnych projektów pomocowych(pomoc osobom samotnym)
2. Podniesienie poziomu świadomości społeczności lokalnej w nawiązaniu do sytuacji społeczno-gospodarczej gminy,
 - organizowanie zebrań wiejskich przybliżających aktualną sytuację społeczno-gospodarczą gminy,
 - uwrażliwienie mieszkańców gminy na zagrożenia zewnętrzne jakie mogą wynikać z kontaktów z osobami „trzecimi”(kradzieże , rozboje, wymuszenia , podstęp)
 - zainteresowania mieszkańców ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy
 - we współpracy z miejscowymi parafiami i związkami wyznaniowymi szerzenie wśród mieszkańców gminy idei pomocy bliźniemu

3. Kształtowanie postaw mieszkańców podtrzymujących tradycje i kulturę społeczności lokalnej
- we współpracy z parafiami i związkami religijnymi podtrzymywanie tradycji kolędowania w okresie Świąt Bożego Narodzenia,
 - organizowanych uroczystości gminnych występami zespołów ludowych działających przy GOKSiR kultywujących pieśni i obrzędy społeczności lokalnej
 - wspieranie inicjatyw kulturalnych, propagowanie zespołów artystycznych, twórców ludowych
 - organizowanie warsztatów i szkoleń kulinarnych – pn „Przepisy kulinarne naszej babci”

XII. HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ W LATACH 2017-2027

INFRASTRUKTURA I GOSPODARKA								
Lp	Nazwa zadania	Opis zadania	Termin realizacji	Planowane produkty	Planowane rezultaty	Instytucja odpowiedzialna za realizację zadania	Źródła finansowania	Planowane nakłady finansowe
1.	Przebudowa drogi gminnej Nr 108 671B Tofiłowce –Rutka o dł.1,75 km	Przebudowa drogi polegająca na wykonaniu jezdni z betonu asfaltowego, rowów przydrożnych, przebudowie zjazdów i przepustów	2017-2018	Długość przebudowanych dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej – 1,75 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki budżetu państwa - środki EFRR	1 120 000

					zmniejszenia zużycia piwa i „pylenia się” nawierzchni w okresie letnim			
2.	Przebudowa dróg gminnych ul. Osiedlowej(dł.0,45km) i ul. Polnej(dł. 2,0 km) w Dubiczach Cerkiewnych	Przebudowa ulic polegająca na wykonaniu jezdni z betonu asfaltowego, budowie jednostronnego ciągu pieszego, przebudowie zjazdów i przepustów	2017-2018	Długość przebudowanych dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej – 2,00 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -poprawa wizerunku wsi -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku zmniejszenia zużycia piwa i „pylenia się”	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki budżetu państwa - środki EFRR.	950 000

					nawierzchni drogi w okresie letnim			
3.	Przebudowa drogi powiatowej tj. ul. Głównej, Parkowej i Leśnej w Dubiczach Cerkiewnych o łącznej dł. 2,28 km	Przebudowa - rozbudowa ulic wraz z chodnikami i zjazdami, budowa nowych i przebudowa istniejących przepustów, kanalizacji deszczowej, rowów odwadniających wraz z infrastrukturą, rodzaj projektowanej nawierzchni - nawierzchnia z betonu asfaltowego.	2017-2019	Długość przebudowanych na terenie gminy dróg powiatowych o nawierzchni utwardzonej – 2,28 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -poprawa wizerunku wsi -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku zmniejszenia zużycia piwa i „pylenia się” nawierzchni w	Zarząd Dróg Powiatowych w Hajnówce Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne gminy - środki własne powiatu -środki budżetu państwa - środki EFRR	11 000 000

					okresie letnim			
4.	Przebudowa dróg gminnych Nr 108 691B ul. Słonecznej, ul. Akacyjowej i ul. Brzozowej w Dubiczach Cerkiewnych o łącznej długości 1,8 km km	Przebudowa ulic polegająca na wykonaniu jezdni z betonu asfaltowego, budowie jednostronnego ciągu pieszego, przebudowie zjazdów i przepustów	2019-2023	Długość przebudowanych na terenie gminy dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej – 1,8 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -poprawa wizerunku wsi -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku zmniejszenia zużycia piwa i „pylenia się” nawierzchni drogi w okresie letnim	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne gminy - środki własne powiatu -środki budżetu państwa - środki EFRR	900 000

5.	Przebudowa infrastruktury drogowej i budowa oświetlenia na Osiedlu Bachmaty	Budowa oświetlenia ulicznego (8 lamp) i wykonanie nawierzchni żwirowej drogi osiedlowej(0,8 km)	2017	Długość przebudowanych dróg o nawierzchni żwirowej- 0,8 km -ilość zmodernizowanych lamp oświetleniowych	-oszczędność czasu przejazdu -oszczędność zużycia energii	Gmina Dubicze Cerkiewne	środki własne	100 000
6.	Przebudowa drogi gminnej Nr 108 678B Czechy Orłańskie- Witowo o dł. 1,2 km	Przebudowa drogi polegająca na wykonaniu jezdni z betonu asfaltowego, rowów przydrożnych, przebudowie zjazdów i przepustów	2019-2020	Długość przebudowanych na terenie gminy dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej – 1,2 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku zmniejszenia	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne - środki Funduszu Leśnego -środki EFRROW	800 000

					zużycia piwa i „pylenia się” nawierzchni drogi w okresie letnim			
7.	Przebudowa drogi gminnej Nr 108 532B Jagodniki –Orzeszkowo o dł. 1,11 km	Przebudowa drogi polegająca na wykonaniu jezdni z betonu asfaltowego, rowów przydrożnych, przebudowie zjazdów i przepustów	2018-2021	Długość przebudowanych na terenie gminy dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej – 1,11 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku zmniejszenia zużycia piwa i „pylenia się” nawierzchni	Gmina Dubicze Cerkiewne	- środki własne - środki Funduszu Leśnego -środki EFROW	750 000

					drogi w okresie letnim			
8.	Przebudowa drogi gminnej Nr 108677B w m. Jelonka o dl. 0,6 km	Przebudowa drogi polegająca na wykonaniu jezdni z betonu asfaltowego, rowów przydrożnych, przebudowie zjazdów i przepustów	2017	Długość przebudowanych na terenie gminy dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej – 0.6 km	-oszczędność czasu przejazdu -zmniejszenie stopnia zużycia pojazdów -zmniejszenie wprowadzanych do powietrza zanieczyszczeń w wyniku zmniejszenia zużycia piwa i „pylenia się” nawierzchni drogi w okresie letnim -poprawa	Gmina Dubicze Cerkiewne Nadleśnictwo Bielsk	-środki własne -środki Funduszu Leśnego	600 000

					wizerunku wsi			
9.	Przebudowa systemu oświetlenia ulicznego - wdrożenie energooszczędnego i inteligentnego oświetlenia ulicznego	- wymiana lamp oświetleniowych sodowych na lampy ledowe -budowa systemu inteligentnego powiadamia drogą elektroniczną	2020-2021	-ilość wymienionych lamp oświetleniowych- 380 szt.	-oszczędność energii elektrycznej, - zmniejszenie emisji ciepła do atmosfery	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -dotacja i pożyczka z WFOŚiGW	350 000
10.	Przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Dubiczach Cerkiewnych	-wykonanie technologii uzdatniania wody, celem wyeliminowania nadmiaru manganu, -remont budynku stacji uzdatniania wody (docieplenie budynku, wymiana stolarki, wydzielenie	2017-2018	Liczba obiektów objętych remontem – 1 szt.	-poprawa jakości wody -poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców -zmniejszenie zużycia energii elektrycznej w wyniku wymiany	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRROW, PROW, Program PL-BY-UK	1 600 000

		<p> pomieszczenia agregatu i chlorowni, wykonanie przejścia przez dach kanału wentylacyjnego, wykonanie fundamentów pod urządzenia, docieplenie posadzki hali filtrów, ułożenie glazury i terakoty, malowanie, wykonanie opaski wokół budynku, wymiana ogrodzenia, wykonanie utwardzeń); - budowa osadnika popłuczyn, - remont obudów studni głębinowych, -wykonanie technologii </p>			<p> przestarzałego wyposażenia - zmniejszenie emisji energii cieplnej w wyniku docieplenia budynku - </p>			
--	--	---	--	--	--	--	--	--

		uzdatniania wody, - budowę i przebudowę rurociągów wodociągowych, kanalizacyjnych i elektrycznych						
11.	Modernizacja oczyszczalni i systemu wodociągowo-kanalizacyjnego w Dubiczach Cerkiewnych	- wymiana pomp w przepompowni ścieków na terenie oczyszczalni,- wymiana pomp w przepompowniach ścieków w systemie kanalizacji sanitarnej -montaż turbiny mieszająco-napowietrzającej -wymiana hydrantów na istniejącej sieci wodociągowej	2017-2018	-modernizacja oczyszczalni – 1 szt. -wymiana hydrantów- 36 szt.- modernizacja przepompowni ścieków – 4 szt.	-zmniejszenie zużycia energii elektrycznej w wyniku wymiany przestarzałych pomp -poprawa bezpieczeństwa pożarowego	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRROW	200 000

		-						
12.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Grabowiec	-kanałów ulicznych grawitacyjnych PVC 200 mm – 3109 m; - kanałów ulicznych grawitacyjnych PVC 160 mm (przykanaliki) – 879 m – 158 szt. - rurociągu tłocznego PE 90 mm – 1581 m; - przepompowni ścieków 3 szt.	2018	Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej- 5,5 km	-Liczba połączeń do kanalizacji -158 szt. - liczba osób korzystających z połączenia do wybudowanej sieci kanalizacyjnej- 300 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRROW	2 600 000
13.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Tofiłowce	-kanałów ulicznych grawitacyjnych PVC 200 mm – 2460 m; - kanałów ulicznych grawitacyjnych PVC	2020-2022	Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej- 4,8 km	-Liczba połączeń do kanalizacji - 84 szt. - liczba osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRROW	1 800 000

		<p>160 mm (przykanaliki) – 343 m – 84 szt.</p> <p>- rurociągu tłoczego PE 90 mm – 600 m;</p> <p>- rurociągu tłoczego PE 110 mm – 1439 m;</p> <p>- przepompowni ścieków 2 szt.</p>			<p>korzystających z podłączenia do wybudowanej sieci kanalizacyjnej- 160 osób</p>			
14.	<p>Przebudowa i wyposażenie Gminnego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych</p>	<p>- przebudowa zjazdu z drogi powiatowej</p> <p>- podbudowa z tłucznia – 400m²</p> <p>- utwardzenie placu kostka brukowa o gr. 8 cm- 400 m²</p> <p>- ogrodzenie siatka stalową na słupkach</p>	2018-2020	<p>Liczna przebudowanych PSZOK na terenie gminy – 1 szt.</p>	<p>-zmniejszenie wskaźnika zanieczyszczenia a gruntu odpadami komunalnymi(nie ulegającymi biodegradacji)</p>	<p>Gmina Dubicze Cerkiewne</p>	<p>-środki własne</p> <p>-dotacja WFOŚiGW</p>	50 000

		metalowych wraz z brama wjazdową – 80 m						
15.	Remont świetlicy wiejskiej w Jagodnikach	- roboty rozbiórkowe(pokrycia dachu, podłogi , piece fizyczne, obicia ścian) - krycie dachu - docieplenia ścian i fundamentów, - remont pomieszczeń(obicie ścian, szpachlowanie, malowanie, , izolacja cieplna podłóg i sufitów układanie glazury i terakoty, wymiana instalacji elektrycznej, wodno- kanalizacyjnej i	2018- 2022	Liczba wyremontowanyc h obiektów przeznaczonych na cele kulturalne – 1 szt.	Liczba korzystających z obiektów kultury-110 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	- środki własne -środki z EFRROW	250 000

		grzewczej - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej - utwardzenie placu przed świetlicą						
16.	Remont świetlicy wiejskiej w Wojnówce	- roboty rozbiórkowe(podłogi , piece fizyczne, obicia ścian) - docieplenia ścian i fundamentów, - remont pomieszczeń(obicie ścian, szpachlowanie, malowanie, , izolacja cieplna podłóg i sufitów układanie glazury i terakoty,	2018-2023	Liczba wyremontowanych obiektów przeznaczonych na cele kulturalne – 1 szt.	Liczba korzystających z obiektów kultury- 80 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	- środki własne - środki EFROW	150 000

		wymiana instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i grzewczej						
17.	Remont świetlicy wiejskiej w Jelonce	<ul style="list-style-type: none"> - roboty rozbiórkowe(podłogi) - termomodernizacja budynku - wykonanie posadzek docieplenie podłóg i sufitu(przedsionek) - układanie podłogi z desek gr 3,2 cm - wybudowanie komina i montaż urządzeń grzewczych w pomieszczeniu głównym 	2019-2024	Liczba wyremontowanych obiektów przeznaczonych na cele kulturalne – 1 szt.	Liczba korzystających z obiektów kultury- 60 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	- środki własne -środki EFRROW	90 000

18.	Remont świetlicy w Witowie	<ul style="list-style-type: none"> - roboty rozbiórkowe(podłogi , piece fizyczne, obicia ścian) - docieplenia ścian i fundamentów, - remont pomieszczeń(obicie ścian, szpachlowanie, malowanie, , izolacja cieplna podłóg i sufitów układanie glazury i terakoty, wymiana instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i grzewczej - zakup umeblowania i wyposażenia zaplecza kuchennego, - budowa i 	2017-2018	- liczba obiektów wyposażonych w sprzęt- 1 szt.	Liczba osób korzystających z obiektu przeznaczonego na cele kulturalne- 100 osób,	Gmina Dubicze Cerkiewne	. - środki własne -środki EFRROW	250 000
-----	----------------------------	---	-----------	---	---	-------------------------	----------------------------------	---------

		wyposażenie toalet - urządzenie boiska do piłki siatkowej i do mini piłki nożnej						
19.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych na potrzeby gospodarki na bazie nieruchomości gminnych w m. Jelonka	- wydzielenie terenów przeznaczonych pod inwestycje, - budowa dróg dojazdowych - uzbrojenie terenów w energię elektryczną, sieć wodociągową i kanalizacyjną w dostęp do sieci internetowej - wykonanie ogrodzenia, bram wjazdowych i sieci monitoringu	2019-2025	Powierzchnia terenów inwestycyjnych uzbrojonych- 20 ha	-wzrost potencjału gospodarczego gminy, -wzrost dochodów gminy - zmniejszenie wskaźnika bezrobocia w gminie -	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRR	10 000 000

20.	Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	- tereny inwestycyjne na potrzeby gospodarki	2018	Liczba opracowanych miejscowych planów – 1 szt. Powierzchnia obszaru objętego planem	-wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy.	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne	40 000
OCHRONA ŚRODOWISKA I TURYSTYKA								
1.	Przystosowanie budynku po byłej Szkole podstawowej w Witowie do potrzeb schroniska turystycznego oraz jego wyposażenie	- roboty rozbiórkowe(podłogi , piece fizyczne, obicia ścian) - docieplenia ścian i fundamentów, - remont pomieszczeń(obicie ścian, szpachlowanie, malowanie, , izolacja cieplna podłóg i	2017-2018	- liczba obiektów wyposażonych w sprzęt turystyczny- 1 szt.	Liczba osób korzystających z obiektu przeznaczonego na cele kulturalne- 100 osób, -liczba turystów korzystających z obiektu – 50 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	. - środki własne -środki EFRROW	250 000

		<p>sufitów układanie glazury i terakoty, wymiana instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i grzewczej</p> <p>- zakup umeblowania i wyposażenia zaplecza kuchennego,</p> <p>- budowa i wyposażenie toalet</p> <p>- urządzenie boiska do piłki siatkowej i do mini piłki nożnej</p> <p>- zakup wyposażenia schroniska(śpiwory, tapczany</p>						
2.	Montaż i pomp ciepła instalacji fotowoltaicznej w	- instalacji systemowej konstrukcji nośnej dla	2018-2022	Liczba obiektów wyposażonych w instalację	-oszczędność energii elektrycznej	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRR	600 000

	<p>budynkach użyteczności publicznej tj. Zespół Szkolno – Oświatowy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Zdrowia, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji wraz z garażem OSP, stacja wodociągowa, oczyszczalnia ścieków.</p>	<p>paneli fotowoltaicznych, -montażu ogniw fotowoltaicznych, -instalacji zasilania ogniw fotowoltaicznych, środków dodatkowej ochrony od porażenia, ochrony przepięciowej. - wycięcie w utwardzonym podłożu przestrzeni na wykonanie fundamentów pomp - wykonanie wykopów pod fundamenty - wykonanie wiertnicą</p>		<p>fotowoltaiczną i pompy ciepła – 6 obiektów</p>	<p>-zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych - zmniejszenie kosztów zużycia energii elektrycznej i ciepłej</p>			
--	---	--	--	---	--	--	--	--

		<p>przejść dla rur z izolacją cieplną przez ścianę zewnętrzną</p> <ul style="list-style-type: none"> - betonowanie fundamentów dla pomp - montaż konstrukcji zamocowania pomp - wykonanie włączeń do istniejących rurociągów grzewczych - montaż zaworu nadmiarowo-upustowego i armatury odcinającej - montaż rur grzewczych z instalacją zamocowań - montaż pomp ciepła 						
--	--	--	--	--	--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - montaż modułów grzewczych i armatury regulacyjnej i kontrolnej - montaż kabli grzewczych - próby ciśnieniowe i grzewcze - montaż układu sterowniczego - izolacja ciepłochronna - montaż płaszcza izolacji - wykonanie i montaż modułów zasilających - montaż zasilania elektrycznego pomp i grzałek - pomiary i uruchomienie 						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

3.	Montaż instalacji fotowoltaicznych i solarnych w siedzibach indywidualnych gospodarstw domowych na terenie gminy	- instalacji systemowej konstrukcji nośnej dla paneli fotowoltaicznych, -montażu ogniw fotowoltaicznych, -instalacji zasilania ogniw fotowoltaicznych, środków dodatkowej ochrony od porażen, ochrony przepięciowej	2018-2024	Liczba budynków wyposażonych w instalację fotowoltaiczną – 60 obiektów	-oszczędność energii elektrycznej	Gmina Dubicze Cerkiewne	-środki własne -środki EFRR	300 000
4.	Rozbudowa sytemu biologiczno-mechanicznych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Dubicze	- wykop pod oczyszczalnię i rurociagi -osadzenie oczyszczalni w gotowym wykopie -podłączenie	2018-2025	Liczba budynków wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków - 38	Liczba osób korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków - 70	Gmina Dubicze Cerkiewne	- środki własne -środki EFRROW -dotacja WFOŚi GW	500 000

	Cerkiewne	oczyszczalni do istniejącej kanalizacji, -podłączenie do odcieku, -zasypywanie wykopu oczyszczalni i rurociągów						
5.	Instalacja hot spotów w Urzędzie Gminy i Ośrodku Wypoczynkowym „Bachmaty” w Dubiczach Cerkiewnych	-instalacja bezprzewodowej sieci internetowej (hot spot) w budynku ośrodka -instalacja bezprzewodowej sieci internetowej (hot spot) w budynku urzędu gminy	2024-2027	Liczba miejsc z zainstalowanym hot spotem - 2	Liczba osób korzystających z instalacji hot spot – 300 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne Gminny Ośrodek Kultury,Sportu i Rekreacji	- środki własne -środki EFRR	30 000
5a	Rozbudowa sieci internetowej „ostatniej mili”		2018-2020				-środki RPO	50 000

	przewodowej i radiowej na terenie białych plam.							
6.	Promowanie wśród mieszkańców korzystania z odnawialnych źródeł energii (pompy ciepła, kolektory słoneczne, ekologiczne piece co).	- organizacja spotkań z mieszkańcami - wydanie folderów i ulotek - organizacja wizyt i wyjazdów studyjnych	2017-2025	Liczba zorganizowanych spotkań – 17 Liczba zorganizowanych wyjazdów studyjnych - 5	Liczba uczestników na spotkaniach promocyjnych – 170 osób Liczba uczestników wyjazdów studyjnych – 150 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne	- środki własne -dotacje WFOŚiGW	15 000
7.	Rozbudowa i modernizacja Ośrodka Wypoczynkowego „Bachmaty” w Dubiczach Cerkiewnych.	-budowa punktu informacji turystycznej wraz z wypożyczalnią sprzętu wodnego i turystycznego, budowa hangarów.	2017-2019	Liczba przebudowanych i zmodernizowanych obiektów turystycznych- 1	Liczba osób korzystających z usług Ośrodka- 2100 osób	Gmina Dubicze Cerkiewne Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i	- środki własne -środki EFRROW	900 000

		<p>-budowa sanitariatów i natrysków, budowa kompleksu wiat wraz z zapleczem sanitarnym i gospodarczym.</p> <p>-budowa boisk sportowych do piłki siatkowej, piłki nożnej, kortów tenisowych, zagospodarowanie pola biwakowego.</p> <p>-budowa zbiornika wodnego z przeznaczeniem na łowisko komercyjne dla wędkarzy.</p>				Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych		
8.	Rewitalizacja Izby Kultury i Tradycji	<p>-remont dachu,</p> <p>- remont pieców</p>	2018	Liczba zrewitalizowanyc	Wzrost liczby turystów	Gmina Dubicze	<p>- środki własne</p> <p>- środki dotacji z</p>	98 000

	w Dubiczach Cerkiewnych	kaflowych wraz z naprawą przewodów kominowych -odnowieniem elewacji zewnętrznej oraz wykonanie instalacji elektrycznej		h izb tradycji – 1 szt.	odwiedzających izbę tradycji - 60	Cerkiewne Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji	Urzędu Marszałkowskiego -środki EFRR	
SPRAWY SPOŁECZNE								
1.	Odbudowa krzyży i kapliczek wotywnych na terenie gminy i zagospodarowanie ich otoczenia	- pozyskanie materiału - wykonanie krzyży sposobem gospodarczym - montaż krzyży i ich wyświęcenie	2017- 2018	Liczba odbudowanych krzyży wotywnych i kapliczek - 12	-kultywowanie kultury i tradycji -integracja społeczności lokalnej	Gmina Dubicze Cerkiewne, -sołectwa gminne Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji	- środki własne - pomoc materialna Nadleśnictwa Bielsk i Hajnówka - środki EFS	30 000

2.	Zorganizowanie usług opiekuńczych i asystenckich: asystent rodziny, wsparcie dla rodzin dysfunkcyjnych oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze	<ul style="list-style-type: none"> - zatrudnienie asystentów rodziny - wsparcie materialne i psychologiczne, - zatrudnienie opiekunek osób wymagających świadczenia specjalistycznej opieki 	2017-2019	<p>Liczba zatrudnionych asystentów i opiekunów – 6</p> <p>Liczba rodzin dysfunkcyjnych objętych wsparciem- 15</p>	<p>Liczba osób z rodzin dysfunkcyjnych korzystających z wsparcia -</p> <p>Liczba osób korzystających ze specjalistycznej usług opiekuńczych</p>	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dubiczach Cerkiewnych	- środki własne -środki EFS	170 000
3.	Kampania informacyjna wśród rolników na temat możliwości pozyskania środków finansowych na rozwój gospodarstw	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja spotkań szkoleniowych - pomoc doradcza i techniczna, - rozpowszechnianie materiałów promocyjnych 	2017-2023	<p>Ilość zorganizowanych spotkań szkoleniowych- 15</p> <p>Ilość konsultacji doradczych i wykonywanych czynności</p>	<p>Ilość uczestników spotkań szkoleniowych – 450 osób</p> <p>Ilość osób , które otrzymały pomoc doradczą i techniczną –</p>	Gmina Dubicze Cerkiewne ARiMR w Hajnówce, Ośrodek Doradctwa Rolniczego w Hajnówce	- środki ARiMR - środki EFS	20 000

<p>agroturystycznych oraz na różnicowanie działalności rolniczej.</p> <p>Szkolenia dla rolników w zakresie podejmowania dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa.</p> <p>Szkolenia pozwalające na zdobycie wiedzy i umiejętności z zakresu zasad prowadzenia gospodarstw ekologicznych oraz</p>			<p>technicznych- 250</p> <p>Ilość wydanych i rozpowszechnionych materiałów promocyjnych (ulotek, folderów)- 500 szt.</p>	<p>100 osób</p> <p>Ilość osób , którym zostały dostarczone materiały promocyjne - 500</p>			
---	--	--	--	---	--	--	--

	produkcji żywności ekologicznej.							
4.	Wdrożenie innowacyjnych metod nauczania oraz wyposażenie szkoły w nowoczesne pomoce dostosowane do wymogów procesu dydaktycznego	Doposażenie szkoły w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK Organizacja dodatkowych zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych. Podnoszenie kompetencji nauczycieli. Organizacja doradztwa edukacyjno – zawodowego dla uczniów gimnazjum. Wdrażanie programów eksperymentalnych.	2017-2019	Liczba jednostek oświatowych wdrażających innowacyjne metody nauczania- 1	- podniesienie poziomu nauczania	Gmina Dubicze Cerkiewne Szkoła Podstawowa w Dubiczach Cerkiewnych	-środki własne - środki EFS	300 000

5.	Organizacja warsztatów, spotkań i imprez ukazujące bogactwo kultury, zwyczajów, obrzędów, tradycji oraz promocja i edukacja zdrowego stylu życia. Organizowane konkursy związane z estetyką zamieszkałych posesji.	- organizacja warsztatów i spotkań promocyjnych w Dubiczach Cerkiewnych - organizacja warsztatów w świetlicach wiejskich - organizacja warsztatów w Izbie Kultury i Tradycji z wykorzystaniem eksponatów muzealnych	2017-2023	Ilość zorganizowanych warsztatów i spotkań promocyjnych - 15	-Liczba uczestników warsztatów i spotkań promocyjnych – 400 osób	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dubiczach Cerkiewnych Gminna Biblioteka Publiczna w Dubiczach Cerkiewnych	-środki własne - środki EFS	12 000
----	--	---	-----------	--	--	---	--------------------------------	--------

XIII. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego

Wskaźniki obrazujące postęp we wdrażaniu oraz rezultaty działań określonych w Planie Rozwoju Lokalnego można ujmować w trzech kategoriach:

1. wskaźniki produktu, które odnoszą się do rzeczowych efektów działania
2. wskaźniki rezultatu odpowiadające bezpośrednim i natychmiastowym efektom wynikającym z realizacji działań
3. wskaźniki oddziaływania obrazujące konsekwencje podjęcia określonych działań wykraczające poza efekty natychmiastowe.

Oddziaływanie może odnosić się do efektów związanych bezpośrednio z podjętymi działaniami, ale pojawiające się po pewnym czasie oraz do efektów długookresowych, oddziałujących na szerszą populację i pośrednio tylko wynikających ze zrealizowanego działania.

Sfera gospodarcza

Efekty

- rozwój i zwiększenie potencjału gospodarczego gminy Dubicze Cerkiewne,
- poprawa wizerunku inwestycyjnego oraz wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy,
- pozyskanie i odpowiednie przygotowanie terenów oraz obiektów do zagospodarowania,
- rozwój infrastruktury technicznej i turystycznej,
- stworzenie lokalnego klimatu, sprzyjającego rozwojowi działalności gospodarczej,
- powiększenie lokalnego rynku zbytu towarów i usług,
- rozbudowa bazy turystycznej oraz noclegowej,
- wzmocnienie atrakcyjności turystycznej gminy.

Sfera społeczna

Efekty

- podwyższenie standardu życia mieszkańców gminy Dubicze Cerkiewne
- polepszenie stanu bezpieczeństwa publicznego,
- polepszenie warunków zamieszkania i odpoczynku mieszkańców,
- stwarzanie możliwości powstawania nowych miejsc pracy,
- podniesienie poziomu wykształcenia zasobów ludzkich poprzez polepszenie warunków edukacyjno – oświatowych,
- pobudzanie i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców i ich aktywności gospodarczej,
- polepszenie dostępu do obiektów i urzędzeń rekreacyjnych i sportowych.

Sfera ekologiczna i przestrzenna

Efekty

- poprawa stanu środowiska przyrodniczego,
- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych oraz płytkich wód podziemnych,
- zmniejszenie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych do cieków wodnych,
- poprawa stanu czystości powietrza atmosferycznego,
- polepszenie wizerunku gminy jako miejsca atrakcyjnego turystycznie,
- rozpowszechnienie proekologicznych nośników pozyskiwania energii (gaz, elektryczność, źródła odnawialne),
- zabezpieczenie możliwości bezpiecznego składowania odpadów stałych,
- racjonalna i oszczędna gospodarka terenami,
- ochrona zasobów przyrodniczych przed degradacją.

Planowane, przykładowe wskaźniki oddziaływania:

- poprawa stanu środowiska naturalnego,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- wzrost atrakcyjności terenów przeznaczonych na infrastrukturę turystyczną,
- rozwój przedsiębiorczości,

- nowe miejsca pracy,
- przyciągnięcie inwestorów,
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców,
- poprawa stanu środowiska naturalnego,
- rozwój turystyki,
- zachowanie jakości zasobów wód podziemnych,
- poprawa komfortu i warunków pracy i nauczania,
- wzrost zaufania społeczeństwa do działań podejmowanych przez władze samorządowe,
- wdrożenie rozwiązań techniczno – organizacyjnych z zakresu nowych technologii informacyjno – telekomunikacyjnych w działalności samorządowej,
- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu,

Planowane, przykładowe wskaźniki rezultatów:

- Liczba osób korzystających z wodociągów,
- Liczba osób korzystających z kanalizacji ,
- Liczba turystów krajowych i zagranicznych ,
- Liczba uczestników imprez i wydarzeń kulturalnych ,
- Liczba zorganizowanych imprez/wydarzeń kulturalnych, w nowych i zmodernizowanych obiektach infrastruktury kulturalnej,
- Liczba osób korzystająca z nowej infrastruktury sportowej, kulturalnej, rekreacyjnej i związanej z aktywnymi formami wypoczynku (osoby),
- Liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów turystycznych i kulturalnych, w tym ilość nowych miejsc pracy dla kobiet ,
- Liczba osób korzystających z informacji turystycznej i kulturalnej (zapytania),

Planowane, przykładowe wskaźniki produktów

- Liczba finansowanych projektów,
- Długość dróg powiatowych i gminnych ,
- Długość sieci rozdzielczej wodociągów,
- Liczba urządzeń zaopatrzenia w wodę,

- Długość sieci kanalizacyjnych,
- Liczba wdrożonych projektów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu oraz projektów gospodarki odpadami komunalnymi,
- Liczba projektów kompleksowego uzbrojenia terenu przeznaczonego pod inwestycje,
- Liczba projektów z zakresu lokalnej kultury (w tym ochrony dziedzictwa kulturowego),
- Liczba projektów z zakresu lokalnej infrastruktury turystycznej),

XIV. Plan finansowy na lata 2017-2027

Możliwości sfinansowania potrzeb inwestycyjnych gminy zależą przede wszystkim od poziomu dochodów oraz niezbędnych wydatków na zaspokojenie bieżących potrzeb publicznych. Im wyższe dochody i niższe wydatki, tym większe możliwości finansowania potrzeb rozwojowych.

Podstawą finansowania potrzeb inwestycyjno-rozwojowych jest budżet gminy. Fundusze Unii Europejskiej stanowią znaczny procent finansowania przedsięwzięć, których realizacja jest zgodna z założeniami programów UE.

Inne źródła finansowania zadań zawartych w PRL gminy Dubicze Cerkiewne to:

- budżet państwa ,
- budżety partnerów (m.in. samorządów, WWF, Fundacji Wspomagania Wsi, partnerstwo publiczno-privatne),
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty i pożyczki m.in.
- środki finansowe pochodzące z innych instytucji, organizacji m.in. Bank Światowy,

XV. System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego

Wdrażanie Planu Rozwoju Lokalnego rozpocznie się poprzez wprowadzenie go w życie uchwałą Rady Gminy w Dubiczach Cerkiewnych. Odpowiedzialnym za jego realizację i merytoryczny nadzór będzie wójt gminy.

System wdrażania PRL powinien doskonalić istniejące i tworzyć nowe instrumenty jego realizacji, monitorować realizację celów i zadań strategicznych, uwzględniać zachodzące zmiany i prowadzić do aktualizacji strategii.

System wdrażania PRL będzie realizowany w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej. Beneficjenci korzystający ze środków finansowych funduszy strukturalnych UE są zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych, które zostały określone w Rozporządzeniu z dnia 21 czerwca 1999 r. Nr 1260/1999 wprowadzającym ogólne przepisy odnośnie funduszy strukturalnych. Bezpośrednim wdrażaniem Planu Rozwoju Lokalnego zajmować się będą pracownicy Urzędu Gminy w Dubiczach Cerkiewnych. Do ich obowiązków należeć będzie: przygotowywanie wniosków aplikacyjnych i wszystkich niezbędnych dokumentów, załączników, pozwoleń, przygotowanie dokumentacji technicznej projektów, obsługa finansowa projektów, monitorowanie realizacji projektów, składanie sprawozdań z ich realizacji.

Do zrealizowania niektórych zadań konieczna będzie współpraca z władzami sąsiednich gmin, powiatu oraz sektorem prywatnym. Realizatorzy zadań są odpowiedzialni za wybór bezpośrednich wykonawców inwestycji oraz dostawców usług i towarów a także za wykonanie zaplanowanych i finansowanych działań niezbędnych do osiągnięcia wyznaczonych celów. Podmioty te odpowiadają za gromadzenie niezbędnej dokumentacji i danych pozwalających na pełną kontrolę sposobu realizacji projektu.

Na terenie gminy realizowane będą projekty, które uzyskają największe poparcie społeczne, będą uzasadnione ekonomicznie oraz będą się charakteryzowały największą wartością lokalną. W uzasadnionych przypadkach wybór projektu będzie konsultowany z radnymi.

Lp	Czynności	Jednostka realizująca	Jednostka nadzorująca
I	Przygotowanie niezbędnej dokumentacji do realizacji zadania inwestycyjnego	Firmy konsultingowe, biura projektowe	Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne
II	Opracowanie wniosku o przyznanie dofinansowania ze środków pomocowych UE	Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne	Wójt Gminy, Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne
III	Umowa o przyznanie dofinansowania zadania inwestycyjnego	Wójt Gminy	Rada Gminy w Dubiczach Cerkiewnych
IV	Przygotowanie dokumentacji przetargowej, procedura przetargowa, wyłonienie wykonawcy	Komisja Przetargowa d.s Zamówień Publicznych	Wójt Gminy
V	Realizacja zadania inwestycyjnego	Wykonawca	Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne
VI	Zakończenie zadania inwestycyjnego, odbiór końcowy, rozliczenie projektu	Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne	Wójt Gminy
VII	Ocena zgodności oddziaływania projektu z założeniami przyjętymi w Planie Rozwoju Lokalnego	Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne	Wójt Gminy, Urząd Gminy Dubicze Cerkiewne

XVI. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Monitorowanie to proces systematycznego gromadzenia i analizowania wiarygodnych informacji (finansowych i statystycznych) związanych z wdrażaniem projektów.

Celem prowadzenia monitoringu jest zapewnienie zgodności realizacji projektów, działań z wcześniej założonymi celami, zapewnienie maksymalnej efektywności realizacji Planu Rozwoju Lokalnego poprzez nadzór nad instytucjami odpowiedzialnymi za zarządzanie i wdrażanie projektów. Za monitorowanie odpowiedzialna będzie wyznaczona przez wójta jednostka organizacyjna Urzędu Gminy w Dubiczach Cerkiewnych.

Plan będzie monitorowany nie tylko pod względem zgodności z harmonogramem rzeczowo-finansowym, ale również pod względem dopuszczenia do realizacji projektów, które gwarantują efektywne, racjonalne, gospodarcze i celowe wykorzystanie środków.

Monitorowanie finansowe jest dość dobrze rozwinięte, jednak monitoring produktów rzeczowych, rezultatów i oddziaływania realizowanych projektów będzie wymagał doskonalenia. Procedury dotyczące uruchomienia i obiegu przepisów finansowych, mających na celu zapewnienie ich przejrzystości oraz opis procedur i rozwiązań służących kontroli wynikają z ustawy o finansach publicznych.

Kluczowe znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji Programu Rozwoju Lokalnego posiada Urząd Gminy w Dubiczach Cerkiewnych, który będzie odpowiedzialny za prawidłowość realizacji zadań oraz ewentualne interweniowanie w przypadku stwierdzenia opóźnień lub nieuzasadnionej rezygnacji z realizacji zadania.

System monitorowania realizacji Planu Rozwoju Lokalnego jest ściśle powiązany z przyjętą koncepcją komunikacji społecznej, która zakłada aktywizację lokalnej społeczności i pełnego włączenia tego systemu w proces tworzenia planu. System zapewnia informację opinii społecznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań.

16.1 Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego

Ocena Planu Rozwoju Lokalnego ma służyć przede wszystkim oszacowaniu osiągnięcia wskaźników oddziaływania, czyli długotrwałych efektów poszczególnych projektów w planie.

PRL ma udzielić odpowiedzi na pytanie o trafność planowanych, przeprowadzonych i zakończonych inwestycji w odniesieniu do potrzeb lokalnych, ocenić korzyści i efekty ich wdrożenia. Dokonanie oceny jest obowiązkiem każdego z beneficjentów projektu. Rezultaty przeprowadzanych ocen będą udostępniane publicznie zgodnie z przyjętymi rozwiązaniami dotyczącymi komunikacji publicznej.

16.2 Metody oceny realizacji Planu Rozwoju Lokalnego:

- 1) ocena realizacji poszczególnych przedsięwzięć inwestycyjnych, realizowanych w ramach PRL, będzie dokonywana okresowo przez nadzorujących ich wykonanie urzędników zarówno w trakcie jak i po ich zakończeniu.
- 2) ocena stopnia realizacji PRL, będzie dokonywana raz do roku w czasie sesji budżetowej przez Radę Gminy, a wyniki oceny będą podstawą do wprowadzenia zmian i nowelizacji Planu Rozwoju Lokalnego.

Ocenie powinny podlegać następujące zagadnienia dotyczące słuszności ich realizacji:

- trafność wyboru działań w odniesieniu do zmieniających się potrzeb i czynników zewnętrznych,
- skuteczność z jaką realizacja działań przyczyniła się do realizacji priorytetów,
- użyteczność - czyli jak realizacja działań wpłynęła na zaspokojenie potrzeb społecznych,
- trwałość rezultatów zrealizowanych zadań.

Raporty z oceny Planu Rozwoju Lokalnego oraz poszczególnych projektów sporządzane będą zgodnie z zaleceniami Unii Europejskiej oraz innych instytucji zaangażowanych w realizację konkretnego projektu.

Czynnikiem gwarantującym osiągnięcie planowanych efektów w wyniku realizacji określonych inwestycji będzie współpraca sektora publicznego z sektorem prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi.

16.3 Public relations Planu Rozwoju Lokalnego

Główną instytucją odpowiedzialną za promocję PRL, za informację i promocję działań realizowanych w ramach PRL będzie Urząd Gminy w Dubiczach Cerkiewnych.

Sposoby promocji inwestycji współfinansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej reguluje Rozporządzenie Komisji Europejskiej Nr 1159/2000 z dnia 30.05.2000 r. w sprawie „Zasad informowania i promocji projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych”.

Cele upowszechniania informacji o Planie Rozwoju Lokalnego:

- określenie sposobów zapewnienia powszechnego dostępu do informacji o możliwościach aktywnego uczestnictwa w procesie przygotowania PRL, poprzez: zamieszczenie informacji na stronie internetowej Urzędu Gminy,
- informowanie o możliwościach wykorzystania środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację projektów służących rozwojowi lokalnemu,
- informowanie o planach realizacji poszczególnych zadań i projektów realizowanych na terenie gminy Dubicze Cerkiewne,

Sporządził: